

BİR VAROLUŞ MÜCADELESİ: TÜRKİYE'DE ONUR YÜRÜYÜŞLERİ VE BARIŞÇIL TOPLANMA HAKKI

UMUT ROJDA YILDIRIM

HAFIZA
MERKEZİ

HAKİKAT ADALET HAFIZA MERKEZİ
TRUTH JUSTICE MEMORY CENTER

POLİTİKA BELGESİ

Meydan

**BİR VAROLUŞ MÜCADELESİ:
TÜRKİYE'DE ONUR YÜRÜYÜŞLERİ VE BARIŞÇIL TOPLANMA HAKKI**

UMUT ROJDA YILDIRIM

POLİTİKA BELGESİ

HAKİKAT ADALET HAFIZA MERKEZİ

Ömer Avni Mahallesi İnönü Caddesi

Akar Palas No: 14 Kat: 1

Beyoğlu 34427 İstanbul / Türkiye

0212 243 32 27

info@hafiza-merkezi.org

www.hakikatadalethafiza.org

HAZIRLAYAN

Umut Rojda Yıldırım

TASARIM

Ekin Sanaç

PROJE KİMLİK TASARIMI

Baht. Design Studio

© Hakikat, Adalet ve Hafıza Çalışmaları
Derneği Yayınları, 2025

e-ISBN: 978-625-95069-1-3

Bu yayın **Meydan** projesi kapsamında
Avrupa Birliği desteği ile hazırlanmıştır.
İçeriğin sorumluluğu tamamıyla
Hafıza Merkezi'ne aittir ve **Avrupa**
Birliği'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

BİR VAROLUŞ MÜCADELESİ: TÜRKİYE'DE ONUR YÜRÜYÜŞLERİ VE BARIŞÇIL TOPLANMA HAKKI

UMUT ROJDA YILDIRIM

POLİTİKA BELGESİ

HAKİKAT ADALET HAFIZA MERKEZİ
TRUTH JUSTICE MEMORY CENTER

Giriş	6
Türkiye’de LGBTİ+ Hareketinin Özet Tarihi	7
• 2000’ler öncesi: Tanınmayan ve Bilinmeyenden LGBTİ+ Hareketi Doğuyor	7
• 2000’ler: İlk Onur Yürüyüşü ve Hareketin Kurumsallaşması	8
• 2010’lar: Kitleleşen Mücadele, Gezi Direnişi ve İlk Yasaklar	10
• 2020’ler: Yükselen LGBTİ+ Karşıtlığı ve Yeni Mücadele Yolları	12
Türkiye’de LGBTİ+ Onur Yürüyüşlerinin Toplanma ve Örgütlenme Özgürlüğü Hakkı Bakımından İncelenmesi	16
• 2003 - 2014: Nerdesin Aşkım? Burdayım Aşkım!	16
• 2015 - 2025: 10. Yılında Yasaklarla Bir Yürüyüşün Anatomisi	18
İdari Yargı Süreçleri	20
Ceza Soruşturmaları, Gözaltılar, Yargılamalar	38
İnsan Hakları Mekanizmaları ve Savunuculuk	51
Sonuç	52
LGBTİ+ Onur Yürüyüşlerine Elverişli Ortam İçin Yasal, Politik ve Uygulama Tavsiyeleri	53
• Yasa koyuculara yönelik tavsiyeler	53
• Yasa uygulayıcılarına ve denetim makamlarına yönelik tavsiyeler	54
Uluslararası Standartlar	55

Giriş

İfade özgürlüğünün özel bir görünümü olan barışçıl toplanma ve gösteri yürüyüşü hakkı, kitlelerin taleplerini, dertlerini tüm kamuyla paylaşabilmeleri; hakların korunması ve kollanması için kamuoyu oluşturulması ve en nihayetinde kendilerini ifade etme şansı bulmaları ve demokratik bir toplumun en büyük gerekliliği olan çoğulculuğun sağlanması için olmazsa olmazdır. Türkiye'de ise bu hak uzun yıllardır sadece ihlallerle anılıyor. Gerek Anayasa Mahkemesi kararlarına gerekse Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına yansıdığı üzere barışçıl toplanma ve gösteri yürüyüşü hakkı, Türkiye'de ağır bir saldırı altında.¹ Bu hakkın özüne 2015'ten beri neredeyse ulaşamayan en büyük grup ise LGBTİ+'lardır. İstanbul'da 2003'ten beri Onur Yürüyüşleri ve 1993'ten beri Onur Haftaları düzenleniyor. Bunun dışında Türkiye'nin birçok ilinde Onur Yürüyüşleri ve Haftaları düzenleniyor. 2015 yılından bu yana ise LGBTİ+ Onur Yürüyüşleri başta olmak üzere LGBTİ+'ların neredeyse tüm kamusal etkinlikleri yasaklanıyor. Türkiye ayrıca LGBTİ+ hakları bakımından ILGA-Europe Gökkuşağı İndeksi'ne göre 49 Avrupa ülkesi arasında LGBTİ+'lara yönelik yasal ve politik uygulamalar açısından 47. sırada², LGBT Equality Index'e göre 197 ülke arasında 104. sırada, Transgender Europe'un Trans Cinayetleri İzleme Haritası'na göre ise maalesef Avrupada 1. sıradadır.³

Dünyada Onur Yürüyüşü'nün tarihine bakıldığında 1969'daki bir ayaklanma öne çıkar. LGBTİ+'lar 28 Haziran 1969'da New York'ta Stonewall Inn adlı barda baskı, şiddet ve ayrımcılığa dayanamayan siyah seks işçisi trans kadınların önderliğinde ayaklanmış, polisin bara düzenlediği baskın sonrası çıkan isyan, LGBTİ+ hakları hareketi için dönüm noktası olmuştur. Bu gün, Onur Yürüyüşü adıyla her yıl kutlanır. Burada kastedilen kişinin kendi oluşunun onuru, kendi varoluşundan utanmayışının yansımasıdır. 1969'dan beri haziranda Onur Ayı kapsamında LGBTİ+ haklarına dair çeşitli etkinlikler düzenlenir. Haziranın son haftası Onur Haftası olarak kutlanır. Ayın son gününde yüz binlerce kişilik katılımlarla Onur Yürüyüşü düzenlenir.⁴

Türkiye'de LGBTİ+ Onur Yürüyüşü, 17 Mayıs Uluslararası Homofobi Karşıtı Gün, 20 Kasım Nefret Cinayeti Mağduru Trans Kadınları Anma Günü gibi LGBTİ+ toplumunu ilgilendiren özel ve önemli sembolik günlerde Türkiye'nin meydanları ve sokakları

¹ Bkz. Oya Ataman v. Türkiye dava grubu, <https://hudoc.exec.coe.int/eng?i=004-37415>.

² Bkz. <https://rainbowmap.ilga-europe.org/>.

³ Bkz. <https://transrespect.org/en/map/trans-murder-monitoring/>.

⁴ "Onur Yürüyüşü", *Feminist Bellek*, <https://feministbellek.org/onur-yuruyusu/>.

insanlarla ve coşkuyla değil kamu gücünün şiddetiyle doluyor. Ama artan baskılara rağmen Türkiye LGBTİ+ hareketi hem sokakta haklarını kullanmaktan hem de yasaklara karşı savunuculuktan ve yaratıcı aktivizmden vazgeçmiyor. Bu raporda öncelikle Türkiye'deki LGBTİ+ hareketinin 1980'lerin sonundan günümüze kısa bir özeti verilecek, ardından da 2015'ten bu yana LGBTİ+ Onur Yürüyüşleri'ne getirilen yasaklamalar ışığında barışçıl toplanma ve gösteri yürüyüşü hakkının kullanımı incelenecek.

Türkiye'de LGBTİ+ Hareketinin Özet Tarihi⁵

2000'ler öncesi: Tanınmayan ve Bilinmeyenden LGBTİ+ Hareketi Doğuyor

1980 öncesinde LGBTİ+'lar Türkiye'de büyük ölçüde tanınmıyor, yalnızca sanat çevrelerinde ve magazinde yer buluyordu. LGBTİ+'lar 1960'lardan itibaren özellikle İstanbul Beyoğlu'nda tiyatro, müzik mekanlarında ve seks işçiliğinde görünürlük kazanmış, Zeki Müren gibi figürler toplumsal cinsiyet normlarını sorgulayan semboller haline gelmişti. Ancak 1970'lerin ortasında artan siyasal baskılarla birlikte Beyoğlu'nda özellikle trans seks işçilerinin yaşadığı ve çalıştığı Abanoz Sokak kapatıldı, polis şiddeti arttı. Bu baskılar, LGBTİ+'lar arasında politik farkındalığın gelişmesine neden oldu; Ankara, İzmir ve İstanbul'da ilk örgütlenme girişimleri görüldü. Stonewall'un etkisiyle bazı aktivistler sol hareketlerle temas kurarak görünürlük kazanmaya çalıştı.

1980 darbesi, bu gelişmeleri duraklattı. Seks işçileri sürgün edildi, transların sahne alması yasaklandı. Bülent Ersoy'un yasal mücadelesi sonucu 1988'de cinsiyet uyum süreci hukuki güvenceye kavuştu. Bu dönemde medya, AIDS salgınını bahane ederek LGBTİ+'ları şeytanlaştırdı. 'Genel ahlak' gerekçesiyle yapılan gözaltılar, işkenceler ve cinsel saldırılar sistematik hale geldi. Ancak bu ağır baskılar 1987'de trans kadınların öncülüğünde Gezi Parkı'nda yapılan açık greviyle sonuçlandı. Bu, Türkiye'deki LGBTİ+'ların ilk kamusal eylemiydi.⁶

1990'lar, LGBTİ+ hareketin kurumsallaşmaya başladığı yıllar oldu. Ankara'da Kaos GL, İstanbul'da Lambdaistanbul gibi örgütler kuruldu. Trans hareketin sesi *Gacı Dergisi*, kadın oluşumları ve üniversite gruplarının (örneğin LEGATO)⁷ görünürlüğü

⁵ Umut Rojda Yıldırım, *Türkiye'de Ağırlaşan Baskılar: LGBTİ+ Topluluğu Üzerindeki Süregelen Kısıtlamalar* (Freedom House, Şubat 2024), <https://freedomhouse.org/sites/default/files/2024-05/7th-Policy-Brief-Worsening-Repression-Turkey-LGBT-Community-Turkish.pdf>.

⁶ Siyah Pembe Üçgen İzmir, *80'lerde Lubunya Olmak* (II. Baskı, Nisan 2013). Çevrimiçi erişim için bkz. https://drive.google.com/file/d/1WiVd5j47lFTONz5Hog6WAJJmdDPJP0S/view?usp=share_link.

⁷ "Boğaziçi'nde bin eşcinsel var", *Milliyet*, 22 Ocak 2001, <https://www.milliyet.com.tr/pembenar/bogazici-nde-bin-esinsel-var-5292782>.

artırdı. 1993'te düzenlenmek istenen ilk Onur Haftası'nı polis engelledi, bu müdahale Lambdaistanbul'un kurulmasına vesile oldu. Devletin özellikle translara yönelik şiddeti devam etti. "Hortum Süleyman" olarak bilinen polis amiri, Beyoğlu Ülker Sokak'ta sistematik işkence uyguladı. Buna rağmen hareket büyümeye devam etti. 1996'da KaosGL, Venüs'ün Kızkardeşleri'yle birlikte 8 Mart mitingine katıldı.⁸ 1999'daysa Demet Demir, Türkiye'de yerel seçimlerde aday olan ilk trans kadın oldu.⁹

2000'ler: İlk Onur Yürüyüşü ve Hareketin Kurumsallaşması

2000'ler, Türkiye'de LGBTİ+ hareketinin kurumsallaşma sürecinde önemli bir dönüm noktası oldu. 2001'de Ankara'daki 1 Mayıs gösterilerinde Kaos GL'nin ilk defa kendi pankartı ve grup kimliğiyle alana çıkışıyla Türkiye'deki LGBTİ+'lar kamusal alanda örgütlü biçimde varlıklarını ortaya koymuş oldu. Daha sonra Lambdaistanbul da 2002 ve 2003'te İstanbul'daki 1 Mayıs gösterilerine kendi kortejleriyle katıldılar. 2003'teyse İstanbul'da İstiklal Caddesi'nde yaklaşık 30 aktivistin katılımıyla düzenlenen ilk Onur Yürüyüşü hareketin tarihinde bir dönüm noktası oldu.

1999'da Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne aday ülke olarak kabul edilmesiyle birlikte, hukuk devleti, insan hakları ve sivil toplumun güçlendirilmesi konularında reform beklentileri arttı. Bu süreç, LGBTİ+ hareketi açısından da bazı olumlu sonuçlar doğurdu. 2004'te Dernekler Kanunu'nun değiştirilmesi, uzun yıllardır resmî olarak örgütlenemeyen LGBTİ+ hareketi için önemli bir fırsat yarattı. 1990'lardan beri Ankara'da etkin olan Kaos GL, 2005'te dernek statüsü kazandı. LGBTİ+ hareketi, kadın hareketinden de aldığı güçle, 2000'li yılların başında çalışmalarına başlanan, 1 Haziran 2005'te yürürlüğe giren yeni Türk Ceza Kanunu'nun ayrımcılığı yasaklayan maddesine cinsel yönelimin girmesi talebini gündemleştirmeyi başardı. 2004'te kadın ve LGBTİ+ örgütleri TBMM Adalet Alt Komisyonu'na taleplerini iletse de kanunda cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği kavramlarına yer verilmedi.

Büyümeye başlayan LGBTİ+ hareketi, örgütlenme aşamasında engellerle karşılaşmaya devam etti. Hukuki reformlara rağmen, Lambdaistanbul'a 2006'daki kuruluşundan hemen sonra İstanbul Valiliği tarafından "aile yapısına aykırılık" ve "genel ahlaka

⁸ Venüs'ün Kızkardeşleri 1995 yılında İstanbul'da yaşayan lezbiyenler tarafından oluşturulmuş ve 2000'li yılların başına kadar varlığını sürdürmüştür. Grup 2002 yılında dağılma ilanını KaosGL Dergi aracılığıyla paylaşmış ve bu notta sayısı 10-15 beş civarında olduğu belirtilen grup üyelerinin artık birlikte hareket etmediği, aynı amaçları paylaşmadığı ifade edilmekte ve bu koşullar altında, başka bir grup kurmaktansa Kaos GL'yi destekleme kararı alındığı belirtilmiştir.

⁹ Siyah Pembe Üçgen İzmir, *90'larda Lubunya Olmak* (Şubat 2013). Çevrimiçi erişim için bkz. https://drive.google.com/file/d/1MeR3ILOdR2FXdbeIeY-bHdT-YmxwRKB/view?usp=share_link.

karşıtlık" gerekçeleriyle kapatma davası açıldı. Ancak Yargıtay, ilk derece mahkemesinin derneğin kapatılmasına ilişkin kararını bozarak, LGBTİ+'lar için resmi örgütlenme hakkını tanımış oldu.¹⁰ Benzer durum, 2009'da İzmir'de kurulan Siyah Pembe Üçgen Derneği için de geçerli oldu. Bu dernek hakkındaki kapatma davası da Yargıtay tarafından reddedildi.¹¹

2006'da *KaosGL Dergisi*'nin "Pornografi" başlıklı 28. sayısının Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından "genel ahlakın korunması açısından" sakıncalı görülüp toplatılması ve dergi çalışanlarına dava açılması ifade özgürlüğü ihlalinin bir başka örneğiydi. Derneğin 2016'daki başvurusu sonrası Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 10. maddesinde düzenlenen ifade özgürlüğü hakkının ihlal edildiğine karar verdi. Derginin toplatılan tüm nüshaları ancak 2025'te KaosGL'ye geri dönebildi.¹²

LGBTİ+'lara dönük yaşam hakkı ihlallerine varan şiddet ve cezasızlıkla mücadele de yine bu yıllarda gündemdeydi. Ankara'da 2006'da Eryaman ve Esat semtlerinde yaşayan ve çalışan trans kadınlara yönelik organize çete saldırıları, trans kadınların bir araya gelerek Türkiye'nin ilk trans örgütü olan Pembe Hayat'ı kurmalarına vesile oldu. Saldırıları ilişkin ceza davası ancak 15 yıl sonra sonuçlandı. Eylül 2025'te görülen duruşmada, dört sanık hakkında toplam 82 yıl hapis cezasına hükmedildi. Ancak ceza davasında istinaf ve temyiz aşamaları tamamlanıp hüküm kesinleşmediğinden zamanaşımı riski devam ediyor.¹³ Şiddet ve cezasızlıkla mücadelenin en önemli figürlerinden biri de maalesef Ahmet Yıldız oldu. Ahmet 2008'de, eşcinsel olduğu için ailesi tarafından sokak ortasında öldürüldü. Ahmet öldürülmeden önce savcılığa suç duyurusunda bulunsa da herhangi bir koruma kararı verilmemişti. LGBTİ+ örgütleri ve kamuoyu tarafından ciddi tepki alan cinayete ilişkin dava 2025'te halen görülmeye devam ediyor, katillerin bulunmasına dair taleplerse ısrarla reddediliyor.¹⁴

¹⁰ Bkz. Lambdaistanbul LGBTİ+ Dayanışma Derneği, <https://lambdaistanbul.org/hakkimizda/>.

¹¹ "Siyah Pembe Üçgen İzmir Kapatılmadı", *Bianet*, 30 Nisan 2010, <https://bianet.org/haber/siyah-pembe-ucgen-izmir-kapatilmadi-121667>.

¹² "Kaos GL Dergisi'nin 'Pornografi' sayısı evine döndü!", *Kaos GL*, 14 Mart 2025, <https://web.archive.org/web/20250314120441/https://kaosgl.org/haber/kaos-gl-dergisi-nin-pornografi-sayisi-evine-dondu>. KaosGL.org web sitesine erişim sulh ceza hakimliği kararıyla engellendiğinden bu raporda yer verilen ilgili bağlantılar Web Archive sitesi üzerinden verilmiştir.

¹³ "Esat-Eryaman Davasında Karar: 82'şer Yıl Ceza Verildi, Tutuklama Yok", *Pembe Hayat*, 22 Mayıs 2025, <https://www.pembehayat.org/haberler/esat-eryaman-davasinda-karar-82-ser-yil-ceza-verildi-tutuklama-yok-3546>.

¹⁴ "Ahmet Yıldız'a Adalet! Kampanyası", *Hévi LGBTİ+*, <https://hevilgbti.org/ahmet-yildiza-adalet/>

2010'lar: Kitleselleşen Mücadele, Gezi Direnişi ve İlk Yasaklar

2010'ların ilk yarısı, Türkiye'deki LGBTİ+ hareketinin görünürlüğünün, siyasal etkisinin ve toplumsal meşruiyetinin arttığı, buna karşılık siyasal düzlemde ayrımcılığın ve hedef göstermenin de giderek yükseldiği bir dönem oldu. 2010'da Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı Selma Aliye Kavaf'ın bir röportajda eşcinselliği "bir hastalık" olarak tanımlaması, LGBTİ+'lara yönelik devlet düzeyindeki ilk açık hedef göstermelerden biri olarak kayda geçti.¹⁵

2012'de başlatılan Anayasa değişikliği sürecine müdahil olan LGBTİ+ örgütleri, TBMM Anayasa Uzlaşma Komisyonu ve muhalefet partileriyle görüşmeler yaparak ayrımcılık ve nefret suçlarıyla mücadeleyi desteklemek adına Anayasa'nın 10. maddesinde "cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinin" geçmesi taleplerini gündeme taşıdı.¹⁶ Aynı yıl, tıpkı Eryaman-Esat ve Ülker Sokak örneklerinde olduğu gibi Avcılar'daki Meis sitesinde de trans kadınların evleri mühürlendi, linç girişimleri yaşandı, peş peşe birden fazla trans kadın nefret cinayetiyle hayattan koparıldı.¹⁷

2013'teki Gezi Direnişi ise, yalnızca LGBTİ+ hareketi için değil, Türkiye'deki toplumsal muhalefetin tüm bileşenleri açısından bir dönüm noktası oldu. Direniş sırasında "LGBT Blok" adı altında örgütlenen LGBTİ+'lar hem görünürlük kazandı hem de eylemlilik biçimlerinde öne çıktı.¹⁸ Gezi Direnişi'nin ardından LGBTİ+ hareketi, feminist, ekolojik, Kürt ve antimilitarist hareketlerle daha sıkı ilişkiler kurdu. 2014 yerel seçimlerinde birçok açık kimlikli LGBTİ+ aday Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) ve Halkların Demokratik Partisi (HDP) listelerinden seçime katıldı ve LGBTİ+ örgütleri bu kampanyaları destekledi. Kimi belediyelerin LGBTİ+ ve seks işçilerine yönelik özel sağlık hizmetleri sunan poliklinikler açması da bu dönemin kazanımlarından biri oldu. 2013'ten itibaren, hem Gezi sonrası dönemin toplumsal motivasyonu hem de siyasal farkındalığın artmasıyla birlikte, çok sayıda LGBTİ+ örgütü kuruldu. Bu dönemde LGBTİ+ hareketi, artan baskılara rağmen kendini hem yerelde hem ulusal düzeyde daha güçlü örgütleyebilen, siyasal taleplerini daha net formüle eden ve ulusal/uluslararası

¹⁵ "Eşcinsellik hastalık, tedavi edilmeli", *Hürriyet*, 7 Mart 2010, <https://www.hurriyet.com.tr/kelebek/escinsellik-hastalik-tedavi-edilmeli-14031207>.

¹⁶ SPoD, *Eşit Yurttaşlık Mücadelesinde LGBTİ+'ların Anayasal Talepleri* (Kasım 2021), <https://spod.org.tr/wp-content/uploads/2022/03/Esit-Yurttaslik-Mucadelesinde-LGBTIların-Anayasal-Talepleri.pdf>.

¹⁷ "Avcılar'ın Son Beş Aylık Transfobi Tarihi", *Kaos GL*, 12 Mart 2013, <https://web.archive.org/web/20250516111023/https://kaosgl.org/haber/avcilarrrsquoins-son-bes-aylik-transfobi-tarihi>.

¹⁸ "LGBT Blok: Kurtuluş Yok Tek Başına! Ya Hep Beraber Ya Hiç Birimiz!", *Kaos GL*, 9 Haziran 2013, <https://web.archive.org/web/20250424104633/https://kaosgl.org/haber/lgbt-blok-kurtulus-yok-tek-basina-ya-hep-beraber-ya-hic-birimiz>.

dayanışma ağlarıyla ilişkilerini derinleştiren bir yapıya evrildi. AKP'nin artan baskıcı politikalarına rağmen, hareket farklı dönemlerde feministler, insan hakları savunucuları, sendikalar ve muhalefet partileriyle ittifaklar kurarak siyasal ve toplumsal meşruiyetini pekiştirdi.

AKP'nin Gezi sonrası iktidarı resmen kaybettiği ilk seçim olan 7 Haziran 2015 ve hükümetin kurulamaması üzerine yapılan 1 Kasım 2015 seçimi arasında başta 10 Ekim Ankara ve 20 Temmuz Suroç saldırıları olmak üzere toplumsal barışın en çok zedelendiği ve AKP'nin MHP koalisyonu ile iktidarı tekrar kazandığı bu “kanlı süreç” tüm demokratik toplum için olduğu gibi LGBTİ+ hakları için de bir dönüm noktası oldu. 2015 İstanbul LGBTİ+ Onur Yürüyüşü'nün son dakikada yasaklanması, katılımcıların gözaltına alınması, gazetecilerin polis şiddetine maruz kalması ve Avrupa Parlamentosu vekillerinin dahi sınırdışı edilmesiyle başlayan kamusal etkinlik yasakları LGBTİ+ hareketine büyük bir darbe vurdu. 2015'te başlayan yasaklar 10 yıldır giderek artan biçimde devam ediyor. LGBTİ+ hareketi, en görünür ve güçlü olduğu dönemde başlayan bu yasaklama pratiğiyle Türkiye'de kolektif olarak barışçıl toplanma ve gösteri yürüyüşü hakkına saldırılan en önemli gruplardan biri oldu.

2015 itibarıyla LGBTİ+'ların barışçıl toplanma ve gösteri yürüyüşü hakkına yönelik başlayan saldırılar cezasızlık politikalarıyla birleşince LGBTİ+'ların yaşam haklarına yönelik saldırılar ve şiddet de yükselmeye başladı. Toplumun LGBTİ+'larla temas kurduğu en önemli alanlardan biri de sokaktı ve sokak görünürliğünün engellenmesi, LGBTİ+'ların 'insandışlaştırılmasına' da ön ayak oldu. 2016'da seks işçisi trans kadın Hande Kader İstanbul, Zekeriyaköy'de yakılarak katledildi. Medyada da çok büyük tepki çeken cinayet sonrası LGBTİ+ örgütleri Meclis'te basın açıklaması yaparak nefret suçlarına ilişkin yasa eksikliğini gündeme getirdi¹⁹. İstanbul'da da Tünel Meydanı'nda CHP ve HDP'li vekillerin katılımıyla kitlesel bir basın açıklaması düzenlendi.²⁰ Yürütülen soruşturma kapsamında 2 yıl sonra bir kişinin tutuklanması ve soruşturmaya gizlilik kararı verilmesi dışında aradan geçen 9 yıla rağmen yargılamada herhangi bir gelişme olmadı.²¹ Aynı yıl Suriyeli mülteci eşcinsel ve HIV'le yaşayan Wisam Sankari de İstanbul'da nefret cinayetiyle öldürüldü. Katil hakkında “iyi hal ve ağır tahrik

¹⁹ “LGBTİ örgütleri Hande Kader için Meclis'te toplandı”, *Kaos GL*, 18 Ağustos 2016, <https://web.archive.org/web/20250324165744/https://kaosgl.org/haber/lgbti-orgutleri-hande-kader-icin-meclisrquote-toplandi>.

²⁰ “Hande Kader cinayeti: Trans cinayetleri protesto edildi”, *BBC News Türkçe*, 22 Ağustos 2016, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-37151265>.

²¹ “Hande Kader davasında bir şüpheli tutuklandı”, *Kaos GL*, 3 Aralık 2018, <https://web.archive.org/web/20250424201346/https://kaosgl.org/haber/hande-kader-davasinda-bir-supheli-tutuklandi>

indirimi" yapıldı.²² 2019'da İzmir'de Hande Buse Şeker, kendi evine müşteri olarak gelen polis memuru tarafından öldürüldü. Katil hapis cezası almış olsa da cinayete yönelik ağırlaştırılmış müebbet talebi 2025'te reddedildi.²³

2020'ler: Yükselen LGBTİ+ Karşıtlığı ve Yeni Mücadele Yolları

2020'lerin ilk yarısı LGBTİ+ hareketi için katlanarak artan ve sistematik bir hükümet politikası haline gelen LGBTİ+ karşıtlığıyla şekillendi. COVID-19 pandemisi sırasında Diyanet İşleri Başkanı tarafından 'salgının gerekçesi' olarak LGBTİ+'ların da gösterildiği bir fetva yayımlandı. Yayımlanan fetvaya karşı LGBTİ+'ların hedef gösterilmesini eleştiren basın açıklamaları yapan barolara soruşturmalar açıldı.²⁴ Hatta öyle ki, bu soruşturmalar daha sonra "Çoklu Baro" düzenlemesi olarak Meclis'ten geçen yasa tartışmalarının önünü açtı.

2021'de Boğaziçi Üniversitesi'ne atanan kayyum rektöre karşı başlayan protestolar sırasında Boğaziçi LGBTİA+ Çalışmaları Kulübü ve Kadın Araştırmaları Kulübü kayyum rektör tarafından kapatıldı, LGBTİ+ öğrenciler hükümet destekli gazetelerde hedef gösterildi.²⁵ Aynı dönem LGBTİ+ karşıtı siyasetin en önemli adımlarından biri olarak Türkiye'nin 2011'de kurucu imzacısı olduğu İstanbul Sözleşmesi, Cumhurbaşkanı tarafından "eşcinselliği normalleştirdiği" gerekçesiyle ve resmi olarak bu bildirimde bulunularak tek taraflı olarak feshedildi.²⁶ Bu gerekçe, 20 yıllık hükümetin LGBTİ+ politikaları bakımından geldiği durumu da gözler önüne seriyordu.²⁷ İstanbul Sözleşmesi'nden çıkılmasına giden süreçte LGBTİ+'lar yüksek düzey kamu figürleri

²² "Wisam Sankari'nin katiline 'haksız tahrik' indirimi", *Kaos GL*, 5 Ekim 2017, <https://web.archive.org/web/20250613171556/https://kaosgl.org/haber/wisam-sankarirsquonin-katiline-haksiz-tahriksquo-indirimi>.

²³ "Hande Buse Şeker davasında istinaf, ağırlaştırılmış müebbet talebini reddetti, *Kaos GL*, 6 Kasım 2014, <https://web.archive.org/web/20250803182724/https://kaosgl.org/haber/hande-buse-seker-davasinda-istinaf-agirlastirilmis-muebbet-talebini-reddetti>.

²⁴ Onur Sezen ve Umut Rojda Yıldırım, "Avukatımı İstiyorum!": Türkiye'de Baroların LGBTİ+ Aktivizmi ve Barolara Açılan Soruşturmalar, *LGBTİ+'ların Hukuk Gündemine (İçeriden) Bir Bakış 2019-2020* (SPoD, Aralık 2020), <https://spod.org.tr/wp-content/uploads/2022/08/LGBTI%CC%87larin-Hukuk-Gu%CC%88ndemine-I%CC%87c%CC%A7eriden-Bir-Bakis%CC%A7-2019-2020.pdf>.

²⁵ "Boğaziçi'nin öğrenci kulüpleri BÜKAK ve BÜLGBTİ+: 'Bu baskın ve soruşturma iddiası LGBTİ+'lara bir saldırıdır", *Sendika.org*, 2 Şubat 2021, <https://sendika.org/2021/02/bogazicinin-ogrenci-kulupleri-bukak-ve-bulgbti-bu-baskin-ve-sorusturma-iddiasi-lgbtilara-bir-saldiridir-607261/>.

²⁶ Türkiye Cumhuriyet Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, "Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'nden Çekilmesine İlişkin Açıklama", 21 Mart 2021, <https://www.iletisim.gov.tr/turkce/haberler/detay/turkiyenin-istanbul-sozlesmesinden-cekilmesine-iliskin-aciklama>

²⁷ Berfu Şeker ve Ezel Buse Sönmezocak, *İstanbul Sözleşmesi'nden Çekilmek: Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğiyle Savaş* (Freedom House, Haziran 2021), https://freedomhouse.org/sites/default/files/2021-08/Turkey_Policy_Brief_No2_Withdrawal_from_Istanbul_Convention.pdf.

tarafından adeta şeytanlaştırıldı.²⁸

2022'de LGBTİ+ çocukların nasıl destekleneceğine ilişkin sosyal medyada gönüllülerine yönelik yaptığı bir etkinlik duyurusu gerekçe gösterilerek taciz edilen Tarlabası Toplum Merkezi'ne ve kadına yönelik şiddetle mücadele eden ve "aile yapısını parçaladığı" iddiasıyla karalama kampanyalarına maruz kalan Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'na kapatma davaları açıldı.²⁹ Aynı yılın Eylül ayında, "Büyük Aile Platformu" adı altında İstanbul, Saraçhane Meydanı'nda ilk defa LGBTİ+ ve toplumsal cinsiyet karşıtı miting düzenlendi.³⁰ Benzerleri yurtdışında, özellikle Katolik Kilisesi etrafında şekillenen LGBTİ+ ve toplumsal cinsiyet karşıtı hareketler tarafından düzenlenen bu gibi mitinglerin Türkiye'de de hükümet desteğiyle birlikte düzenlenmeye başlaması LGBTİ+ hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği açısından son derece kaygı verici bir gelişme oldu. Mitinge çağrı videosu ise Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) tarafından kamu spotu olarak televizyonlara tavsiye edildi.³¹ Yılın sonunda ise AKP-MHP-BBP ittifakı Anayasa'nın 41. maddesini "aileyi korumak" adı altında değiştirerek olası bir eşcinsel evlilik düzenlemesini anayasal düzeyde yasaklamayı amaçlıyordu. Ancak 2023 Şubat Hatay-Maraş depremleri sonrası teklif Genel Kurul gündemine gelmeden geri çekildi.³²

İktidarın, LGBTİ+ karşıtlığını gündelik siyaset biçimine dahil ettiği ve bu sayede LGBTİ+'ların başta barışçıl toplanma ve gösteri yürüyüşü olmak üzere haklarına ısrarla saldırmayı kalıcı hale getirmeye çalıştığı bu dönemi 14 Mayıs 2023 Genel Seçimleri izledi. Seçim dönemi boyunca her konuşmasında LGBTİ+'lara değinen Cumhurbaşkanı Erdoğan, özellikle LGBTİ+ karşıtlığı üzerinden bir siyaset yürüttü. Buna karşın LGBTİ+ örgütlerinin seçim döneminde yaptığı çalışmalarla CHP, Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi (DEM) ve Türkiye İşçi Partisi'nden (TİP) LGBTİ+ dostu 11 milletvekili Meclis'e girdi.³³

²⁸ Sibel Yüklér, "İstanbul Sözleşmesi'nden çıkılan süreçte LGBTİ+'lar nasıl kriminalize edildi?" (Heinrich Böll Stiftung, 24 Haziran 2022), <https://tr.boell.org/tr/2022/06/24/istanbul-sozlesmesinden-cikilan-surecte-lgbt-lar-nasil-kriminalize-edildi>

²⁹ Güley Bor, "Belirsiz ve Tekinsiz": Türkiye'de Derneklere Açılan Kapatma Davaları (Türkiye İnsan Hakları Vakfı, İnsan Hakları Derneği, Uluslararası İnsan Hakları Federasyonu ve İşkenceye Karşı Dünya Örgütü) https://www.ihd.org.tr/wp-content/uploads/2023/09/Belirsiz-ve-Tekinsiz_DerneklereKarsi-KapatmaDavalari.pdf

³⁰ "LGBTİ+ karşıtı 'Büyük Aile Buluşması' Saraçhanede yapıldı", *Medyascope*, 18 Eylül 2022, <https://medyascope.tv/2022/09/18/lgbti-karsiti-buyuk-aile-bulusmasi-saracanedeyapildi/>.

³¹ "LGBTİ+ karşıtı 'Büyük Aile Buluşması': RTÜK'ün kamu spotu, yayıncılık ilkelerine aykırı", *Journo*, 18 Eylül 2022, <https://journo.com.tr/lgbti-rtuk-kamu-spotu>.

³² "LGBTİ+ karşıtı anayasa değişikliği teklifi 'Erdoğan'ın talimatı ile geri çekiliyor", *ÜniKuir*, 28 Şubat 2023, <https://www.unikuir.org/haberler/lgbti-karsiti-anayasa-degisikligi-teklifi-erdogan-in-talimatı-ile-geri-cekiliyor-28-02-2023>.

³³ "Seçim 2023 | LGBTİ+ Hakları Sözleşmesi'ni imzalayan 11 milletvekili mecliste yer aldı", *SPoD*, 9 Haziran 2023, <https://spod.org.tr/secim-2023-lgbti-haklari-sozlesmesini-imzalayan-11-milletvekili-mecliste-geri-aldı>.

2024'te LGBTİ+ karşıtı bu siyasetin bir sonucu olarak özellikle "Ailenin Korunması" başlığı altında çok sayıda resmi politika belgesi hazırlanarak LGBTİ+ hareketinin kendisi ve hak talepleri hedef alındı. Bu kapsamda 15 Mayıs 2024'te Külliye'de düzenlenen bir basın toplantısıyla Aile Bakanı Mahinur Özdemir Göktaş tarafından 2024-2028 yıllarını kapsayan Aileyi Güçlendirme Vizyon Belgesi ve Eylem Planı tanıtıldı.³⁴ Hükümet sadece yurt içinde değil, özellikle yurtdışında da yükselen bu LGBTİ+ karşıtlığı siyasetinde kendine bir yer bulabilmek adına örneğin Birleşmiş Milletler (BM) Aile Dostu Grubu'na katılma başvurusu iletti, BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri renkleri "LGBTİ+ gökkuşağı renkleriyle" ilişkilendirildi³⁵. Adalet Bakanlığı tarafından hazırlandığı öne sürülen ve translar için cinsiyet uyum süreçlerini zorlaştıran, biyolojik cinsiyete dayalı suç tanımları getiren LGBTİ+ karşıtı bir yasa teklifi kamuoyuna sızdı.³⁶ LGBTİ+ örgütleri tarafından #HepimizHedefteyiz kampanyasıyla³⁷ tepki gösterilen yasa tasarısı daha gündemdeyken HÜDA-PAR tarafından Meclis'e yeni bir LGBTİ+ karşıtı yasa teklifi verildi.³⁸

2025 Şubat sonunda *Kaos GL* genel yayın yönetmeni ve LGBTİ+ hakları aktivisti gazeteci Yıldız Tar ve trans aktivist Erkin, Halkların Demokratik Kongresi'ne yönelik düzenlenen soruşturma kapsamında 2012-2013 yıllarında katıldıkları yasal etkinlikler, yürüyüşler ve yaptıkları haberler gerekçe gösterilerek 30 kişiyle birlikte tutuklandı. Özellikle İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu'nun diplomasının iptali ve tutuklanması süreciyle başlayan barışçıl protestoların ağır bir polis şiddetiyle bastırılması, öğrencilerin tutuklanması ve belediyelere atanan kayyumlar da geniş perspektifte barışçıl toplanma ve gösteri yürüyüşü hakkının ciddi şekilde ihlaline sebep oldu. Yine bu kapsamda Avrupa Konseyi Gençlik Delegesi ve LGBTİ+ aktivisti Enes Hocaogulları, Mart 2025'te Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi toplantısında özellikle gözaltında çıplak arama ve işkence iddialarını dile getirmişti. Bu konuşması sonrasında sosyal medyada hakkında bir linç kampanyası başlatıldı, ardından 5 Ağustos

³⁴ Berfu Şeker, *Aileyi Güçlendirme Vizyon Belgesi ve Eylem Planı'nın LGBTİ+ Hakları ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Açısından Değerlendirilmesi* (Ayrımcılığa Karşı Gökkuşağı Derneği, Ocak 2025), <https://www.coalitionrainbow.org/public/library/document/aileyi-guclendirme-vizyon-belgesi-ve-eylem-planı-nin-lgbti-hakları-ve-toplumsal-cinsiyet-esitligi-acısından-değerlendirilmesi-678a42847657a.pdf>.

³⁵ "BM Genel Kurulu'nda kullanılan renkler Cumhurbaşkanı Erdoğan'ı kızdırdı", *EuroNews*, 22 Eylül 2023, <https://tr.euronews.com/2023/09/22/bm-genel-kurulunda-kullanilan-renkler-cumhurbaskani-erdogani-kizdirdi>

³⁶ "LGBTİ+'lar, Medeni Kanun ve Ceza Kanunu'nda yapılması öngörülen değişikliklerle hedefte", *Kaos GL*, 27 Şubat 2025, <https://web.archive.org/web/20250621202538/https://kaosgl.org/haber/lgbti-lar-medeni-kanun-ve-ceza-kanunu-nda-yapilmasi-ongorulen-degisikliklerle-hedefte>.

³⁷ "LGBTİ+ derneklerinden, LGBTİ+ karşıtı kanun teklif taslağına ilişkin ortak açıklama: Hepimiz Hedefteyiz!", *Kaos GL*, 6 Mart 2025, <https://web.archive.org/web/20250613161501/https://kaosgl.org/haber/lgbti-derneklerinden-lgbti-karsiti-kanun-teklif-taslagina-iliskin-ortak-aciklama-hepimiz-hedefteyiz>.

³⁸ "HÜDA-PAR, LGBTİ+ karşıtı kanun teklifini Meclis'e sundu", *Kaos GL*, 18 Nisan 2025, <https://web.archive.org/web/20250910193316/https://kaosgl.org/haber/huda-par-lgbti-karsiti-kanun-teklifini-meclis-e-sundu>.

günü Esenboğa Havalimanı'nda gözaltına alınarak kamuoyunda “dezenformasyon yasası” olarak bilinen Türk Ceza Kanunu'nun 217/A maddesinde düzenlenen “halkı yanıltıcı bilgiyi alenen yayma” suçlamasıyla tutuklandı.³⁹ Hocaogulları, 8 Eylül'de yapılan ilk duruşmada tahliye edildi.⁴⁰

2025 Onur Ayı'na yaklaşırken LGBTİ+ etkinliklerinin yasaklanmasının yanı sıra Aile Bakanlığı birimlerine gönderdiği yazıyla uluslararası toplantılarda “LGBTİ, toplumsal cinsiyet, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği” gibi ifadelerin kullanımını yasakladı.⁴¹ 27 Haziran günü önce Sağlık Bakanlığı tarafından Türk Medeni Kanunu'na aykırı olmasına rağmen translar için hayati öneme sahip hormonların 21 yaş altına reçete edilmesi yasaklandı.⁴² Ardından Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından cinsiyet uyum sürecini yürüten hastanelerden resmi yazı ile “son 10 yılda cinsiyet değiştirme talebi reddedilenlerin, kabul edilenlerin ve ameliyatı yapılanların” sayısı neden belirtilmeksizin istendi.⁴³ Yine aynı hafta içinde 30 yılı aşkın süredir yayın hayatına devam eden, Türkiye'nin ilk ve en uzun soluklu LGBTİ+ odaklı haber sitesi ve okumakta olduğunuz bu raporda da en çok atıf yapılan haber kaynağı olan *KaosGL.org*'un websitesine ve sosyal medya hesaplarına İstanbul Sulh Ceza Hakimliği tarafından erişim engeli getirildi.⁴⁴ Tüm bu gelişmelerle birlikte, aşağıda detaylı açıklanacağı üzere, 23. İstanbul Onur Yürüyüşü için Yenikapı Miting alanına yapılan başvuru İstanbul Valiliği tarafından uygun görülmedi.⁴⁵ Özetle, yalnızca 2025 Haziran'ın son haftasında yasa çıkarma ihtiyacı dahi duymadan LGBTİ+'ların bedeni, sözü, hareketliliği ve hafızası aynı anda hedef alındı. 2025'in ilk yarısı biterken yaşanan tüm bu endişe verici hak ihlalleri hem LGBTİ+ haklarına hem de özel olarak barışçıl toplanma ve gösteri yürüyüşü hakkının kullanımına dair durumun daha da kötüleştiği bir tabloyu önümüze koyuyor.

³⁹ “Avrupa Konseyi Gençlik Delegesi Enes Hocaogulları Tutuklandı!”, *ÜniKuir*, 5 Ağustos 2025, <https://www.unikuir.org/haberler/avrupa-konseyi-genclik-delegesi-enes-hocaogullari-tutuklandi-05-08-2025>.

⁴⁰ “Enes Hocaogulları hakkında tahliye kararı verildi”, *ÜniKuir*, 8 Eylül 2025, <https://www.unikuir.org/haberler/enes-hocaogullari-tahliye-08-09-2025>.

⁴¹ “Aile Bakanlığı'ndan toplumsal cinsiyet kavramlarına yasaklama girişimi”, *Bianet*, 7 Mayıs 2025, <https://bianet.org/haber/aile-bakanligindan-toplumsal-cinsiyet-kavramlarina-yasaklama-girisimi-307201>.

⁴² “Sağlık Bakanlığı'ndan Translara Yönelik Hormon Kısıtlaması: 21 Yaş Altına Yasak”, *Pembe Hayat*, 27 Haziran 2025, <https://www.pembehayat.org/haberler/saglik-bakanligi-ndan-translara-yonelik-hormon-kisitlamasi-21-yas-altina-yasak-3602>

⁴³ “YÖK, cinsiyet değiştirmek isteyenlerin sayısını istedi”, *Evrensel*, 29 Haziran 2025, <https://www.evrensel.net/haber/559365/yok-cinsiyet-degistirmek-isteyenlerin-sayisini-istedi>.

⁴⁴ “Kaosgl'nin Web Sitesi ve Sosyal Medya Hesapları Erişime Engellendi”, *İFÖD*, 27 Haziran 2025, <https://ifade.org.tr/engelliweb/kaosglnin-web-sitesi-ve-sosyal-medya-hesaplari-erisime-engellendi/>

⁴⁵ “‘Uygun’ Görülmedik!”, *SPoD*, 28 Haziran 2025, <https://spod.org.tr/uygun-gorulmedik-2025-istanbul-onur-yuruyusu/>

Türkiye’de LGBTİ+ Onur Yürüyüşlerinin Toplanma ve Örgütlenme Özgürlüğü Hakkı Bakımından İncelenmesi

LGBTİ+ hareketinin Türkiye’deki görünürlüğü ve kurumsallaşmasının simge etkinliklerinden biri olan Onur Yürüyüşleri, özellikle 2015 sonrası artan baskılarla birlikte sadece bir ifade biçimi değil, aynı zamanda devletin barışçıl toplanma ve gösteri özgürlüğüne yaklaşımının turnusolü haline gelmiştir. Bu bölümde, Türkiye’deki LGBTİ+ Onur Yürüyüşleri’ne ilişkin idari yargı süreçlerinin barışçıl toplanma ve gösteri yürüyüşü hakkı çerçevesinde değerlendirilmesi amaçlanıyor.

2003 - 2014: Neredesin Aşkım? Burdayım Aşkım!

2003’te Lambdaistanbul’da örgütlenen LGBTİ+ aktivistleri, ilk Onur Yürüyüşü denemesinden tam 10 yıl sonra, İstiklal Caddesi’ne çıkıp 200-250 metre yürüyerek Türkiye LGBTİ+ hareketinin Onur Yürüyüşleri tarihini başlatmış oldu. 1993 ve 1995 yıllarında dönemin İstanbul Valiliği tarafından “genel ahlakın korunması, kamu düzeni” gibi gerekçelerle ertelenen yürüyüşlerin 2003’te nihayet düzenlenebilmesi aslında 10 yıl boyunca örgütlenmeye devam eden LGBTİ+ hareketinin çabalarıyla mümkün oldu. LGBTİ+’ların kamusal alana açılması (*coming out*) olarak değerlendirilebilecek bu tarihten itibaren İstanbul’da İstiklal Caddesi, tıpkı tüm toplumsal muhalefetin olduğu gibi LGBTİ+’ların da en büyük direniş ve hafıza mekanlarından biri oldu. 17 Mayıs 2004’te Dünya Sağlık Örgütü’nün eşcinselliği hastalık kategorisinden çıkarmasıyla 17 Mayıs Uluslararası Homofobi Karşıtı Gün de KaosGL’nin öncülüğünde 2006’dan itibaren Ankara’da kutlanmaya başlandı. 2008’de üçüncüsü düzenlenen 17 Mayıs Buluşmaları’nda LGBTİ+ aktivistleri Meclis’e yürüdü.⁴⁶

Tarihsel olarak Beyoğlu ve çevresinin LGBTİ+ hareketi için önemi tıpkı işçi sınıfının “Kanlı 1 Mayıs” anısına 1 Mayıs’ı Taksim Meydanı’nda kutlama inadı kadar geçerli ve meşrudur. Anayasa Mahkemesi’nin *Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (Disk) ve Diğerleri kararlarında*⁴⁷ Taksim Meydanı’nın kategorik olarak 1 Mayıs kutlamalarına kapatılamayacağı ve ilgili yasakların Anayasa’nın 34. maddesiyle güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal ettiğine hükmedildi.

⁴⁶ “Meclis’e yürüdük”, *Kaos GL*, 17 Mayıs 2008, <https://web.archive.org/web/20250420093742/https://kaosgl.org/haber/meclisrsgoe-yuruduk>

⁴⁷ Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (Disk) ve diğerleri [GK], B. No: 2016/14517, 12/10/2023; Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (Disk) ve diğerleri (2) [GK], B. No: 2016/14518, 12/10/2023.

Bu kararlar bilhassa bağlamı gereği LGBTİ+ Onur Yürüyüşleri ve İstiklal Caddesi özelinde de kullanılabilir.⁴⁸

Bu dönem LGBTİ+ Onur Yürüyüşleri 2007'de Lambdaistanbul'a açılan kapatma davasına kadar sınırlı bir aktivist çevrenin katılımıyla yapıldı. Lambdaistanbul'un Yargıtay'da bozulan kararı süresince hem ulusal hem de uluslararası bir kampanya yürütüldü, bu sayede de LGBTİ+ haklarına yönelik oluşan kamuoyu LGBTİ+ Onur Yürüyüşlerini takip etmeye başladı.⁴⁹ Örneğin yerel mahkemede derneğin kapatılmasına karar verilmesine karşı Yargıtay'a yapılan temyiz itirazında özellikle duruşma talep edildi, bu sayede LGBTİ+ aktivistleri duruşma salonunda ve adliye önünde kendilerini gündem edebildi.⁵⁰ Yargıtay 7. Hukuk Dairesi E. 2008/4109 K. 2008/5196 T. 25.11.2008 sayılı kararıyla yerel mahkemenin kararını bozdu.⁵¹

Lambdaistanbul'a açılan kapatma davası kapsamında yapılan kampanya sayesinde 2007 İstanbul LGBTİ+ Onur Yürüyüşü 1000 civarı kişiye ulaştı. Katılımcıların aktardığına göre 25 metrelik bir gökkuşağı bayrağı İstiklal Caddesi boyunca dalgalandırıldı.⁵² Dönemin Lambdaistanbul gönüllüleri bir söyleşide o günü şöyle aktardı:

"2007 Onur Haftası bizim için çok önemli bir mihenk taşı. Onur Haftası gibi herkesi davet ettiğimiz bir yürüyüşe yakın geçmişte ancak 200-250 kişi toplayabiliyorken, 2007'de o yürüyüş birden kitleselleşti. Taksim Meydanı'nda 500 kişiyle başladı, Galatasaray Meydanı'na gelene kadar o kalabalık 1.000'i geçti; 1.500'lü rakamlar dile getiriyor insanlar. Biz Lambda'dan elimizden dövizlerle çıkıp Taksim'deki kalabalığı görünce, 'ne oluyor' dedik hakikaten, afalladık açıkçası."⁵³

⁴⁸ Anayasa Mahkemesi'nin *Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) ve diğerleri* (B. No: 2016/14517, B. No: 2016/14518) kararlarına ilişkin basın duyurusu için bkz. <https://www.anayasa.gov.tr/tr/haberler/bireysel-basvuru-basin-duyurulari/1-mayis-kutlamalarina-yapilan-mudahalelerin-ilgili-ve-yeterli-gerekcesi-olmaması-nedeniyle-toplantı-ve-gosteri-yuruyusu-duzenleme-hakkinin-ihlal-edilmesi/>.

⁴⁹ İnsan Hakları İzleme Örgütü (HRW), "Lambda İstanbul'un taciziyle ilgili Türk hükümetinin mektubu", <https://www.hrw.org/legacy/turkish/docs/2008/04/16/turkey18560.htm>.

⁵⁰ "Lambdaistanbul Yargıtay kararını bekliyor", *Kaos GL*, 26 Kasım 2008, <https://web.archive.org/web/20250424122314/https://kaosgl.org/haber/lambdaistanbul-yargitay-kararini-bekliyor>.

⁵¹ "Lambdaistanbul'a Karşı Kapatma Davası Kronolojisi", *Bianet*, 29 Nisan 2009, <https://bianet.org/yazi/lambdaistanbul-a-karsi-kapatma-davasi-kronolojisi-114196>.

⁵² "Onur Yürüyüşü'ndeydik!", *Kaos GL*, 3 Temmuz 2007, <https://web.archive.org/web/20250811051457/https://kaosgl.org/haber/onur-yuruyusundeydik>.

⁵³ "Stonewall'dan Lambda'ya Onur Yürüyüşü", *Bianet*, 19 Temmuz 2008, <https://bianet.org/haber/stonewall-dan-lambda-ya-onur-yuruyusu-108442>.

Bir sonraki yıl yapılan İstanbul LGBTİ+ Onur Yürüyüşü'ne ise kampanyanın da etkisiyle yaklaşık 2.500 kişi katıldı. 2010'da İstanbul Trans Onur Haftası ve Trans Onur Yürüyüşü, LGBTİ+ Onur Haftası ve Onur Yürüyüşü'nden bir hafta önceye gelecek şekilde örgütlenmeye başladı.⁵⁴

Bu tarihten itibaren istikrarlı şekilde örgütlenmeye devam eden LGBTİ+ Onur Yürüyüşleri için bir diğer önemli dönüm noktası da Gezi Direnişi oldu. Direniş boyunca özellikle Gezi Parkı ve Taksim'in LGBTİ+ hareketi için önemini de göz önünde bulundurarak LGBTİ+ aktivistleri "LGBT Blok" altında örgütlendi. 30 Haziran 2013 düzenlenen "Direniş" temalı İstanbul LGBTİ+ Onur Yürüyüşü, onbinlerce insanın katılımıyla şimdiye dek yapılan en kitlesel Onur Yürüyüşü'dü.⁵⁵ Bu büyük yürüyüş, LGBTİ+ larla birlikte Gezi'de bir araya gelen toplumsal muhalefetin ortaklığının bir ifadesi olarak da okunabilir. Örneğin bu sene hem yürüyüşün basın açıklamasında hem de alanda Diyarbakır Lice'de karakol inşaatını protesto ederken jandarmanın müdahalesiyle hayatını kaybeden Medeni Yıldırım'a atıfla "Diren Lice" sloganları görülmüştü.

Aynı yılın ilerleyen aylarında, İzmir, Ankara, Diyarbakır gibi büyük şehirlerin yanı sıra Eskişehir, Antep, Adana, Mersin, Malatya, Antalya, Trabzon, Giresun gibi birçok şehirde de LGBTİ+ görünürlüğü artmaya başladı. Bu yaygınlaşma, hareketin hem coğrafi olarak genişlemesine hem de kendi politik gündemini yerelde de güçlü biçimde kurmasına olanak sağladı.

2014, yaklaşık 90 bin kişinin katıldığı, bir öncekinden daha kalabalık, coşkulu ve kitlesel bir Onur Yürüyüşü'ne sahne oldu. Kitle, bir önceki yıl olduğu gibi Taksim Meydanı'na çıkamasa da İstiklal Caddesi üzerinden Tünel Meydanı'na yürüdü. Bu sene ayrıca İzmir'de de ilk kez LGBTİ+ Onur Yürüyüşü düzenlendi.⁵⁶

2015 - 2025: 10. Yılında Yasaklarla Bir Yürüyüşün Anatomisi

Bu bölümde 2015'ten itibaren yasaklanmaya başlayan İstanbul LGBTİ+ Onur Yürüyüşü dört başlık altında değerlendirilecek. Bu ayırım, özellikle hak ihlallerini daha geniş bağlamda görmeye izin verecek ve son 10 yılın kısa bir özeti olacak.

⁵⁴ "Trans Onur Haftası Sona Erdi", *Kaos GL*, 15 Haziran 2010, <https://web.archive.org/web/20250421090259/https://kaosgl.org/haber/trans-onur-haftasi-sona-erdi>.

⁵⁵ "On Binler Onur ve Özgürlük İçin Yürüdü", *Kaos GL*, 2 Temmuz 2013, <https://web.archive.org/web/20250619003015/https://kaosgl.org/haber/on-binler-onur-ve-ozgurluk-icin-yurudu>.

⁵⁶ "İzmir'de İlk Onur Yürüyüşü Gerçekleştirildi", *Sendika.org*, 1 Temmuz 2013, <https://sendika.org/2013/07/izmirde-ilk-onur-yuruyusu-gercekelstirildi-125418>.

2015'e gelindiğinde özellikle son iki yılda gittikçe kitleselleşen ve farklı illere yayılan LGBTİ+ Onur Yürüyüşleri'ni görmekteyiz. Ayrıca bu dönem, sonucu itibarıyla AKP'nin ilk defa tek başına iktidarı kaybetmesi anlamına gelen 7 Haziran 2015 genel seçimlerinin yapıldığı ve Kürt sorunu için yürütülen çözüm sürecinin ve çatışmasızlığın bittiği bir döneme denk gelmesi bakımından çok önemliydi. Bu yıl "Normal" temasıyla 28 Haziran'da düzenlenmek istenen İstanbul LGBTİ+ Onur Yürüyüşü, İstanbul Valiliği tarafından "Ramazan ayı" gerekçe gösterilerek yasaklandı. Yasaklama kararı Onur Haftası komitesine tebliğ edilirken özellikle CHP'li ve HDP'li vekiller valilikle iletişim kurmaya çalışsalar da başarısız oldular. Taksim Meydanı ve Beyoğlu'nda toplanan kalabalık, polis ve TOMA'lar tarafından dağıtıldı. 2016'da yakılarak katledilen trans kadın Hande Kader ve yine sonra kendi hayatına son veren arkadaşı trans kadın Didem Akay'la birlikte gazetecilere seslenip: "Çekiyorsunuz ama yayınlamıyorsunuz! Kimse sesimizi duymuyor," diye sitem etti.⁵⁷

12 yıldır Türkiye'de toplanma ve gösteri yürüyüşü hakkının barışçıl kullanımı açısından örnek olabilecek şekilde düzenlenen LGBTİ+ Onur Yürüyüşü bir anda "hukuka aykırı" addedildi. "Ramazan ayındaki hassasiyetleri" gerekçe gösteren İstanbul Valiliği, 2014'te yine Ramazan ayına gelen yürüyüşü yasaklamamışken, özellikle 2015'te bu saldırıların başlamış olması Türkiye'nin içinde bulunduğu siyasi iklimle açıklanabilir. İstanbul LGBTİ+ Onur Haftası Komitesi, saldırılar sebebiyle okunamayan basın açıklamasında da LGBTİ+ hareketinin geldiği yere şöyle değiniyordu:

"23 yıllık bir geçmişe sahip, kökleri çok daha derinde bu hareket homofobik, transfobik ve cinsiyetçi olmayan özgür bir dünya talebimizi haykırma şansı bulduğumuz Gezi Direnişi sonrası daha da görünürlük kazandı ve geniş kitlelere mücadelesini yayma şansı buldu.

...

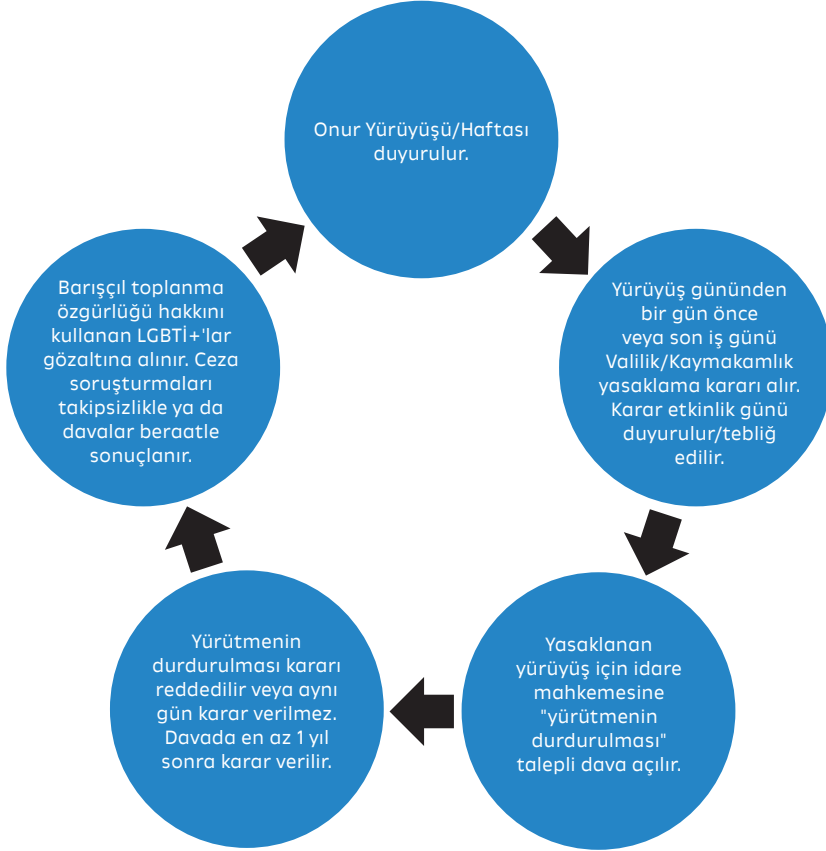
Yıl içinde birçok yerelde LGBTİ oluşumları, üniversitede LGBTİ kulüpleri açıldı, Mersin, Malatya, Çorum, Samsun gibi Türkiye'nin 11 farklı ilinde Onur Yürüyüşleri yapıldı, eşit yurttaşlık bazında LGBTİ mücadelesi yerel yönetimlerin gündeminde yer buldu. Bu sene birçok parti, belediye, sivil toplum örgütü ve tanınmış kişi Onur Haftasında gökkuşağı renklerini profillerine taşıyarak LGBTİ Hareketine desteklerini gösterdi."⁵⁸

⁵⁷ İstanbul'da Onur Yürüyüşü'ne polis müdahalesi, *BBC News Türkçe*, 28 Haziran 2015, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/06/150628_istanbul_onur_yuruyusu.

⁵⁸ İstanbul LGBTİ Onur Haftası Komitesi'nin açıklaması için bkz. <https://static.bianet.org/system/uploads/1/files/attachments/000/001/437/original/onurhaftasiaciklamasi.pdf>.

İdari Yargı Süreçleri

2015'ten itibaren yasaklanmaya başlayan LGBTİ+ Onur Yürüyüşleri için örnek bir yasak döngüsü:

2015'te İstanbul Valiliği'nin yasaklama kararına daha önce herhangi bir yasaklama kararıyla karşılaşmadığı için herhangi bir idari dava açılmadı ancak dönemin kolluk görevlileri hakkında suç duyurusunda bulunuldu. Yine İçişleri Bakanı, İstanbul Valisi ve İl Emniyet Müdürü hakkında LGBTİ+ dernekleri tarafından yapılan suç duyurusu da takipsizlikle sonuçlandı. Bu karara karşı Anayasa Mahkemesi'ne (AYM) "toplanma ve gösteri yürüyüşü hakkının ihlali" sebebiyle yapılan bireysel başvuru, 2021'de "açıkça dayanaktan yoksun" bulundu.⁵⁹

⁵⁹ Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği [1. B.], B. No: 2016/14547, 28/12/2021.

2016'da Ankara'da KaosGL'nin düzenlemek istediği 17 Mayıs Homofobi Karşısı Yürüyüş, aynı gün Ankara Valiliği tarafından, *"Yapılmak istenen toplantıya katılacak grup ve şahıslara bazı kesimlerin birtakım toplumsal duyarlılıklar nedeniyle tepki gösterebileceği ve bunun provokasyonlara neden olabileceği değerlendirildiğinden ... kamu düzeninin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, genel ahlakın korunması nedeniyle yasaklanmasının uygun olacağına"* şeklinde bir gerekçeyle yasaklandı. Sonrasında İstanbul Trans ve LGBTİ+ Onur Yürüyüşleri ve İzmir'deki LGBTİ+ Onur Yürüyüşü de yasaklandı. İzmir Valiliği yürüyüşü "terör örgütlerinin propagandasının yapılacağı istihbaratı" aldığını söyleyerek yasaklarken, İstanbul Valiliği "katılımcıların ve vatandaşların güvenliği ve kamu düzenini" gerekçe gösterdi. Kaos GL, İstanbul'daki yasaklama kararına karşı yürütmenin durdurulması talebiyle dava açtıysa da, İstanbul 4. İdare Mahkemesi, talebin reddine ancak yürüyüş gününden sonra karar verdi. Bu karara karşı yapılan itiraz da İstanbul Bölge İdare Mahkemesi tarafından reddedildi. Ardından dava esasa ilişkin olarak da reddedildi. Anılan bu kararlara ilişkin Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru yapılmadığı bildirildi.

KaosGL'nin 17 Mayıs Yürüyüşü'nü yasaklama kararına karşı yürütmeyi durdurma talebiyle açtığı iptal davasında ilk derece mahkemesi -bir ilk olarak- yürütmeyi durdurma kararı verdi. Ancak valiliğin bu karara mesai saati sonrası yaptığı itirazı, yine olağanüstü bir şekilde aynı gün inceleyerek karara bağlayan Bölge İdare Mahkemesi, yürütmenin durdurulması kararını, *"Kitlesel tepki ve provokatif eylemlere zemin oluşturabileceği gerekçesiyle yasaklanan toplantının, anılan tarihte yapılmasını zorunlu kılan geçerli bir neden ortaya konulmadığından, uyuşmazlığa konu işlemin uygulanması halinde davacı derneğin telafisi güç ve imkansız zararının oluşmasından söz edilemeyeceğinin açık olması"* gerekçesiyle kaldırdı.⁶⁰ Mahkemenin gerekçesinde LGBTİ+'lar için uluslararası önemde bir gün olan ve 2006'dan bu yana Ankara'da kutlanan 17 Mayıs'ı "yürüyüşün anılan tarihte yapılmasını zorunlu kılan geçerli bir neden" olarak görmemesi, aslında LGBTİ+'lar için barışçıl toplanma ve gösteri yürüyüşü hakkını kullanabilmenin ne kadar önemli olduğunu bir kez daha gösterdi. Zira toplum, ancak bu hakkın etkin kullanımı sayesinde LGBTİ+'ların hak taleplerine vakıf olabilir. Valilik, yürüyüşle aynı gün bir siyasi partinin kongresinin olması ve yine 5 Haziran 2015'te HDP'nin Diyarbakır seçim mitingine yapılan saldırılarla başlayan şiddet dolu süreci mahkemede gerekçe göstererek yasak kararını savundu.

Yürütmeyi durdurma kararına karşı KaosGL, Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruda bulundu. Mahkeme 2022'de genel kurul olarak verdiği kararla toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının ihlal edilmediğine karar verdi. Karar dokuza karşı altı oy çokluğuyla

⁶⁰ Ankara Bölge İdare Mahkemesi 12. Dava Dairesi'nin 2017/778 E. 2017/1135 K. sayılı kararı.

verildi. Mahkemenin gerekçesine katılmayarak karşı oy yazan Başkan ve Başkanvekili dahil 6 üye ise toplanma ve gösteri yürüyüşü hakkının kullanımına dair çok yerinde tespitlerde bulundu. Karşı oy kullanan üyelere Başkanvekili Hasan Tahsin Gökcan şunları kaydetti:

“Somut olayda Valilik, Derneğin düzenlediği gösteri yürüyüşüne karşı birtakım toplumsal duyarlılıklar nedeniyle yürüyüşe katılacak olanlara bazı kesimlerce tepki gösterilebileceği ve provokasyonların gerçekleşebileceği biçimindeki soyut gerekçeyle 2911 sayılı Kanununun 17. maddesine dayanarak yürüyüşü yasaklamıştır. Buna karşın gerek idarenin işleme dair soyut gerekçelerinde gerekse yürütmenin durdurulması kararını kaldıran Bölge İdare Mahkemesi kararında müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı hususu ilgili ve yeterli bir gerekçeyle ortaya konulamamıştır. Anılan kararlar soyut kavramsal değiniler, ihtimaller üzerine bina edilmiş, somut veri veya olgulara dayanılmamıştır. Bu gerekçeyi ortaya koyması gereken kamu makamları sözü edilen mercilerdir. Bu nedenle Mahkememiz çoğunluk görüşüyle yazılan gerekçede yer alan (bkz. par. 58), eylem tarihi itibarıyla ülkenin veya ilgili şehrin içerisinde bulunduğu genel vaziyete dair ikame gerekçelerle başvurunun reddedilmiş olmasını yerinde görmemekteyim.”⁶¹

Çoğunluk ayrıca AİHM ve AYM'nin kendi güncel içtihatlarından saparak, 42 yıl önce Avrupa İnsan Hakları Komisyonu döneminde verilen *Christians Against Racism and Fascism* kararının gerekçelerini uzun uzun alıntılar yaparak, ulaştığı sonucu yukarıda aktarılan bu gerekçeler üzerinde inşa etti. Halbuki, Komisyon da o karardaki görüşünü bir süre sonra gözden geçirerek değiştirdi.⁶² Yalnızca Engin Yıldırım, kendi karşı oy gerekçesinde Anayasa'nın 10. maddesiyle düzenlenen “ayrımcılık yasağının” da ihlal edildiğine dair görüş belirtti. Yıldırım'ın görüşü şöyle:

“Toplantıyı düzenlemek isteyen Derneğin LGBTİ haklarını savunan bir örgüt niteliği taşıdığını ve toplantının konusunun bu haklarla ilgili olduğunu düşündüğümüzde yetkili makamların değerlendirmelerinde geçen toplumsal hassasiyet veya duyarlılık ibareleri ile İl Emniyet Müdürlüğünce toplantının yasaklanması için kullanılan gerekçeler arasında genel ahlakın korunmasına da yer verilmesi Derneğin toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkına yapılan müdahalede cinsel yönelim temelli ayrımcı bir muamelenin rol oynadığı izlenimini uyandırmaktadır. Zira, LGBTİ birey ve örgütlerin, özellikle kolektif boyutu olan anayasal haklarını kullanmaları söz konusu olduğunda bu topluluğa tepki gösteren kişi ve kuruluşlar tepkilerine ve eleştirilerine dayanak olarak sıklıkla toplumsal

⁶¹ KaosGL Derneği (3) [G.K.], B. No: 2016/11193, 20/10/2022, Hasan Tahsin Gökcan Karşı Oy Gerekçesi § 4.

⁶² Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi İchtihatları Hakkında Rehber – Kitlesele Gösteriler*, https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_mass_protests_tur.

hassasiyetler ve genel ahlaki almaktadırlar. Benzer şekilde bu hakların kullanımına yönelik kamu makamlarınca gerçekleştirilen müdahale ve sınırlamalarda da toplumsal duyarlılıklar ve genel ahlak gerekçe olarak gösterilebilmektedir.”⁶³

Anayasa Mahkemesi'nin 2022'de ihlal olmadığına karar verdiği bu başvuru sonrası KaosGL, AİHM'ye de başvurdu. Bu başvuru 5 Haziran 2024'te Türkiye hükümetine mahkeme tarafından bildirilerek, LGBTİ+ etkinlik yasaklarının AİHS içtihadına uyumuna dair sorulara cevap istendi.⁶⁴

15 Temmuz 2016 darbe girişimi ardından ilan edilen olağanüstü hal rejimi gölgesinde 18 Kasım 2017'de Ankara Valiliği tarafından Ankara'daki tüm LGBTİ+ etkinliklerinin süresiz yasaklanması LGBTİ+'ların barışçıl toplanma ve gösteri yürüyüşü hakkı açısından önemli bir dönüm noktası oldu. Valilik, “toplumsal hassasiyet ve duyarlılıklar”, “kamu güvenliği”ni, “genel sağlık ve ahlakın korunması”nı ve “başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunmasını”nı kararına gerekçe gösterdi.⁶⁵ 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun ilgili muğlak maddeleri kullanılarak verilen yasaklama kararları, yıllar boyu mahkemeler tarafından iptal edilmiş olsa da yasa koyucular bu konuda değişikliğe gitmedi ve bu sebeple özellikle de LGBTİ+'ların barışçıl toplanma ve gösteri yürüyüşü hakkının ihlaline zemin oluşturdu. Ayrıca bu yasaklar 1990'ların başından bu yana örgütlü LGBTİ+ mücadelesinin çok güçlü olduğu Ankara'daki LGBTİ+'ların ve derneklerin kamusal görünürlüğünü çok etkiledi, LGBTİ+ hak mücadelesinin kamu nezdinde suçlulaştırılmasına yönelik güçlü adımlardan biri oldu.

Yasaklamaya karşı KaosGL tarafından yürütmeyi durdurma talebiyle iptal davası açıldı. Ankara 4. İdare Mahkemesi, yasaklama kararını “ölçülü ve hukuka uygun” bulurken, OHAL bittiğinde yasağın da hükümsüz kalacağını belirtti. Oysa temel haklara yönelik sınırlamalar ancak “kanunla öngörülmüş, meşru bir amaca dayalı, ölçülü ve demokratik toplum düzeninde gerekli” olmalıdır. Ancak Ankara Valiliği'nin yasaklama kararı, bu hukuki güvenceleri karşılamadı. Bu nedenle KaosGL'nin bir üst mahkemeye itirazı sonucu, Nisan 2019'da Ankara Bölge İdare Mahkemesi 12. İdari Dava Dairesi ilk derece mahkemesi kararını kaldırarak, yasaklama kararının iptaline karar verdi. Daire gerekçesinde, kamu güvenliğiyle toplantı ve gösteri özgürlüğünün kullanılması arasında ölçülü bir dengenin gözetilmesinin gerekmesi, idarenin toplanma özgürlüğünün

⁶³ KaosGL Derneği (3) [G.K.], B. No: 2016/11193, 20/10/2022, Engin Yıldırım Karşı Oy Gerekçesi § 33.

⁶⁴ 5797/22 ve 27507/23 numaralı başvurular. Bkz. <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-234812>.

⁶⁵ Ankara Valiliği, Yasaklama Kararına İlişkin Basın Duyurusu, 19 Kasım 2017, <http://www.ankara.gov.tr/yasaklama-kararına-iliskin-basin-duyurusu-19112017>.

kullanılması için gereken önlemleri almakla yükümlü olması, gerekli güvenlik tedbirleri alınarak kamu düzeni tesisinin mümkün olması dolayısıyla, idarece tedbirlerin alınabildiği ölçüde hakkın sınırlandırılması yerine, temel hak ve özgürlüklerin süresiz, koşulsuz, belirsiz ve ölçüsüz olarak kısıtlanması gerekçesiyle idari işlemde hukuka uyarlılık olmadığı belirtildi.⁶⁶

Her ne kadar dava esas itibarıyla kazanılmış olsa da aslında tüm bu kararın iki yıldan fazla süre boyunca yürürlükte kalmasının önüne geçmek için KaosGL aynı zamanda yürütmeyi durdurma da talep etti. İlk derece ve istinaf mahkemelerinin reddettiği talebe karşı KaosGL, Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruda bulundu. Anayasa Mahkemesi, *KaosGL Derneği Başvurusu* (2) kararıyla, derneğin toplanma ve gösteri yürüyüşü hakkının ihlali iddiasının *kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna* karar verdi.⁶⁷ Mahkeme gerekçesini şöyle açıkladı:

“Somut olayda başvuru Dernek, idari işlem tarihi ile başvuru tarihi arasında toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasının kendisi yönünden önemini bireysel başvuru formunda somut olaylara dayalı olarak açıklamamış, salt idari işlem nedeniyle Anayasal haklarının ihlal edildiğini belirtmiştir. Başvurucu anılan dönemdeki idarenin yasaklama kararı nedeniyle, kendi tüzel kişiliğinin fonksiyonlarını yerine getirmesinin etkilediğini, yapılması planlanan bir toplantı ve gösteri yürüyüşünün tamamen etkisiz hale geldiğini veya yapacağı etkinliklerle yaratılmak istenen farkındalığın oluşmayacağını da ileri sürmüştür.”

Ankara Valiliği “LGBTT, LGBTİ vb. örgütler tarafından ilimizin muhtelif yerlerinde birtakım toplumsal hassasiyet ve duyarlılıkları içeren sinema, sinevizyon, tiyatro, panel, söyleşi, sergi vb. Etkinlikleri” yasakladı. Dernek tüzüğü gereği ana faaliyet konusu LGBTİ+ hakları olan bir kurumun anılan kararla faaliyetlerini yerine getirebileceğini iddia etmek hayatın olağan akışına aykırıdır. KaosGL bu karar sonrası da AİHM'ye bireysel başvuruda bulundu. Hükümet, başvuruya ilişkin 2025'te mahkemeye verdiği cevapta “1. Ankara yasağı” olarak anılan 2017 Kasım-2019 Nisan arasındaki dönemde Ankara Barosu'nda yapılması planlanan ve önce yasaklanan, ardından dava açılarak yasaklama kararı iptal edilen LGBTİ+ temalı kısa film gösteriminin “müdahalesiz gerçekleştiğini” iddia etti.⁶⁸ Ankara'daki OHAL yasağıyla aynı gün, İstanbul'da

⁶⁶ Ankara Bölge İdare Mahkemesi 12. İdari Dava Dairesi'nin E. 2019/93 K. 2019/306 sayılı ve 21.02.2019 tarihli kararı.

⁶⁷ *Kaos GL Derneği* (2) [1. B.], B. No: 2018/10351, 7/9/2021, § 32.

⁶⁸ “Valiliğin ‘Türkiye’den LGBTİ+ Kısa Filmler Seçkisi’ yasağı iptal edildi”, *T24*, 3 Haziran 2019, <https://t24.com.tr/haber/valiligin-turkiye-den-lgbti-kisa-filmler-seckisi-yasagi-iptal-edildi,824237>.

Türkiye'nin ilk kuir film festivali Pembe Hayat Kuirfest'in Pera Müzesi'ndeki kısa film gösterimi Beyoğlu Kaymakamlığı tarafından yasaklandı. Pembe Hayat Derneği'nin yürüttüğü itiraz süreci sonuçsuz kalınca 2019'da Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru yapıldı⁶⁹ Bugün itibariyle başvuruyla ilgili herhangi bir karar verilmedi.

OHAL iki yılın ardından ilk kez uzatılmayınca 17 Temmuz 2018 gecesi itibariyle sona erdi. OHAL dönemi boyunca Kanun Hükmünde Kararnamelerle sayısız hak ihlali yaşandı. OHAL bitmesine rağmen LGBTİ+ lar için OHAL 'olağan hal'e dönüştü. Ankara'da OHAL süresi boyunca ilan edilen yasaklama kararı daha iptal edilmeden 3 Ekim 2018'de valilik ile emniyet müdürlüğünün iç yazışmasından LGBTİ+ etkinliklerinin yine süresiz olarak yasaklandığı öğrenildi. Yine KaosGL tarafından yürütülen hukuki mücadele sonucu 2020'de Ankara 2. İdare Mahkemesi bu yasak kararının iptaline karar verdi. Mahkeme, daha önce OHAL döneminde ilan edilen ve kamuoyunda '1. süresiz LGBTİ+ etkinlik yasağı' olarak bilinen yasağın 2019 Nisan ayında Bölge İdare Mahkemesi tarafından kaldırıldığını, OHAL döneminde dahi hukuka uygun bulunmayan yasağın olağan dönemde de bulunamayacağını belirtti.⁷⁰

OHAL döneminde, LGBTİ+ ların barışçıl toplanma ve gösteri yürüyüşü hakkına Ankara'da "süresiz yasaklar" damga vururken, Türkiye'nin geri kalanı da farklı bir manzara çizmedi.⁷¹ Ayrıca Mersin, Adana ve ODTÜ Onur Yürüyüşleri de yine bu dönemde yasaklandı. LGBTİ+ aktivistleri OHAL'in nasıl 'olağan hal'e geldiğini, LGBTİ+ aktivistlerinin sosyal medya paylaşımları sebebiyle gözüaltına alındığını, özellikle trans seks işçilerine yönelik Kabahatler Kanunu gerekçesiyle artan baskıları, OHAL yüzünden sokağa çıkma ihtimallerinin azalmasıyla birlikte LGBTİ+ ların alternatif örgütlenme alanlarına yöneldiklerini aktardılar.⁷² Tüm baskılara rağmen LGBTİ+ aktivistlerinin direngenliği ve yaratıcılığı sayesinde bazı illerde ve üniversitelerde etkinlikler düzenlendi. Örneğin 2. Antalya Onur Haftası kapsamında yürüyüş yerine "Nefrete İnat Pedallıyoruz" etkinliğiyle bisiklet sürüldü.⁷³ 6. İzmir Onur Yürüyüşüne İzmir'de binlerce

⁶⁹ "Beyoğlu Kaymakamlığı yasağı Anayasa Mahkemesi'nde", *Pembe Hayat*, 8 Şubat 2019, <https://www.pembehayat.org/haberler/beyoglu-kaymakamligi-yasagi-anayasa-mahkemesi-rsquo-nde-2059>.

⁷⁰ "Ankara'daki ikinci LGBTİ+ etkinlik yasağı da kaldırıldı!", *Kaos GL*, 23 Mart 2020, <https://web.archive.org/web/20250524101101/https://kaosgl.org/haber/ankara-daki-ikinci-lgbti-etkinlik-yasagi-da-kaldirildi>.

⁷¹ "OHAL'de LGBTİ'ler için sokaklar daha güvensiz!", *Kaos GL*, 21 Temmuz 2017, <https://web.archive.org/web/20250425163621/https://kaosgl.org/haber/ohalrsquode-lgbtirsquoler-icin-sokaklar-daha-guvensiz>.

⁷² "OHAL'de LGBTİ Olmak", *Susma Platformu*, 20 Haziran 2019, https://www.youtube.com/watch?v=uH5GE2stZ_I.

⁷³ "Nefrete İnat Pedalla ! - Yürütmüyorlar OHAL DE Pedallıyor muyuz?", *Antalya Pride*, 23 Haziran 2018, <https://antalyapride.blogspot.com/2018/06/nefrete-inat-pedalla-yurutmuyorlar-ohal.html>.

kişi katıldı.⁷⁴ 8. ODTÜ Onur Yürüyüşü, rektörlüğün engelleme çabasına rağmen diğer ODTÜ topluluklarının da desteğiyle yapıldı.⁷⁵ 6. Boğaziçi Onur Yürüyüşü ise “Alışın, buradayız” temasıyla öğrencileri Kuzey Kampüs’te buluşturdu.⁷⁶ Valiliğin başvuruya ret vermesine rağmen 4. Mersin Onur Haftası Komitesi, başka güzergahlarda buluşarak basın açıklaması yaptılar ve yürüdüler.⁷⁷

2019’a geldiğimizde, o yıla kadar İstanbul’daki yasakların aksine polis müdahalesi olmaksızın yapılan İzmir Onur Yürüyüşü 14 Haziran’da -Onur Haftası’ndan önceki son iş günü- valilik kararıyla yasaklandı. Yasaklama kararına karşı Genç LGBTİ+ Derneği tarafından açılan davada ilk defa belirli etkinlikler için yürütmenin durdurulması kararı verilse de Onur Yürüyüşü yine yasak kapsamında bırakıldı. Bu sayede aslında ilk ve son defa yürütmenin durdurulması kurumu sayesinde LGBTİ+ etkinlikleri yapılabilirdi.⁷⁸ Nihayetinde yerel mahkeme olmasa da İzmir Bölge İdare Mahkemesi, 2021’de yasaklama kararını hukuka aykırı bularak kaldırdı.⁷⁹ Mahkeme gerekçesinde, AİHM içtihatlarına uygun ve hak temelli bir yaklaşımla hareket etti. Mahkemeye göre:

“Toplumsal cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim bakımından farklılaşmış bir kesimin maruz kaldığı nefret, ayrımcılık ve şiddete karşı toplumda duyarlılık ve farkındalık yaratmaya yönelik olduğu görülen ‘Onur Yürüyüşü’ çoğulculuğa ve barış içinde bir arada yaşamaya katkı sağlayacağı için demokratik toplumda korunması gereken bir temel hak ve hürriyet kullanımıdır. Kişilerin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının Devlete yüklediği yükümlülük, yetki alanında bulunan tüm bireylerin yaşam hakkını gerek kamusal makamların ve diğer bireylerin, gerek kişinin kendisinin eylemlerinden kaynaklanabilecek müdahalelere karşı koruma biçimindeki pozitif yükümlülük gereğidir.”⁸⁰

⁷⁴ “6. İzmir Onur Yürüyüşü’nde binlerce kişi sokakları doldurdu”, *Sendika.org*, 10 Haziran 2018, <https://sendika.org/2018/06/6-izmir-onur-yuruyusunde-binlerce-kisi-sokaklari-doldurdu-496886>.

⁷⁵ “8. ODTÜ Onur Yürüyüşü’nde Öğrenciler ‘Yasakları Yasakla’ Dedi”, *Bianet*, 12 Mayıs 2018, <https://bianet.org/haber/8-odtu-onur-yuruyusu-nde-ogrenciler-yasaklari-yasakla-dedi-197095>.

⁷⁶ “Boğaziçi Üniversitesi 6. LGBTİ+ Onur Yürüyüşü: Alışın, buradayız!”, *Kaos GL*, 26 Nisan 2018, <https://web.archive.org/web/20250619070435/https://kaosgl.org/haber/bogazici-universitesi-6-lgbti-onur-yuruyusu-alisin-buradayiz>.

⁷⁷ “4. Mersin Onur Yürüyüşü: LGBTİ+’lar valilik kararını tanımadı”, *Sendika.org*, 14 Temmuz 2018, <https://sendika.org/2018/07/4-mersin-onur-yuruyusu-lgbt-lar-valilik-kararini-tanimadi-502815>.

⁷⁸ “İzmir Onur Haftası etkinliklerinin bir kısmına getirilen yasağın yürütmesi durduruldu”, *Kaos GL*, 19 Haziran 2019, <https://web.archive.org/web/20250709133954/https://kaosgl.org/haber/izmir-onur-haftasi-etkinliklerinin-bir-kismina-getirilen-yasagin-yurutmesi-durduruldu>.

⁷⁹ “7. İzmir LGBTİ+ Onur Yürüyüşü yasağı iptal edildi”, *Kaos GL*, 20 January 2021, <https://web.archive.org/web/20250803024420/https://kaosgl.org/haber/7-izmir-lgbti-onur-yuruyusu-yasagi-iptal-edildi>.

⁸⁰ İzmir Bölge İdare Mahkemesi 6. İdari Dava Dairesi’nin 2020/845 E., 2020/1916 K. sayılı kararı.

Aynı yıl 3. Antalya Onur Haftası⁸¹, 5. Mersin Onur Yürüyüşü⁸² ve Adana'da ilk kez düzenlemek istenen Onur Haftası da valiliklerin kararlarıyla yasaklandı. Mersin'de valilik kararına karşı Muamma LGBTİ+ Derneği tarafından açılan iptal davası hakkında Adana Bölge İdare Mahkemesi ancak 3 yıl sonra iptal kararı verdi.⁸³ Yasak yüzünden yürüyüş yapamayan LGBTİ+'lar "Onur Pikniği" düzenledi.⁸⁴ Yürüyüşlerin valilikler tarafından mahkeme kararlarına rağmen yasaklanması LGBTİ+'ları alternatif etkinlikler düzenlemeye itti.

2019 yılı, İstanbul LGBTİ+ hareketi için de yasaklar bakımından oldukça hareketli geçti. Bu yıl İstanbul LGBTİ+ Onur Haftası Komitesi, özellikle geçen yılın yasaklama gerekçesi olarak gösterilen "Taksim Meydanı ve İstiklal Caddesi'nin İstanbul Valiliği'nce olur verilen toplanma ve gösteri yürüyüşü alanları içerisinde yer almadığı" gerekçesini de göz önünde kullanarak bir strateji yürüttü. İstanbul LGBTİ+ Onur Haftası Komitesi temsilcileri 11 Haziran 2019'da İstanbul Vali Yardımcısı Mehmet Ali Özyiğit ile görüştü. Özyiğit, "Taksim'in yürüyüş ve gösteri alanı olmadığı ve Taksim'de hiçbir gösteriye izin verilmediği gibi LGBTİ+'lara da izin verilmeyeceğini" ve sadece Taksim değil, İstanbul'da yapılacak tüm açık alan eylemleri için LGBTİ+'ların "toplumsal tereddütlü grup" olduğunu iddia ederek bu talebe sıcak bakmadıklarını söyledi. Bunun üzerine Onur Haftası Komitesi ve Sosyal Politika Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliği Çalışmaları Derneği birlikte İstanbul Valiliği tarafından her yıl açıklanan toplantı, gösteri ve yürüyüş alanlarından biri olan Bakırköy Meydanı'nda yürüyüş yapmaya yönelik resmi bir başvuruda bulundu. Ancak İstanbul Valiliği, Bakırköy Meydanı'nda miting başvurusuna da izin vermedi, bu karara karşı SPoD tarafından iptal davası açıldı. İlk derece mahkemesi tarafından "CİMER üzerinden dava konusu etkinliğe dair güvenlik kaynaklı ihbarlar olduğu gerekçesiyle" reddedilen dava, ancak 2020 sonunda İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi tarafından kabul edildi ve yasak kararı üst mahkeme tarafından hukuka aykırı bulundu.⁸⁵ Böylece LGBTİ+'ların İstanbul'da valilik tarafından toplanma ve gösteri yürüyüşü alanı olarak belirlenen bir meydanda dahi buluşamamasının hukuka aykırı olduğu teyit edildi.

⁸¹ "Antalya Valiliği, 3. Antalya Onur Haftası'nı yasakladı!", *Kaos GL*, 15 Haziran 2019, <https://web.archive.org/web/20250715044901/https://kaosgl.org/haber/antalya-valiligi-3-antalya-onur-haftasini-yasakladi>.

⁸² "Mersin Valiliği, LGBTİ+ etkinliklerini 20 gün süreyle yasakladı", *Kaos GL*, 16 Haziran 2019, <https://web.archive.org/web/20250517093614/https://kaosgl.org/haber/mersin-valiligi-lgbti-etkinliklerini-20-gun-sureyle-yasakladi>.

⁸³ Adana Bölge İdare Mahkemesi 3.İdari Dava Dairesi'nin 2020/908 E., 2022/130 K. sayılı ve 27.01.2022 tarihli kararı.

⁸⁴ "Mersin Onur Haftası yasağı davasında karar: Devlet yasaklamak yerine korumalı!", *Kaos GL*, 13 Ocak 2023, <https://web.archive.org/web/20250517053409/https://kaosgl.org/haber/mersin-onur-haftasi-yasagi-davasinda-karar-devlet-yasaklamak-yerine-korumali>.

⁸⁵ İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi 2020/910 E. 2020/1502 K. <https://bianet.org/haber/mahkeme-2019-istanbul-onur-yuruyusu-icin-bakirkoy-yasagini-iptal-etti-235729>

Ancak valiliklerin ayrımcılık yasağına aykırı olarak verdikleri yasaklama kararları son bulmadı. Anayasa'nın "kanun önünde eşitlik" başlıklı, ayrımcılık yasağını düzenleyen 10. maddesine göre "Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir". Anayasa Mahkemesi içtihadına göre de Anayasa'nın 10. maddesinde yer verilen "dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep" şeklindeki ayrımcılık temelleri örnek olarak belirtilir ve bu temeller madde metninde sayılanlarla sınırlı değildir. Bu kapsamda kamu makamlarının bireylere sırf cinsel tercihleri⁸⁶ nedeniyle farklı muamelede bulunmaları ayrımcılık yasağının ihlali olarak kabul edilmelidir.⁸⁷

2019 Ağustos sonunda ise bu sefer spor etkinliklerinden oluşan ve Kalamış Parkı'nda düzenlenmesi planlanan 3. Queer Olympix etkinlikleri için Kadıköy Kaymakamlığı tarafından verilen yasaklama kararı SPoD tarafından mahkemeye taşındı. Dosya kapsamında kaymakamlık yasağa dair savunma gereksiniminde dahi bulunmadı, İstanbul 5. İdare Mahkemesi yasaklama kararını ancak Mayıs 2020'de iptal etti.⁸⁸

2019'a baktığımızda, tüm Onur Yürüyüşü düzenleyicilerinin hukuki yollara başvurmayı denemesi, hatta alışılmışın dışında -Bakırköy gibi- mekanlar seçerek LGBTİ+'lara uygulanan kamusal baskı politikasını hukuk eliyle de ifşa etmeye çalışması göze çarpar. Yine bu dönemde verilen yasak kararlarının tamamı mahkemeler tarafından iptal edildiyse de hiçbirinde yürütmenin durdurulması talepleri karşılanmadı. İlk derece mahkemeleri -bir örnek hariç- yasaklama kararlarının hukuka uygun olduğuna hükmetti, ancak tüm bu kararlar istinaf mahkemelerinden geri döndü. Burada yaşanan durumu da kısaca hukukun araçsallaştırılması olarak görebiliriz. Aslında barışçıl toplanma ve gösteri yürüyüşü hakkını koruması beklenen kurumlar, 'hakkın kullanımını nasıl engelleneceğine' örnek teşkil eder. Eşit Haklar İçin İzleme Derneği tarafından hazırlanan rapora göre, özellikle de 2019'daki mahkeme kararları göz önüne alındığında, Türkiye'de LGBTİ+'ların barışçıl toplanma ve gösteri yürüyüşü hakkı için idari yargı etkili bir başvuru yolu olma niteliğini kaybetti.⁸⁹ Bununla birlikte gözaltına alınan ve soruşturma/kovuşturmalara yargı tacizine maruz bırakılan tüm katılımcılar en az iki

⁸⁶ Anayasa Mahkemesi, ilgili kararında cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ifadesine yerine sorunlu bir terminoloji olan "cinsel tercih" ifadesini kullandığı için bu şekilde yazılmıştır.

⁸⁷ C.D. [2. B.], B. No: 2014/19308, 15/2/2017, § 34.

⁸⁸ Bkz. İstanbul 5. İdare Mahkemesi'nin 2019/1976 E., 2020/483 K. sayılı kararı. "SPoD ve Queer Olympix, Kadıköy Kaymakamlığı'na Karşı Açtıkları Davayı Kazandı!", SPoD, 1 Haziran 2020, <https://spod.org.tr/spod-ve-queer-olympix-kadikoy-kaymakamligina-karsi-actiklari-davayi-kazandi/>.

⁸⁹ D. Çiğdem Sever, *Türkiye'de Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hakkı Bakımından İdari Yargının Etkili Başvuru Yolu Olma Niteliği* (Eşit Haklar İçin İzleme Derneği, 2022), https://www.esithaklar.org/wp-content/uploads/2022/07/Toplanti-gosteri-etkili-basvuru-rapor_TR.pdf.

yıl süren davalar sonucunda beraat etseler de bu durumun kendisi barışçıl toplanma ve gösteri yürüyüşü hakkının kullanılması için caydırıcı bir etki yaratmaya başladı.

Mart 2020'de dünya genelinde başlayan COVID-19 pandemisi sebebiyle Türkiye'de barışçıl toplanma ve gösteri yürüyüşü hakkı 'sokağa çıkma yasakları, kamu sağlığı, sosyal mesafe kuralları' gibi düzenlemelerle askıya alındı. Bu dönem itibarıyla COVID-19'la meşrulaştırılan yasaklama kararları ve müdahaleler rutin uygulamalar haline geldi. 2016'da ABD'de LGBTİ+'ların çoğunlukla gittiği Pulse Club'a İŞİD tarafından düzenlenen terör saldırısı sonucu 49 kişinin yaşamını yitirmesine dair Kadıköy'de yapılmak istenen 4. yıl anması kaymakamlık tarafından yasaklandı.⁹⁰ Yine 17 Mayıs için Kadıköy'de bildiri dağıtmak isteyen 2 kişi gözaltına alındı.⁹¹ İstanbul LGBTİ+ Onur Haftası, pandemi sebebiyle *neredesinlubunya.com* internet sitesi üzerinden interaktif bir haritayla yürüyüş yaptı.⁹²

Pandemi gölgesinde devam eden 2021'de İstanbul LGBTİ+ Onur Haftası Komitesi -tıpkı 2019 gibi- Maltepe Miting Alanı için İstanbul Valiliği'ne başvuruda bulundu. Başvuru yine İstanbul'da yapılacak tüm açık alan eylemleri için LGBTİ+'ların "toplumsal tereddütlü grup" olduğunu söyleyen Vali Yardımcısı Mehmet Özyiğit imzasıyla 2911 ve 5442 sayılı Kanun'lardaki tüm jenerik kısıtlama gerekçeleriyle reddedildi.⁹³ İstanbul LGBTİ+ Onur Haftası'nın, Taksim için yaptığı yürüyüş çağrısı sonrası Beyoğlu Kaymakamlığı da yasaklama kararı aldı. Yasaklama kararları üzerine Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri, dönemin İçişleri ve Adalet Bakanlarına gönderdiği mektupla LGBTİ+'ların barışçıl toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının korunması için gerekli tüm önlemlerin alınmasını, LGBTİ+ etkinliklerindeki yasakların kaldırılmasını ve katılımcıların güvenliği için her türlü önlemin alınması gerektiğini iletti.⁹⁴

Özellikle 2016'dan itibaren yasaklama kararlarına karşı yürütülen hukuk mücadelesiyle elde edilen emsal kararların, idareler tarafından dikkate alınmadığı ve her sene tekrar yasaklamaların devam ettiği göz önüne alınarak bu iki karara karşı da dava açma

⁹⁰ "Kadıköy'deki Orlando katliamı anmasına polis engeli", *T24*, 12 Haziran 2020, <https://t24.com.tr/haber/kadikoye-deki-orlando-katliami-anmasına-polis-engeli,883984>.

⁹¹ "Polis, Kadıköy'de 17 Mayıs eylemi yapanlara saldırdı", *Kaos GL*, 15 Mayıs 2020, <https://web.archive.org/web/20250420215858/https://kaosgl.org/haber/polis-kadikoy-de-17-mayis-eylemi-yapanlara-saldirdi>.

⁹² İstanbul LGBTİ+ Onur Haftası (@istanbulpride), 28 Haziran 2020, <https://x.com/istanbulpride/status/1277230092004069385>.

⁹³ "19. İstanbul LGBTİ+ Onur Yürüyüşü yasaklandı", *Bianet*, 24 Haziran 2021, <https://bianet.org/haber/19-istanbul-lgbti-onur-yuruyusu-yasaklandi-246257>.

⁹⁴ Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri, "Turkish authorities should stop the stigmatisation of LGBTI people", 24 Haziran 2021, <https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/turkish-authorities-should-stop-the-stigmatisation-of-lgbti-people>.

yoluna gidilmedi. Yukarıda bahsedildiği üzere, idari yargının LGBTİ+'ların toplanma ve gösteri yürüyüşü hakkı için etkili bir başvuru yolu olmaması, öznelere hukuk sistemine güvensizliği ve en önemlisi, kazanım olarak görülen mahkeme kararlarının dahi nitelikleri gereği icra edilemeyecek olmaları bu yolun benimsenmesinde etkili oldu.

2021'de sadece yürüyüş değil, İstanbul LGBTİ+ Onur Haftası kapsamında piknik yapmak dahi yasaklandı. Önce Heybeliada'da düzenlenmek istenen vegan piknik resmi bir yasak kararı olmamasına karşın, polis memurlarının etkinlik mekanında arama yapması üzerine iptal edilmek zorunda kaldı. Ardından, pikniğin Şişli Maçka Parkı'nda yapılacağına açıklanmasıyla birlikte Şişli'de LGBTİ+'ların "uzun süreli oturma" dahil her türlü etkinliği kaymakamlık tarafından 30 gün süreyle yasaklandı. Yasaklama kararı sonrası yine de Maçka Parkı'nda buluşan 250-300 kişiye polis tarafından müdahale edildi, arbede sırasında bir kişinin kolu kırılırken avukatlar da darp edildi.⁹⁵ Bir kişiye, "kamu görevlisine tükürerek hakaret ettiği" iddiasıyla şikayet sonucu açılan ceza davası ise beraatle sonuçlandı.⁹⁶ Yasaklama kararına karşı SPoD tarafından açılan iptal davası ilk derece mahkemesince reddedildi. Burada çarpıcı olan, mahkemenin kaymakamlık savunma dahi vermemişken "kolluğa mukavemet edileceği, pikniği kimin düzenlediğinin bilinmediği, kontrolsüz toplanmanın örgütsel yapıdaki kişilerin yasadışı eylemine dönüşebileceği ve Covid-19 önlemleri" gerekçesiyle davayı reddetmesidir. Burada idare mahkemesi, kararını hukuka uygunluk yönünden denetlediği idarenin yerine geçmiş, yargı bağımsızlığına ve idari işlemlerin hukuki denetim ilkelerine aykırı bir değerlendirme yapmıştır. SPoD tarafından bu karara yapılan itiraz sonucu ancak Ocak 2024'te (pikniğin üzerinden 2 yıl 6 ay geçmesinden sonra) İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi tarafından yasaklama kararı iptal edildi. Kararın gerekçesinde idarenin suç işleneceğine dair açık, somut ve yakın bir tehlike bulunduğu iddialarını ortaya koymadığı için pozitif yükümlülüklerini ihlal ettiği belirtildi.⁹⁷

2022 yılı, LGBTİ+ etkinliklerinin 2015'ten bu yana en çok yasaklandığı ve saldırıların en yüksek seviyeye çıktığı yıllardan biri oldu. 2022'de yukarıda bahsettiğimiz hükümet destekli STK'lar tarafından "Büyük Aile Platformu" adı altında kurulan bir girişimle LGBTİ+ ve toplumsal cinsiyet karşıtı yürüyüşler İstanbul başta olmak üzere bir sürü şehirde düzenlenmeye başlandı. Mahkeme kararlarına rağmen LGBTİ+'ların barışçıl toplanma ve gösteri yürüyüşü hakkı 7 yıl boyunca yasaklanmışken, karşıt görüşlü

⁹⁵ "Piknik Yasağı, Nefret Politikasının İzdüşümü", *Sivil Sayfalar*, 24 Haziran 2021, <https://www.sivilsayfalar.org/2021/06/24/piknik-yasagi-nefret-politikasinin-izdusumu/>.

⁹⁶ "2021 İstanbul Onur Yürüyüşü davalarının sonuncusunda da beraat!", *Kaos GL*, 21 Şubat 2023, <https://www.sessizkalma.org/tr/haberler/2021-istanbul-onur-yuruyusu-davalarinin-sonuncusunda-da-beraat>.

⁹⁷ "SPoD ve İstanbul LGBTİ+ Onur Haftası, 2021 Maçka Parkı Yasağına Dair Davayı Kazandı!", *SPoD*, 11 Ocak 2024, <https://spod.org.tr/spod-ve-istanbul-lgbti-onur-haftasi-2021-macka-parki-yasagina-dair-davayi-kazandi/>.

grupların toplanması ve ifade özgürlüğü altında korunamayacak nefret söylemlerini yaygınlaştırması hükümet eliyle desteklendi. 2022'de ilk defa İstanbul LGBTİ+ Onur Haftası'nın Beyoğlu ve Kadıköy ilçelerindeki tüm etkinlikleri yasaklandı. Bu, 1993'te yasaklanan Cinsel Özgürlük Etkinlikleri'nden sonra tamamı yasaklanan ilk Onur Haftası oldu.

SPOD tarafından Beyoğlu ve Kadıköy kaymakamlıklarının yasaklama kararlarına karşı aynı gün ayrı ayrı yürütmeyi durdurma talebiyle iptal davaları açıldı. Buna karşın, her iki davada da savunmalar aylar sonra alındı. Beyoğlu Kaymakamlığı, davaya gönderdiği savunma dilekçesinde yasaklama kararını "küresel şer odakları" gibi soyut ve hukuki olarak herhangi bir karşılığı olmayan gerekçelerle açıklamaya çalıştı.⁹⁸ İstanbul 10. İdare Mahkemesi ve İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi tarafından reddedilen yürütmeyi durdurma taleplerine karşılık Anayasa Mahkemesi'ne yürütmenin durdurulması talebi yönünden ifade özgürlüğü, toplanma ve örgütlenme özgürlüğü, ayrımcılık yasağı, etkili başvuru yolu hakkı ve gerekçeli karar hakkının birlikte ve ayrı ayrı ihlal edildiğine dair bireysel başvuru yapıldı.⁹⁹ Rapor yazım tarihi itibarıyla başvurular hakkında halen karar verilmedi. Yürütmeyi durdurma taleplerinin reddedilmesinin ardından, davalar esastan da reddedildi. 2019 ve 2021 yıllarındaki yasaklara karşı açılan davalarda, yasaklama kararlarını iptal eden İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi, 2022 yılı etkinlikleri için açılan davaların ikisini de gerekçeli karar hakkını karşılamayan şekilde ve ancak 2 yıl sonra esastan reddetti.¹⁰⁰

Bununla beraber, Beyoğlu'ndaki Onur Haftası etkinliklerinin yasaklanmasına karşı açılan davanın reddinden iki gün sonra, aynı daire heyeti yine 2022'de Beyoğlu'nda düzenlenen ve yasaklanan 8 Mart Feminist Gece Yürüyüşü'ne dair açılan iptal davasında yasaklama kararının Anayasa ve AİHS'e aykırılığını ve yasaklama gerekçelerinin soyut niteliğini gerekçe göstererek -çok yerinde bir şekilde- yasağın iptaline karar verdi.¹⁰¹ Ancak, aynı heyet ve aynı daire LGBTİ+ Onur Yürüyüşü ve diğer her türlü etkinliğin yasaklanmasını 'nedendir bilinmez' kendi kararlarıyla dahi çelişecek şekilde iptal etmedi, iki gün içerisinde birbirine zıt iki karar verdi. Bu tutum, özellikle yargı mensuplarının LGBTİ+'lara ilişkin önlerine gelen dosyalardaki tavırlarını ve gündelik siyasetin ayrımcı

⁹⁸ Umut Rojda Yıldırım, *2015'ten Günümüze Yasaklarla İstanbul LGBTİ+ Onur Yürüyüşü* (SPOD, Aralık 2022), <https://spod.org.tr/wp-content/uploads/2022/12/2015ten-Gunumuze-Yasaklarla-Istanbul-LGBTI-Onur-Yuruyusu.pdf>.

⁹⁹ Bkz. 2022/93578 ve 2022/100193 numaralı bireysel başvurular.

¹⁰⁰ İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi'nin 2023/1536 E., 2024/159 K. sayılı ve 25.01.2024 tarihli kararı ve İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi'nin 2023/1537 E., 2024/74 K. sayılı ve 23.01.2024 tarihli kararı.

¹⁰¹ ÖHD İstanbul (@ohd_istanbul), 20 Mart 2024, https://x.com/ohd_istanbul/status/1770447552413905282.

söylemlerinden azade olmadıklarını görmemiz açısından çok mühim. Yargının bu tutumu, son yıllarda feminist ve kadın hareketinin önemli günlerindeki gösteri yürüyüşlerine LGBTİ+ bayraklarının alınmaması¹⁰² gibi uygulamaların ve 40 yıla yakın süredir kol kola yürüyen iki güçlü toplumsal hareketin birbiriyle olan bağını koparmak ve küresel düzeyde de artan LGBTİ+ karşıtı siyasetin iddia ettiği gibi 'LGBTİ+ hak mücadelesinin kadın haklarını istismar etmesinden korumak' için yürütülen politikaların yargıdaki tezahürü olarak görülebilir.

2022'de İzmir 10. Onur Yürüyüşü'nün İzmir Valiliği tarafından yasaklanması sonrası Genç LGBTİ tarafından dava açıldı. İlk derece mahkemesi davanın reddine karar verse de İzmir Bölge İdare Mahkemesi ancak 1 sene sonra istinaf başvurusunu kabul ederek yasaklamanın hukuka aykırı olduğuna karar verdi.¹⁰³ Yine 2022'de Eskişehir'de yasaklanan Onur Yürüyüşü'ne karşı açılan dava ise Eskişehir 1. İdare Mahkemesi tarafından reddedildi. Mahkeme ret kararında, valiliğin sunduğu 'GİZLİ' ibareli belgeye itibar ederek LGBTİ+ etkinliklerine yönelik olası terör saldırılarının önlenemeyeceğini gerekçe gösterdi.¹⁰⁴ 2015'ten itibaren kullanılan bu yasaklama gerekçesi, LGBTİ+ etkinliklerine yönelik olası terör saldırılarına dair istihbari bilgiler olduğundan yola çıkılsa da bu gibi güçlü iddialar ancak somut temellere ispatlandığı ölçüde hukuk düzeninde korunabilir. Kaldı ki, barışçıl toplanma ve gösteri yürüyüşü hakkına müdahalelerin ölçülü olması gerekir. 2015'ten bu yana her yıl Türkiye'nin dört bir yanında aynı derecede ve şekilde 'terör tehdidi' olması hayatın olağan akışına aykırıdır. İdarelerin bu tehdide yönelik pozitif yükümlülükleri kapsamında tedbir almaları gerekirken, yürüyüşler yalnızca polisin sebep olduğu kötü muamele ve şiddetle geçiyor. Yine bu dönemde özellikle translara karşı başlatılan saldırılara bir cevap olarak İstanbul Trans Onur Haftası tekrar örgütlenmeye başladı. Mersin ve ODTÜ Onur Yürüyüşü yasakları, bu sefer idare mahkemeleri tarafından iptal edildi.¹⁰⁵

Haziran 2023 boyunca İzmir'de toplam dört etkinlik yasaklandı. ODTÜ, Adana, Antalya, Eskişehir, Kocaeli, Aydın ve Datça'da da LGBTİ+ Onur Yürüyüşü ve Onur Haftası etkinlikleri idareler tarafından yasaklandı. İzmir ve İstanbul'da baroların düzenlediği

¹⁰² "Polis Ankara'da 8 Mart gündüz eylemine 'Transız' dövizini almadı, '8 Mart'la alakası yok' dedi", *Kaos GL*, 8 Mart 2021, <https://web.archive.org/web/20250418232037/https://kaosgl.org/haber/polis-ankara-da-8-mart-gunduz-eylemine-transiz-dovizini-almadi-8-mart-la-alakasi-yok-dedi>.

¹⁰³ "İzmir Onur Yürüyüşü yasağı bir sene sonra iptal edildi", *KaosGL*, 21 Temmuz 2023 <https://web.archive.org/web/20250419075530/https://kaosgl.org/haber/izmir-onur-yuruyusu-yasagi-bir-yil-sonra-iptal-edildi>.

¹⁰⁴ "Eskişehir Onur Yürüyüşü yasağına karşı açılan dava reddedildi", *Bianet*, 3 Ocak 2023, <https://bianet.org/haber/eskisehir-onur-yuruyusu-yasagina-karsi-acilan-dava-reddedildi-272314>

¹⁰⁵ 2022 Mersin Onur Haftası için bkz. Mersin 2. İdare Mahkemesi'nin 2022/1162 E., 2022/1841 K. sayılı kararı. 2022 ODTÜ Onur Yürüyüşü için bkz. Ankara 8. İdare Mahkemesi'nin 2022/1291 E. 2023/186 K. sayılı kararı.

iki etkinliğe fobik saldırı girişimi oldu. Üç müzisyenin üç ilde vereceği dört konser, yaptıkları açıklamaların ardından maruz kaldıkları fobik ve cinsiyetçi tepkiler nedeniyle iptal edildi.¹⁰⁶ İstanbul'da Lambdaistanbul tarafından 10 yıldır düzenlenen "Tea&Talk" etkinliği Kadıköy Kaymakamlığı tarafından yasaklandı, karara karşı açılan iptal davasının ilk derece mahkemesi -tıpkı Kadıköy Kaymakamlığı'na karşı açılan tüm davalarda olduğu gibi- kabul etti. Mahkeme gerekçesinde şunları kaydetti:

"Dava konusu etkinliğin, kapalı bir alanda sohbet etme şeklinde gerçekleştirilecek bir toplantı etkinliği olduğu biçiminde ifade edildiği, davacı tarafça, etkinliğin on yıldır her ay sorunsuz bir gerçekleştirildiği yapıldığının beyan edildiği, genel sağlığın, genel ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunmasının tehlikeye düşebileceği, yapılacak organizasyona katılacak olan grup ve şahıslara yönelik olarak bir takım toplumsal duyarlılıklar nedeniyle de karışık görüşlü bazı kesimler tarafından tepki gösterilebileceği ve provokasyonlara neden olabileceğine dair açık, somut ve yakın bir tehlikenin ortaya konulmadığı anlaşılmış olup, dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı sonucuna varılmıştır".¹⁰⁷

Yine SPoD'un düzenlediği "Depremde Lubunyalar" etkinliği ise Şişli Kaymakamlığı tarafından yasaklandı. Yasak kararı o kadar acele verildi ki, 2021'deki yasaklama kararı bire bir kopyalandı.¹⁰⁸ İzmir'de ise Genç LGBTİ+ Derneği tarafından yasaklama kararına karşı açılan iptal davasında Mahkeme,

"Toplumsal cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim bakımından farklılaşmış bir kesimin maruz kaldığı nefret, ayrımcılık, ve şiddete karşı toplumda duyarlılık ve farkındalık yaratmaya yönelik olduğu görülen 'Onur Yürüyüşü' çoğulculuğa ve barış içinde bir arada yaşamaya katkı sağlayacağı için demokratik toplumda korunması gereken bir temel hak ve hürriyet kullanımıdır..."

ifadelerini kullanarak davanın kabulüne karar verdi.¹⁰⁹ 2023'te İstanbul LGBTİ+ Onur Haftası, yürüyüş için Taksim Meydanı'na sosyal medyadan çağrı yaptı. Yürüyüş öncesi İstanbul Valisi Davut Gül "aile kurumunu tehdit eden hiçbir etkinliğe izin

¹⁰⁶ Türkiye İnsan Hakları Vakfı, Bilgi Notu: 2023 Onur Ayı Etkinliklerine Yönelik Hak İhlalleri, <https://tihv.org.tr/ozel-raporlar-ve-degerlendirmeler/bilgi-notu-2023-onur-ayi-ihlaller/>.

¹⁰⁷ İstanbul 2. İdare Mahkemesi'nin 2023/2038 E., 2024/1042 K. sayılı ve 28/06/2024 tarihli kararı.

¹⁰⁸ SPoD (@spodlgbti), 28 Haziran 2024, <https://x.com/spodlgbti/status/1806684442641011035?lang=tr>.

¹⁰⁹ Bkz. İzmir 6. İdare Mahkemesi'nin 2023/1381 E., 2024/305 K. ve 29.02.2024 tarihli kararı. Hukuki "Mücadeleyi Kazandık: İzmir Valiliğinin 11. İzmir Onur Yürüyüşü Yasaklama Kararı İptal Edildi!", *Genç LGBTİ+ Derneği*, 28 Haziran 2024, <https://genclgbti.org/2024/06/28/hukuki-mucadeleyi-kazandik-izmir-valiliginin-11-izmir-onur-yuruyusu-yasaklama-karari-iptal-edildi/>

verilmeyeceğini” açıkladı.¹¹⁰ Bu açıklama, iktidarın 2024'te yayımladığı aile ve nüfus politika belgeleri ve 2025'in "Aile Yılı" ilan edilmesiyle birlikte değerlendirildiğinde LGBTİ+ etkinliklerinin yasaklanmasının kararlarda iddia edilen gerekçelerle değil, iktidarın aile ve nüfus politikaları doğrultusunda yapıldığını tescil ediyordu. Taksim Meydanı'na çağrı yapılmasına karşın LGBTİ+’lar aynı zamanda Nişantaşı'nda toplandı. Bu sayede Taksim Meydanı ve çevresi tamamen ablukaya alınmasına rağmen LGBTİ+’lar Nişantaşı caddelerinde yürüyebildi, Nişantaşı çok katlı otoparkından dev bir LGBTİ+ bayrağı sallandırıldı ve basın açıklaması okunabildi.

2024 yılı, LGBTİ+ Onur Yürüyüşleri açısından yasakların devam ettiği ve buna rağmen delindiği bir yıl oldu. Tüm yasaklamalara rağmen İzmir’de LGBTİ+’lar bir gün önce yürüyerek yasakları delmeyi başardı. Ankara’da ise LGBTİ+’lar aynı anda birden fazla yerden yürümeye başlayarak sokakları doldurdu.¹¹¹ 2024 yılı boyunca üniversitelerde toplam 14 LGBTİ+ Onur Ayı etkinliği düzenlendi. ODTÜ’de yıllar sonra ilk defa polis müdahalesi yaşanmadan önce yürüyüş ve basın açıklaması yapıldı, birçok kampüsteyse LGBTİ+’lar ya etkinliklerin yer ve saatlerini değiştirmek zorunda kaldı ya da planlanan duyurulardan önce toplanarak yasakları delmeyi başardı.¹¹² Bu yıl gözaltına alınan kişi sayısı 2022 ve 2023’e kıyasla daha az olmasına rağmen, geçmiş yıllardaki baskıların etkisi, sokaklardaki protestocu sayısının azalmasında önemli bir rol oynadı. İstanbul’da LGBTİ+ Onur Yürüyüşü’nün olacağı günün sabahında İstanbul Valiliği “Çeşitli illegal grupların, sosyal medya platformlarından yaptığı çağrıyla 30.06.2024 Pazar Günü, Taksim - İstiklal Caddesi bölgesinde izinsiz protesto yürüyüşü ve basın açıklaması çağrısı yapıldığı” gerekçesiyle Beyoğlu’ndaki çeşitli yolları trafiğe kapattı.¹¹³ Ancak bu sırada LGBTİ+ aktivistleri sosyal medyadaki duyurunun aksine şehrin en işlek ve alışıldık bir protesto mekanı olmayan alışveriş caddelerinden biri olan Bağdat Caddesi’nde toplanarak basın açıklaması okumayı ve yürümeyi başardı. Basın açıklamasında “Bugün 30 Haziran 2024. Bugün de yürüyoruz aşkım. 22. yılımız kutlu olsun. Bugün tüm İstanbul’u ablukaya aldınız. Tüm yolları, meydanları kapattınız. Koca bir şehirde hayatı durdurdunuz. Ama şunu unuttunuz: Biz gerekirse taşı deler, zamanı бүker, yine birbirimizi gülüşlerimizde buluruz,” denerek aslında LGBTİ+ hareketinin yasaklar karşısındaki direngenliğine vurgu yapıldı. Yaklaşık 10 dakika boyunca Bağdat Caddesi’nde slogan atan LGBTİ+’lar

¹¹⁰ Davut Gül (@gul_davut), 26 Haziran 2023, https://twitter.com/gul_davut/status/1673077070258118656.

¹¹¹ “3. Ankara Onur Yürüyüşü birden fazla kez, birden fazla yerde!”, *ÜniKuir*, 12 Haziran 2024, <https://www.unikuir.org/haberler/3-ankara-onur-yuruyusu-birden-fazla-kez-birden-fazla-yerde-12-06-2024>.

¹¹² *ÜniKuir, Kampüslerde Onur Ayı 2024 Yılı Raporu* (Şubat 2025), <https://www.unikuir.org/haberler/kampuslerde-onur-ayi-2024-raporu-yayinda-34-lubunyalr-var-buradayiz-34-29-05-2025>.

¹¹³ İstanbul Valiliği, Basın Açıklaması (2024/47), 30 Haziran 2024, <http://www.istanbul.gov.tr/basin-aciklamasi-202447>.

hızlıca basın açıklaması okuyup ardından ara sokaklara dağılarak eylemi sonlandırdı.¹¹⁴ 2024 Onur Ayı sırasında Beyoğlu Kaymakamlığı, Trans Onur Haftası kapsamında düzenlenen “Dön-Dün-Bak” sergisini yasakladı.¹¹⁵ Bu yasaklamalar sadece Mayıs-Temmuz arasındaki LGBTİ+ Onur Ayı etkinliklerini değil yılın geri kalanındaki her türlü etkinliği kapsıyordu. Örneğin İstanbul’da trans seks işçilerinin yoğunlukla yaşadığı ve Beyoğlu Kaymakamlığı tarafından hukuka aykırı şekilde evlerin mühürlendiği Bayram Sokak’ta yapılması planlanan Yeryüzü Sofrası etkinliğine dahi polis müdahalesi oldu, 9 kişi gözaltına alındı.¹¹⁶ Ankara’da ise Pembe Hayat tarafından düzenlenen KuirFest, etkinliklerin başlayacağı gün yasaklandı.¹¹⁷ Son iki yıldır Nişantaşı’nda ve Bağdat Caddesi’nde düzenlenen İstanbul LGBTİ+ Onur Yürüyüşü’nün düzenleyicileri, böylece 2022’deki rekor sayıda gözaltının tekrarlanmaması için çabalamakta. Her ne kadar Taksim, LGBTİ+ hareketi için çok önemli bir hafıza mekanı olsa da LGBTİ+’ların bir şekilde de olsa yürüyebilmesinin LGBTİ+ toplumuna verdiği umut ve görünürlüğe katkısı çok daha büyük.

2025 yılı, Cumhurbaşkanlığı tarafından “Aile Yılı” ilan edilmesinin de etkisiyle, 2022’den beri artan yasaklama pratiklerinin daha da arttığı bir yıl oldu. Haziran ayına girerken öncelikle 3 Haziran’da İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi LGBTİ+ Komisyonu tarafından Onur Ayı kapsamında Beyoğlu Şişhane Meydanı’nda düzenlenmek istenen basın açıklaması Beyoğlu Kaymakamlığı tarafından yasaklandı.¹¹⁸ 22 Haziran’da düzenlenmek istenen 11. İstanbul Trans Onur Yürüyüşü için İstanbul Valiliği 21 Haziran’da yayımlandığı basın açıklamasıyla 22.06.2025 günü 24 saat süreyle “bazı sosyal medya hesapları üzerinden toplanma çağrıları yapıldığı” gerekçesiyle Taksim Meydanı, Gezi Parkı, Sıraselviler Caddesi ve İstiklal Caddesi de dahil olmak üzere Beyoğlu’ndaki bütün etkinlikleri yasakladı.¹¹⁹ Aynı gün Şişli Kaymakamlığı da “bazı grupların sosyal medya mecralarında ilçemiz sınırlarında çeşitli protesto ve etkinlikler düzenlemeye

¹¹⁴ “LGBTİ+’lar Bağdat Caddesi’nde yürüdü, polis eyleme son anda ‘yetisti’”, *Bianet*, 30 Haziran 2024, <https://bianet.org/haber/lgbti-lar-bagdat-caddesinde-yurudu-polis-eyleme-son-anda-yetisti-296976>.

¹¹⁵ “Dön-Dün Bak: Türkiye’de Trans Hareketinin Tarihi”, *Türkiye’de Hafızalaştırma*, <https://memorializeturkey.com/tr/memorial/don-dun-bak>.

¹¹⁶ “Bayram Sokak bizimdir, Bayram Sokak translarındır”, *Kaos GL*, 2 Nisan 2024, <https://web.archive.org/web/20250519013739/https://kaosgl.org/haber/bayram-sokak-bizimidir-bayram-sokak-translarindir>.

¹¹⁷ “Ankara Valiliği’nden OHAL’e dönüş: Kuirfest yasaklandı!”, *Kaos GL*, 23 Şubat 2024, <https://web.archive.org/web/20250623093224/https://kaosgl.org/haber/ankara-valiligi-nden-ohal-e-donus-kuirfest-yasaklandi>.

¹¹⁸ İHD İstanbul Şubesi (@ihdistanbul), 3 Haziran 2025, <https://x.com/ihdistanbul/status/1929853897792790654>; Beyoğlu Kaymakamlığı, Basın Açıklaması, 2 Haziran 2025, <http://beyoglu.gov.tr/basin-aciklamasi-02062025>.

¹¹⁹ İstanbul Valiliği, Basın Açıklaması (2025-44), 21 Haziran 2025, <http://www.istanbul.gov.tr/basin-aciklamasi-2025-44>.

yönelik çağrılar yaptığı” gerekçesiyle her türlü etkinliği yasakladı.¹²⁰ Her iki yasaklama kararı da aslında Trans Onur Yürüyüşü’nü doğrudan yasaklamıyor, aksine hukukun muğlak bir açıklamaıyla ‘bazı gruplardan ve bazı etkinliklerden’ söz ediyordu. Oysa Trans Onur Haftası Komitesi kamuya açık şekilde ne Şişli’de ne de Beyoğlu’nda yürüyüş düzenleneceğine dair bir açıklama yapmamıştı. Bu noktada ilgili kaymakamlıkların, emniyet müdürlüklerinin ‘açık kaynak araştırması’ ve ‘istihbarat bilgileriyle’ yasaklama kararı verdikleri söylenebilir.

11. Trans Onur Yürüyüşü’nün üstünden daha bir hafta geçmemişken 27 Haziran’da Türkiye İşçi Partisi (TİP) tarafından Kadıköy Yoğurtçu Parkı’nda düzenlenmek istenen LGBTİ+ Onur Ayı’na dair açık hava toplantısı Kadıköy Kaymakamlığı tarafından yasaklandı. Bu yasaklama kararı kaymakamlığın websitesinde yayınlanmadı. Ancak Siyasi Partiler Kanunu’na tabi olarak ve Anayasa’da korunan güvencelerle demokratik siyaset hakkını kullanan bir partinin LGBTİ+’lara dair yapmak istediği bir etkinliğinin yasaklanması, siyasi partilerin demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsuru olmasına da aykırıdır. Bir siyasi partinin, parti programı ve tüzüğüne de aldığı LGBTİ+ haklarına dair özgür ve serbestçe etkinlik yapılabilmesi gerekir.

29 Haziran’da düzenlenmesi planlanan 23. İstanbul LGBTİ+ Onur Yürüyüşü için SPoD ve Onur Haftası Komitesi -tıpkı 2019 yılında yapıldığı gibi- 16 Haziran’da, bu sefer Yenikapı Miting Alanı için İstanbul Valiliği’ne 2911 sayılı Kanun Uygulama Yönetmeliği’ne uygun bir başvuru yaptı. İlgili başvuruya 27 Haziran Cuma günü mesai bitiminden sonra cevap veren valilik, başvurunun “uygun görülmediğine” karar verdi. Cuma günü ve mesai saatinden sonra verilen cevaba karşı etkili bir başvuru yolu, Türk idare hukuku mevzuatında düzenlenmiş değildir. Valilik, nöbetçi idare mahkemeleri ya da barışçıl toplanma ve gösteri yürüyüşü hakkının korunması için ivedi yargılama usulleri gibi mekanizmalar olmamasını başvurular aleyhine kullandı. Bu durum 2911 sayılı Kanun, ilgili yönetmelik ve idari yargının barışçıl toplanma ve gösteri yürüyüşü hakkının etkin kullanımı için hiçbir güvence sağlamadığını bir kez daha gözler önüne serdi. SPoD yürütmeyi durdurma talebiyle 28 Haziran Cumartesi günü dava açtı.¹²¹ Yine de bu davada yasaklama kararının hukuka aykırılığı tespit edilse dahi pratik olarak yürüyüşün düzenlenebilmesi için herhangi bir kazanım elde edebilmek mümkün olmayacaktı. Kadıköy Kaymakamlığı da yürüyüşten bir gün önce, ilçe sınırları içerisinde 28-29 Haziran günleri LGBTİ+ Onur Ayı adına düzenlenebilecek her türlü

¹²⁰ Şişli Kaymakamlığı, 22 Haziran 2025 Tarihinde Her Türlü Toplantı, Yürüyüş, Gösteri, Basın Açıklaması ve Protesto Eylemlerinin Yasaklanması İle İlgili Basın Açıklaması, 21 Haziran 2025, <http://www.sisli.gov.tr/22-haziran-2025-tarihinde-her-turlu-toplanti-yuruyus-gosteri-basin-aciklamasi-ve-protesto-eylemlerinin-yasaklanmasi-ile-ilgili-basin-aciklamasi>.

¹²¹ İstanbul 12. İdare Mahkemesi’nin 2025/1247 E. sayılı kararı.

etkinliği yasakladı.¹²² Beyoğlu Kaymakamlığı ise bir önceki hafta Trans Onur Yürüyüşü için İstanbul Valiliği'nin yasaklama kararını, yine "bazı sosyal medya hesaplarında yapılan çağrılar" diye nitelendirerek bu sefer 23. İstanbul Onur Yürüyüşü için verdi.¹²³ İstanbul Barosu'nun duyurusuna göre iki hafta boyunca İstanbul Valiliği ve Beyoğlu Kaymakamlığı tarafından 11. Trans Onur Yürüyüşü ve 23. İstanbul LGBTİ+ Onur Yürüyüşü için yürütmeyi durdurma talebiyle iptal davalar açıldı.¹²⁴

Aşağıdaki tablo, anılan yıllar boyunca LGBTİ+ etkinliklerini yasaklama kararlarına dair açılan ve mahkemelerce iptaline karar verilen yasaklama kararlarını gösteriyor. Yasak kararlarının ortalama **1 yıl 2 ay** içerisinde mahkemelerce iptal edildiği görülüyor. Bu verinin kendisi toplanma özgürlüğü bakımında idari yargının ne kadar etkisiz bir yol olduğunu gözler önüne sunuyor.

Yasaklama Kararı	Kararı İptal Eden Mahkeme	Esas ve Karar Numarası	Karar Tarihi	Geçen süre
2017 Ankara süresiz OHAL yasağı	Ankara Bölge İdare Mahkemesi 12. İdari Dava Dairesi	E. 2019/93 & K. 2019/306	21 Şubat 2019	1 yıl 4 ay
2019 İzmir Onur Haftası	İzmir Bölge İdare Mahkemesi 6. İdari Dava Dairesi	E. 2020/845 & K. 2020/1916	24 Aralık 2020	1 yıl 7 ay
2019 Mersin Onur Haftası	Adana Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesi	E. 2020/908 & K.2022/130	27 Ocak 2022	2 yıl 1 ay
2019 Bakırköy Onur Yürüyüşü	İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi	E. 2020/910 & K. 2020/1502	7 Ekim 2020	1 yıl 4 ay
2019 Kadıköy Queer Olympix	İstanbul 5. İdare Mahkemesi	E. 2019/1976 & K. 2020/483	13 Mart 2020	7 ay
2021 Maçka Pikniği	İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi	E. 2022/2150 & K. 2023/1905	29 Kasım 2023	2 yıl 5 ay
2022 Mersin Onur Haftası	Mersin 2. İdare Mahkemesi	E. 2022/1162 & K. 2022/1841	26 Aralık 2022	6 ay
2022 ODTÜ Onur Yürüyüşü	Ankara 8. İdare Mahkemesi	E. 2022/1291 & K. 2023/186	30 Ocak 2023	7 ay
2022 İzmir Onur Yürüyüşü	İzmir Bölge İdare Mahkemesi 6. İdari Dava Dairesi	E. 2023/693 & K. 2023/1455	13 Haziran 2023	1 yıl

¹²² Kadıköy Kaymakamlığı, Basın Açıklaması 2025/3, 27 Haziran 2025, <http://www.kadikoy.gov.tr/basin-aciklamasi270625>.

¹²³ Beyoğlu Kaymakamlığı, Basın Açıklaması, 28 Haziran 2025, <http://beyoglu.gov.tr/basin-aciklamasi---28062025>.

¹²⁴ İstanbul Barosu İnsan Hakları Merkezi (@istbaroihm), 30 Haziran 2025, <https://x.com/istbaroihm/status/1939746336653664465>.

2023 İzmir Onur Yürüyüşü	İzmir 6. İdare Mahkemesi	E. 2023/1381 & K. 2024/305	29 Şubat 2024	8 ay
2023 ODTÜ Onur Yürüyüşü	Ankara 14. İdare Mahkemesi	E. 2023/1045 & K. 2024/77	17 Ocak 2024	7 ay
2023 Lambdaistanbul çay etkinliği	İstanbul 2. İdare Mahkemesi	E. 2023/2038 & K. 2024/1041	28 Haziran 2024	1 yıl

Ayrıca 2018 Pembe Hayat Kuirfest'i yasaklama kararı, 2022 İstanbul Onur Haftası Beyoğlu ve Kadıköy yasakları ve 2023 Eskişehir Onur Yürüyüşü'nü yasaklama kararı için Anayasa Mahkemesi'ne yapılan bireysel başvurular ve KaosGL tarafından 2016 ve 2017 yasakları için AİHM'e yapılan iki başvuru hakkında rapor yazım tarihinde herhangi bir karar verilmediği belirtilmeli.

Ceza Soruşturmaları, Gözaltılar, Yargılamalar

2015'te ilk kez yasaklanan İstanbul LGBTİ+ Onur Yürüyüşü'nde gün boyunca sayısı tam tespit edilemeyen çok fazla insan plastik mermi ve TOMA'larla polis şiddetine maruz kaldı, buna rağmen üç farklı kitlesel yürüyüş gerçekleştirildi, toplanan kalabalık uzun süre Beyoğlu'nun ara sokaklarında protesto etmeye devam etti. Yaklaşık altı saat boyunca İstiklal Caddesi ve çevresinde polis saldırısına direnen kalabalık Tünel'deki kitlesel açıklama sonrası dağıldı. Akşam saatlerindeki Onur Haftası kapanış partisine de polis saldırdı. Bilindiği kadarıyla gün boyunca bir kişi gözaltına alındı. Bianet editörü Çiçek Tahaoğlu ve KaosGL'den gazeteci Yıldız Tar ise kısa süreliğine gözaltına alınıp avukatların gelmesiyle serbest bırakıldı.¹²⁵

2016 İstanbul Trans Onur Yürüyüşü öncesi Alperen Ocakları'nın tehdit ve nefret içeren açıklamasına karşı Lambdaistanbul ve İstanbul LGBTİ+ Onur Haftası suç duyurusunda bulundu. Yıllar boyu LGBTİ+ Onur Yürüyüşleri'ne karşı provoke edici eylemler düzenlemek isteyen dönemin Alperen Ocakları İstanbul İl Başkanı Kürşat Mican, suç duyuruları sonrası "halkı kin ve düşmanlığa tahrik ve halkın bir kesimini sosyal sınıf, din, mezhep, cinsiyet, bölge farklılığına dayanarak alenen aşağılama" suçundan İstanbul Anadolu 44. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 6 yıla kadar hapis cezası istemiyle yargılandı. Mican, halkın bir kesimini cinsiyet farklılığına dayanarak aşağılama suçundan 'iyi hal' gerekçesiyle 4 bin TL adli para cezasına çarptırıldı.¹²⁶ SPOD, KaosGL, Pembe Hayat ve LİSTAG tarafından hazırlanan gözlem raporuna göre, bu yıl

¹²⁵ "Onur Yürüyüşü'nde saat saat ne oldu?", Kaos GL, 29 Haziran 2015, <https://web.archive.org/web/20250524104559/https://kaosgl.org/haber/onur-yuruyusursquonde-saat-saat-ne-oldu>.

¹²⁶ Mican, 2022 yılında düzenlenmeye başlayan "Büyük Aile Buluşması"nın da düzenleyicileri arasında yer almıştır.

İstanbul Trans Onur Yürüyüşü gününde polis ve karşıt nefret grupları Taksim'de adeta 'LGBTİ+ avına' çıkarken, Lambdaistanbul önünde basın açıklaması okuyan 50 kişilik kalabalığa polis saldırdı. Gün boyunca yürüyüşe katılmak isteyen 11 kişi ise gözaltına alındı. Gözaltına alınan kişilere "2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet" iddiasıyla açılan dava 2017'de beraatle sonuçlandı. Polis ayrıca zaman zaman karşıt grubun da yürümesine izin vermeyip karşıt göstericileri de gözaltına aldı.¹²⁷ Bir hafta sonra düzenlenen İstanbul LGBTİ+ Onur Yürüyüşü ise basın açıklamasına dahi izin verilmeyince "Dağılıyoruz!" temasıyla hem İstanbul'un dört bir yanında aynı anda basın açıklamaları okundu hem de İstiklal Caddesi üzerinde yerlere gökkuşağı boyaları dökülerek, binalardan gökkuşağı bayrakları sallandırılarak aslında LGBTİ+'ların her yerde mücadeleye devam edeceği hatırlatıldı.¹²⁸ 2016'da başlayan bu hareket modeli yıllar içinde çok sık kullanıldı.

2010'da düzenlenmeye başlayan İstanbul Trans Onur Yürüyüşü 2017'de -2023'te tekrar örgütlenmeye başlayana kadar- son kez düzenlendi. Polisin hukuka aykırı müdahalesi sonrası basın açıklaması Pangaltı'da yapılabildi. Basın açıklamasından sonra Harbiye'ye doğru yürüyen aktivistlerden toplam 7 kişi gözaltına alındı. İstanbul LGBTİ+ Onur Yürüyüşü ise yine yasaklandı. Bu sefer gerekçe olarak "Taksim'in toplantı ve gösteri yürüyüşü alanları arasında bulunmadığı, usule uygun başvuru yapılmadığı ve toplumun farklı kesimlerince Onur Yürüyüşlerine çok ciddi tepki gösterildiği" ileri sürüldü. Gün boyunca avukatlar ve gazeteciler dahil 29 kişi gözaltına alındı. Bu kişilerden 24'ü hakkında "2911 sayılı Kanuna muhalefet" iddiasıyla yürütülen ceza davası 2019'da beraatle sonuçlandı. Yürüyüşe karşıt olarak toplanan 27 kişi hakkındaysa sadece kimlik tespiti yapıldı.¹²⁹

2018 İstanbul LGBTİ+ Onur Yürüyüşü için özellikle 2015'te yasaklamanın gerekçesi olan 'Ramazan ayındaki hassasiyetler' sebebiyle özellikle Ramazan ayının bitmesi beklendi, 1 Temmuz'da Taksim'de toplanmak üzere çağrı yapıldı. Komite, bu hamleyle aslında valilik tarafından öne sürülen gerekçelerden birini çürüttü, hukuka aykırı bir yasaklama karşısında kıvrak bir zeka gösterdi. Buna rağmen aynı gün Taksim'de toplanan kitle ancak Mis Sokak'ta basın açıklaması yapabildi, 11 kişi gözaltına alındı.¹³⁰ Açılan ceza

¹²⁷ Kaos GL, LİSTAG, Pembe Hayat, SPoD, 19 Haziran 2016 *Trans Onur Yürüyüşü İnsan Hakları Gözlem Raporu*, <https://kaosgldernegi.org/images/library/2016transonuryuruyusugozlemraporu.pdf>.

¹²⁸ İstanbul Pride (Onur Haftası), "14. İstanbul LGBTİ+ Onur Yürüyüşü #DAĞILIYORUZ", <https://www.youtube.com/watch?v=kop2AMGtgqM>.

¹²⁹ "Yürüyüşe Tepkinin Nedeni 'Nefret' Kudurun Ayol!", *Bianet*, 25 Haziran 2017, <https://bianet.org/haber/yuruyuse-tepkinin-nedeni-nefret-kudurun-ayol-187758>.

¹³⁰ "Yasağa rağmen LGBTİ+ bireyler Onur Yürüyüşü için İstanbul'da bir araya geldi: '5 gözaltı'", *BBC News Türkçe*, 1 Temmuz 2018, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-44675781>.

davası sonucu 4 kişi hakkında beraat kararı verildi, bir kişi kamu görevlisine direndiği iddiasıyla 5 ay, bir kişi de trafik güvenliğini tehlikeye soktuğu gerekçesiyle 2 ay 15 gün hapis cezası aldı. 2018'in ilk yarısını OHAL ile, devamını da olağan hale gelmiş fiili OHAL ile geçiren LGBTİ+ hareketi için 2019 da aynı ihlallere sahne oldu. 9. ODTÜ Onur Yürüyüşü'ne katılanlar gözaltına alındı¹³¹, İstanbul'da yine ancak Mis Sokak'ta polis ablukası altında Onur Yürüyüşü için basın açıklaması okunabildi.

2018'in Nisan ayında Ankara'daki süresiz etkinlik yasaklarının Mahkeme kararıyla iptal edilmesi sonrası ODTÜ LGBTİ+ Dayanışması 10 Mayıs'ta 9. ODTÜ Onur Yürüyüşü'nü yapacaklarını duyurdu.¹³² Yürüyüş günü rektörlüğün kampüs içerisine polisi çağırması sonucu 18 öğrenci ve 1 akademisyen gözaltına alındı. Gözaltına alınan 19 kişi hakkında görülen "2911 sayılı Kanuna muhalefet" iddiasıyla açılan dava ise 3 yıl sonra beraatle sonuçlandı.¹³³ Dava sürecinde ulusal ve uluslararası birçok kurum dayanışma mesajları yayınlamış, Uluslararası Af Örgütü acil çağrıda¹³⁴ bulunurken BM Özel Raportörleri de Türkiye hükümetine mektup gönderdi.¹³⁵

2019 İzmir Onur Yürüyüşü günü Alsancak'ta toplanan kitleden 19 kişi gözaltına alındı.¹³⁶ "2911 sayılı Kanuna muhalefet" suçlamasıyla yürütülen ceza davası ise 2021'de herkesin beraat etmesiyle sonuçlandı.¹³⁷ 2019'da, Beyoğlu'nda İstanbul LGBTİ+ Onur Yürüyüşü için toplanan kalabalık, polis şiddeti altında basın açıklaması yapabildi, gün içerisinde 5 kişi gözaltına alındı. Bu sırada İstiklal Caddesi ve Taksim çevresi tamamen ablukaya alındı, 'LGBTİ+ olduğu düşünülen kişiler' caddeye alınmadı.¹³⁸

¹³¹ "Polis, ODTÜ'deki 9. Onur Yürüyüşü'ne Saldırdı: En Az 17 Öğrenci Gözaltında", *Bianet*, 10 Mayıs 2019, <https://bianet.org/haber/polis-odtu-deki-9-onur-yuruyusu-ne-saldirdi-en-az-17-ogrenci-gozaltinda-208379>.

¹³² Ankara'daki süresiz yasak kalkmasına rağmen hukuka aykırı davranan ODTÜ Rektörlüğünün kararına karşı açılan davada Mahkeme, rektörlüğün kararını bir yıldan sonra iptal etmiştir. "Mahkeme 9. ODTÜ Onur Yürüyüşü yasağını iptal etti", *Kaos GL*, 30 Temmuz 2020, <https://web.archive.org/web/20250718202434/https://kaosgl.org/haber/mahkeme-9-odtu-onur-yuruyusu-yasagini-iptal-etti>.

¹³³ "ODTÜ Onur Yürüyüşü davasında karar çıktı", *MLSA*, 8 Ekim 2021, <https://www.mlsaturkey.com/tr/odtu-onur-yuruyusu-davasinda-karar-cikti>.

¹³⁴ Uluslararası Af Örgütü, "Turkey: Drop charges against students and academic" (EUR 44/1322/2019), 20 Ekim 2019, <https://www.amnesty.org/en/documents/EUR44/1322/2019/en/>.

¹³⁵ "Hükümet'ten ODTÜ Onur Yürüyüşü yanıtı: "Rektörlük yasakladı, ayrımcı değiliz", *Kaos GL*, 16 Nisan 2020, <https://web.archive.org/web/20250619004205/https://kaosgl.org/haber/hukumet-ten-odtu-onur-yuruyusu-yaniti-rektorluk-yasakladi-ayrimci-degiliz>.

¹³⁶ "7. LGBTİ+ Onur Yürüyüşü'ne polis saldırdı", *Kaos GL*, 22 Haziran 2019, <https://web.archive.org/web/20250811213716/https://kaosgl.org/haber/7-lgbti-onur-yuruyusune-polis-saldirdi>.

¹³⁷ "2019 İzmir Onur Yürüyüşü davasında herkes beraat etti", *Kaos GL*, 12 Ocak 2021, <https://web.archive.org/web/20250419153620/https://kaosgl.org/haber/2019-izmir-onur-yuruyusu-davasinda-herkes-beraat-etti>

¹³⁸ "Video-Haber: Onur Yürüyüşü Açıklaması Sonrası Polis Saldırısı", *Bianet*, 30 Haziran 2019, <https://bianet.org/haber/video-haber-onur-yuruyusu-aciklamasi-sonrasi-polis-saldirisi-209919>.

2020'de pandemi sebebiyle fiziksel bir yürüyüş düzenlenmedi. 2021'de İstanbul LGBTİ+ Onur Yürüyüşü için duyurulan saat henüz gelmemişken Mis Sokak'ta kafe ve barlarda bekleyen kalabalığa polis müdahale etti. 19 kişi aynı yerden olmak üzere, gün boyu Beyoğlu'nun farklı sokaklarından 2'si çocuk toplam 41 kişi gözaltına alındı. 2015'ten bu yana en uzun süren ve en çok gözaltının yaşandığı Onur Yürüyüşü'nün, özellikle 2020 sonrası yükselen LGBTİ+ karşıtı siyasete denk gelmesi tesadüf değildir. Bu yıl gözaltına alınan kişilere toplam 6 farklı dava açıldı; tıpkı önceki yıllarda olduğu gibi tüm davalar beraatle sonuçlandı.¹³⁹ Bu kadar fazla gözaltı ve davanın oluşturduğu gözdağı, sonraki yıllarda da barışçıl toplanma ve gösteri yürüyüşü hakkını kullanmak isteyenler için yukarıda bahsettiğimiz caydırıcılığı pekiştirdi.

2022 yılı, LGBTİ+ etkinliklerine dair en çok yasaklama ve gözaltının yaşandığı yıl oldu. En az 7 ilde 10 farklı yasaklama kararı verildi, Mayıs-Temmuz ayları boyunca rekor sayıda (582) kişi LGBTİ+ yürüyüşlerine ve etkinliklerine katılmaya çalıştıkları için gözaltına alındı.¹⁴⁰ İstanbul'da Onur Haftası'nın gelişini karşılamak için Yeldeğirmeni, Kadıköy'de toplanan LGBTİ+ aktivistleri sokak ortasında gözaltına alındı. Gözaltına alınan aktivistler hakkında 2 yıl sonra savcılık tarafından "2911 sayılı Kanuna muhalefet" suçlamasıyla iddianame düzenlendi.¹⁴¹ 7 Temmuz 2025'te İstanbul Anadolu 90. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yapılan yargılama sonucu savcılığın cezalandırma mütalaasına karşı "üzerlerine yüklenen fiilin kanunda suç olarak tanımlanmamış olması" sebebiyle 11 kişi hakkında beraat kararı, bir kişi hakkında ifadesi yurtdışında olduğundan alınamadığı için tefrik kararı verildi. Beyoğlu'nda düzenlenmeye çalışılan İstanbul LGBTİ+ Onur Yürüyüşü'nde, Gezi Direnişi sonrası yaşanan en kitlesel saldırı oldu, 39'u çocuk 373 kişi gözaltına alındı. Ertesi güne kadar süren ifade işlemleri sırasında gözaltındakiler kötü muamele ve işkenceyle karşılaştı. Gözaltına alınan 373 kişi hakkında yürütülen soruşturmada "delil yetersizliği sebebiyle" kovuşturmayla yer olmadığına karar verildi.¹⁴² Öte yandan yine bir ilk olarak Eskişehir Onur Yürüyüşü'nde LGBTİ+ gökkuşağı bayrakları Savcılık tarafından "yasadışı örgüt flaması" sayıldı. 2911 sayılı Kanun'un 33.

¹³⁹ "2021 İstanbul LGBTİ+ Onur Yürüyüşü davalarında beraatler kesinleşti", *Kaos GL*, 15 Haizran 2023, <https://web.archive.org/web/20250426054606/https://kaosgl.org/haber/2021-istanbul-lgbti-onur-yuruyusu-davalarinda-beraatler-kesinlesti>.

¹⁴⁰ "Onur Yürüyüşleri bilançosu artıyor: 582 gözaltı, sokakta işkence, bitmeyen isyan!", *Kaos GL*, 8 Temmuz 2022, <https://web.archive.org/web/20250425082047/https://kaosgl.org/haber/onur-yuruyusleri-bilancosu-artiyor-582-gozalti-sokakta-iskence-bitmeyen-isyan>.

¹⁴¹ "Polisin işkence ile gözaltına aldığı LGBTİ+'lar: Başımıza bir şey gelirse sorumlusu sizsiniz", *Bianet*, 20 Mart 2024, <https://bianet.org/haber/polisin-iskence-ile-gozaltina-aldigi-lgbti-lar-basimiza-bir-sey-gelirse-sorumlusu-sizsiniz-293247>.

¹⁴² "2022 İstanbul Onur Yürüyüşü'nde gözaltına alınanlara dava açılmadı", *Kaos GL*, 10 Mayıs 2023, <https://web.archive.org/web/20250521212658/https://kaosgl.org/haber/2022-istanbul-onur-yuruyusu-nde-gozaltina-alinanlara-dava-acilmedi>.

maddesine atıfla düzenlenen iddianameyle yürütülen ceza davası beraatle sonuçlansa da özellikle bu hukuki değerlendirmenin, yine siyasi olarak LGBTİ+'ları adeta bir 'sosyal terör örgütü' olarak göstermeye niyetlenenlerin uzantısı olması çok endişe verici.¹⁴³ Eskişehir Savcılığı, beraat kararlarına rağmen devam eden yıllarda da 33. maddeye atıfla iddianame düzenlemeye devam etti. Boğaziçi Direnişi süresince hedef gösterilen ve BÜLGBTİ+ Öğrenci Kulübü'nün kapatılmasıyla birlikte kampüs içerisinde etkinlikleri azaltılan Boğaziçi Üniversitesi öğrencilerinin 2022 Mayıs ayında yaptığı 9. Boğaziçi Onur Yürüyüşü'nde Rektörlüğün kampüse polisi çağırması sonucu 69 öğrenci ve 1 öğretim üyesi yürüyüş bitmesine rağmen 2911 sayılı Kanuna aykırı şekilde gözaltına alındı.¹⁴⁴ Ankara'daki LGBTİ+ Onur Yürüyüşü katılımcılarına linç girişiminde bulunulurken 42 kişi gözaltına alındı. Gaziantep Onur Haftası, dönemin valisi tarafından Twitter üzerinden nefret söylemiyle tehdit edildi. ODTÜ ve İstanbul Üniversitesi öğrencileri kampüslerinde gözaltına alındı.¹⁴⁵ ODTÜ'de gözaltına alınan öğrencilere ise 2022'deki gözaltından 3 yıl sonra dava açıldı.¹⁴⁶

2023'te yukarıda anıldığı üzere Nişantaşı'nda yapılan İstanbul Onur Yürüyüşü'nün bitimine yakın Nişantaşı sokaklarını dolduran polis ekipleri, yürüyüş bitmiş olmasına rağmen 93 kişiyi gözaltına aldı.¹⁴⁷ 2911 sayılı Kanun'un 32. maddesinin birinci fıkrasına göre ancak kanuna aykırı toplantıya katılan ve usulüne uygun çağrılara rağmen dağılmamakta ısrar eden kişiler hakkında yasal işlem yapılabilirken, çoktan dağılmış kişiler, sokak aralarında adeta 'insan avına' çıkılarak gözaltına alındı. Bu haliyle gözaltı işleminin kendisi hukuka aykırı ve yasaklama kararı da usulüne uygun değildir. Gözaltına alınan 46 kişi hakkında daha sonra kovuşturmayla yer olmadığına dair karar (KYOK) verildi.¹⁴⁸ Geri kalan 47 kişi hakkında herhangi bir ceza davası açılmadı. Yine İstanbul Trans Onur Yürüyüşü'nde gözaltına alınan 9 kişi hakkında da

¹⁴³ "Eskişehir'in ilk Onur Yürüyüşüne beraat", *ÜniKuir*, 26 Nisan 2022, <https://www.unikuir.org/haberler/eskisehir-in-ilk-onur-yuruyusune-beraat-26-04-2022>.

¹⁴⁴ Umut Rojda Yıldırım, "Boğaziçi Direnişi: Mevzu Lubunya'ya!" (Heinrich Böll Stiftung), 23 Haziran 2022, <https://tr.boell.org/tr/2022/06/23/bogazici-direnisi-mevzu-lubunyaya>.

¹⁴⁵ "Devlet LGBTİ+'lara savaş açtı: 37 günde 10 yasak, en az 530 gözaltı!", *Kaos GL*, 27 Haziran 2022, <https://web.archive.org/web/2025012185205/https://kaosgl.org/haber/devlet-lgbti-lara-savas-acti-37-gunde-10-yasak-en-az-530-gozalti>.

¹⁴⁶ "2022 ODTÜ Onur Yürüyüşü'ne 3 Yıl Aradan Sonra Dava Açıldı: "Suçları 'Dağılmamak'", *ÜniKuir*, 15 Mayıs 2025, <https://www.unikuir.org/haberler/2022-odtu-onur-yuruyusu-ne-3-yil-aradan-sonra-dava-acildi-suclari-dagilmamak-15-05-2025>.

¹⁴⁷ "21. İstanbul Onur Yürüyüşü – YAŞANDI", *ÜniKuir*, 25 Haziran 2023, <https://www.unikuir.org/haberler/21-istanbul-onur-yuruyusu-yasandi-25-06-2023>.

¹⁴⁸ "İstanbul Onur Yürüyüşü'nde gözaltına alınanlara takipsizlik", *Kaos GL*, 4 Aralık 2023, <https://web.archive.org/web/20250120044154/https://kaosgl.org/haber/istanbul-onur-yuruyusu-nde-gozaltina-alinanlara-takipsizlik>.

KYOK verildi.¹⁴⁹ 2023'te İstanbul Onur Yürüyüşü'nde gözaltına alınan yabancı uyruklu 5 kişi geri gönderme merkezlerine götürüldü. Ankara Onur Yürüyüşü sırasında polislerle birlikte LGBTİ+ karşıtı İslamcı grupların toplanan kitleye saldırması sonucu 42 kişi kötü muamele ve işkenceyle gözaltına alındı, haklarında açılan dava 2024'te beraatle sonuçlandı.¹⁵⁰ İzmir'de ise Onur Ayı boyunca kent genelinde toplamda 4 etkinlik, basın açıklaması ve yürüyüşe polis saldırdı. 1'i çocuk 60 kişi gözaltına alındı. Nefret söylemi ve tehdit içeren üç eylem düzenlendi. Onur Yürüyüşü sonrası 29 kişi Türkiye İnsan Hakları Vakfı'na (TİHV) başvurarak darp raporu aldı ve destek talep etti. Başvuranlardan 27 kişi gözaltı sırasında, 2 kişi gözaltına alınmaksızın yürüyüş sırasında darp edildi.¹⁵¹

2024 İstanbul Onur Yürüyüşü, bu sefer Bağdat Caddesi'nde yapıldı. Yürüyüş bitmiş olmasına rağmen "dağılmama" suçlamasıyla gözaltına alınan 8 kişi hakkında iddianame düzenlendi. İstanbul Anadolu 78. Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülen ceza davasının 10 Temmuz 2025 tarihli duruşmasında ise tüm sanıklar hakkında beraat kararı verildi.¹⁵² SPoD ve TİHV tarafından Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) standartları doğrultusunda hazırlanan gözlem raporuna göre "dağılmama" suçuna dair iddianame dahi düzenlenmemiş olması gerekir:

"Onur Yürüyüşü'nün ardından Kadıköy genelinde yoğun kolluk hareketliliği gözlemlenmiş, çevik kuvvet polisleri, sivil araçlar ve motosikletli ekiplerce çok sayıda kişi keyfi biçimde durdurulmuş, kimlik kontrolüne tabi tutulmuş ve bazıları ters kelepçeyle gözaltına alınmıştır. Gözlemciler ve gazeteciler de GBT uygulamasına maruz kalmış, avukatların mesleki statüleri hiçe sayılarak hukuka aykırı biçimde kimlikleri toplanmıştır. Gözaltına alınan kişilerin büyük kısmı İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü'ne götürülürken, 18 yaş altındaki çocuklar da ters kelepçeli şekilde ve Çocuk Koruma Kanunu'na aykırı biçimde gözaltında tutulmuştur. Avukatlara geç bilgi verilmiş, ifade alma süreci geciktirilmiş ve 'olay tutanağı' ayrımcı, yanıltıcı ve imzasız bir biçimde hazırlanmıştır. Tutanakta Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararına rağmen hukuka aykırı biçimde 'sanal devriye' faaliyetleri meşrulaştırılmış, Onur Ayı 'sözde' şeklinde küçültücü biçimde tanımlanmış ve yürüyüş kriminalize edilmeye çalışılmıştır. Avrupa İnsan Hakları

¹⁴⁹ "Trans Onur Yürüyüşü'nde gözaltına alınanlara dava açılmadı", *Kaos GL*, 16 Kasım 2023, <https://web.archive.org/web/20250810033709/https://kaosgl.org/haber/trans-onur-yuruyusu-nde-gozaltina-alinanlara-dava-acilmedi>.

¹⁵⁰ "2. Ankara Onur Yürüyüşü davasında beraat kararı!", *Kaos GL*, 3 Temmuz 2024, <https://web.archive.org/web/20250619010603/https://kaosgl.org/haber/2-ankara-onur-yuruyusu-davasinda-beraat-karari>.

¹⁵¹ Genç LGBTİ+ Derneği, 2023 Onur Ayında İzmir'de LGBTİ+ 'ların İfade ve Örgütlenme Özgürlüğü Raporu, <https://gencigbti.org/wp-content/uploads/2023/07/2023-onur-ayinda-izmirde-lgbtilerin-ifade-ve-orgutlenme-ozgurlugu-raporu-2.pdf>.

¹⁵² "İstanbul Onur Yürüyüşü davası: Yargılanan LGBTİ+ aktivistleri beraat etti", *Kaos GL*, 10 Temmuz 2025, <https://kaosgl1.org/haber/istanbul-onur-yuruyusu-davasi-yargilanan-lgbti-aktivistleri-beraat-etti>

Mahkemesi'nin kararlarına aykırı olarak yürüyüşün engellenmesi için ilçede geniş çaplı önlemler alındığı, katılımcılara dağılmaları yönünde herhangi bir uyarı yapılmadığı halde aksi yönde beyanlara yer verildiği tespit edilmiştir.”¹⁵³

Bu durumda gözaltılar ve ceza soruşturmaları/davaları hem toplantı ve gösteri yürüyüşü özgürlüğünü hem de ayrımcılık yasağını ihlal eder.

Trans Onur Haftası ise Boğaziçi Köprüsü'ne ışıklar yansıtarak görünürlük sağlayabildi, güvenlik gerekçesiyle yürüyüş yapılamadı. Yürüyüş yapılmadığı halde Kadıköy'de bir kişi yolda yürürken, bir kişi de kafede oturduğu sırada gözaltına alındı. Gözaltına alınan kişiler hakkında 2911 sayılı Kanuna muhalefet suçlamasıyla ceza davası açıldı. Dava öncesi Trans Pride'ın yaptığı açıklama, 2 kişinin hukuka aykırı şekilde gözaltına alındığını gözler önüne seriyor:

“Gözaltı esnasında bir arkadaşımızın yürürken, diğerinin de kahve içerken zorla sivil araca bindirilerek gözaltına alınma sebebini pek tabii biliyoruz. Sebep TC'nin trans düşmanı politikaları ve arkadaşlarımızın engelleyemediğiniz mücadeleleridir. Pankart asıldığı için gözaltına aldığınız arkadaşlarımızı izinsiz gösteri yürüyüş yaptı diyerek suçlu yaratmaya çalışıyorsunuz. Kaçırdığınız bir şey var ortada ne pankart vardı ne de yürüyüş... olan tek şey sırf trans ve aktivist olduğu için hakları 8 saat elinden alınan ve rehin tutulan ardından haklarında dava açılan arkadaşlarımız yılmayan mücadelesi. Mücadelemiz ortaktır, arkadaşlarımızın yanındayız.

Sonradan gözaltı işlemini gerçekleştiren polisin arkadaşlarımızı sırf onların tanındığı için gelen emirle gözaltına alındıklarını söylediğini bir kez daha hatırlatmak ve durumun acizlik ve yazıklığına dikkat çekmek istiyoruz. Bu nefrete karşı tüm insan hakları savunucularını bu hukuksuzluğa karşı dayanışmaya çağırıyoruz.”¹⁵⁴

Davanın 21 Ekim 2025'te İstanbul Anadolu 67. Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülen ilk duruşmasında yargılanan 2 kişi de iddianamede anlatılan eylemin “pankart asımı” olduğu ve bunun “ancak kabahat oluşturabileceği”, bu nedenle 2911 sayılı Kanuna muhalefet suçunun yasal unsurları oluşmadığından beraat etti..¹⁵⁵

¹⁵³ SPoD ve TİHV, 22. İstanbul Onur Yürüyüşü Gözlem Raporu <https://spod.org.tr/22-istanbul-onur-yuruyusu-gozlem-raporumuz-yayinda/>.

¹⁵⁴ “Trans Onur Yürüyüşü günü gözaltına alınan 2 LGBTİ+ aktivistine açılan davanın ilk duruşması 28 Ocak'ta”, *Kaos GL*, 17 Ocak 2025, <https://web.archive.org/web/20250713010750/https://kaosgl.org/haber/trans-onur-yuruyusu-gunu-gozaltina-alinan-2-lgbti-aktivistine-acilan-davanin-ilk-durusmasi-28-ocak-ta>.

¹⁵⁵ “10. Trans Onur Yürüyüşü'nde gözaltına alınan 2 aktivist hakkında beraat kararı”, *Kaos GL*, 21 Ekim 2025, <https://kaosgl1.org/haber/10-trans-onur-yuruyusu-nde-gozaltina-alinan-2-aktivist-hakkinda-beraat-karari>.

2024'te yapılan yürüyüşlerde İstanbul, Eskişehir, İzmir ve Antalya'da toplam 27 kişi gözaltına alındı. Eskişehir'de gözaltına alınan 10 kişinin yargılandığı duruşmada uzun zaman sonra ilk defa "2911 sayılı Kanuna muhalefet" suçundan ayrı ayrı 5 ay hapis cezası verildi. Verilen cezalar 15.000 TL adli para cezasına çevrildi.¹⁵⁶ 2015'ten bu yana açılan "2911 sayılı Kanuna muhalefet" suçlamasıyla açılan tüm davalarda LGBTİ+ aktivistleri ya beraat etti ya da KYOK verilerek soruşturmalar kapatıldı. Aynı yıl Antalya'da gözaltına alınan 4 kişi hakkında açılan ceza davasının ilk duruşmasında beraat kararı verildi.¹⁵⁷ Ancak 2022'den beri Eskişehir'de düzenlenen Onur Yürüyüşleri'nde hem iddianamelerin "örgüt flaması" suçlamalarıyla hazırlanması, yasaklama kararlarının "terör istihbaratı" gerekçesiyle iptal edilmemesi ve son olarak verilen cezalar, Türkiye içinde dahi bir ilden diğerine hukuki güvenlik ilkesinin ihlal edilmesine ve içtihatlarla aykırı yargılanmalara örnek oldu.

"Aile Yılı" ilan edilen 2025, LGBTİ+'ların varoluşunu tehdit eden yasa tasarıları ve kanun teklifleriyle başlasa da LGBTİ+ hareketi barışçıl toplanma ve gösteri yürüyüşü hakkında direnmeye devam ediyor. 2025 Mayıs itibarıyla başlayan Onur Yürüyüşleri kapsamında Bilkent¹⁵⁸, Hacettepe¹⁵⁹ ve ODTÜ'de¹⁶⁰ LGBTİ+ öğrencilerin öncülüğünde polis baskısı ve yasaklama kararlarına rağmen yürüyüşler yapıldı. İzmir'de¹⁶¹ ve Ankara'da¹⁶² ise polisin engelleme çabalarına rağmen herhangi bir gözaltı ve yasaklama kararı olmadan yürüyüşler yapılabilir.

Ancak İstanbul'daki yürüyüşler yine hak ihlallerine sahne oldu. 2025 İstanbul Trans

¹⁵⁶ "Eskişehir Onur Yürüyüşü davası: Mahkeme, yargılanan LGBTİ+ aktivistlerine ceza verdi", *Kaos GL*, 30 Nisan 2025, <https://web.archive.org/web/20250430212913/https://kaosgl.org/haber/eskisehir-onur-yuruyusu-davasi-mahkeme-yargilanan-lgbti-aktivistlerine-ceza-verdi>.

¹⁵⁷ "Antalya Onur Yürüyüşü davasında beraat kararı", *Kaos GL*, 10 Nisan 2025, <https://web.archive.org/web/20250427005948/https://kaosgl.org/haber/antalya-onur-yuruyusu-davasinda-beraat-karari>.

¹⁵⁸ "Yılın ilk Onur Yürüyüşü Bilkent'te Yaşandı!", *ÜniKuir*, 14 Mayıs 2025, <https://www.unikuir.org/haberler/yilin-ilk-onur-yuruyusu-bilkent-te-yasandi-14-05-2025>.

¹⁵⁹ "1. Hacettepe Onur Yürüyüşü - ÖGB Müdahalesi Ardından Basın Açıklaması'nı Okudu", *ÜniKuir*, 22 Mayıs 2025, <https://www.unikuir.org/haberler/1-hacettepe-onur-yuruyusu-ogb-mudahalesi-ardindan-basin-aciklamasi-39-ni-okudu-22-05-2025>.

¹⁶⁰ "Diren Ayol! - 13. ODTÜ Onur Yürüyüşü - Merdivenlerden Merkez Mühendislik Binası'na", *ÜniKuir*, 27 Mayıs 2025, <https://www.unikuir.org/haberler/diren-ayol-13-odtu-onur-yuruyusu-merdivenlerden-merkez-muhendislik-binasina-na-27-05-2025>.

¹⁶¹ "13. İzmir LGBTİ+ Onur Yürüyüşü engellemelere rağmen yapıldı: 2025'i direniş yılı ilan ediyoruz", *Evensel*, 28 Haziran 2025, <https://sessizkalma.org/tr/haberler/13-izmir-lgbti-onur-yuruyusu-engellemelere-ragmen-yapildi-2025i-direnis-yili-ilan-ediyoruz>.

¹⁶² "4. Ankara Onur Yürüyüşü: "Yasa(k)larınızla değil, onurumuzla yazıyoruz tarihi", *Sendika.org*, 22 Haziran 2025, <https://www.sendika.org/2025/06/4-ankara-onur-yuruyusu-yasaklarınızla-degil-onurumuzla-yaziyoruz-tarihi-728184>.

Onur Yürüyüşü ve LGBTİ+ Onur Yürüyüşü; 17 Mayıs Derneği, Hakikat Adalet Hafıza Merkezi, İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi (İHD), Kaos GL, Sosyal Politika Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği (SPoD), Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV) ve Uluslararası Af Örgütü tarafından AGİT standartlarında gözlemlendi. Rapora göre:

“Gözlemci kurumlar, her iki yürüyüşün, ayrımcı ve hukuka aykırı yasaklama kararları, kolluk görevlileri tarafından işkence ve diğer kötü muamele kapsamına girebilecek olan insan hakları ihlalleri ile engellendiğini tespit etmiştir. Çalışma, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 3., 10., 11. ve 14. maddeleri ile BM Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin (MSHUS) 7., 19., 21. ve 26. maddeleri kapsamında korunan ifade ve barışçıl toplanma özgürlüğü ve ayrımcılık yasağının ve işkence ve diğer kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ortaya koymaktadır. Valilik ve kaymakamlıklar tarafından alınan 24 saatlik genel yasak kararları ne açık bir güvenlik tehdidine dayanmakta ne de orantılılık ilkesini karşılamaktadır. Yürüyüş günü İstanbul'un merkezi ilçeleri — Kadıköy, Şişli, Beyoğlu ve Beşiktaş — yoğun polis ablukası altına alınmış ve toplu taşıma gibi kamusal hizmetler sekteye uğratılmıştır. Çalışma kapsamında sayılarının toplamda en az 95 olduğu tespit edilen birçok kişi, sadece kamusal alanda bulunmaları veya LGBTİ+'lar ile ilişkilendirilen giyim, sembol ve sloganlar gerekçeler gösterilerek gözaltına alınmıştır. Saha gözlemlerine ve avukat görüşmelerine dayanan bulgular, gözaltına alınan çok sayıda kişinin ters kelepçe, hukuka aykırı fiziksel ve sözlü şiddet, temel ihtiyaçlara erişimin engellenmesi başta olmak üzere çeşitli işkence ve diğer kötü muamele kapsamına girebilecek olan uygulamalara maruz bırakıldıklarını ortaya koymaktadır. Dahası, bu bulgular, bazı kişilerin cinsel şiddet niteliğindeki üst aramalarına maruz kaldıklarını göstermektedir. Yakalamadan emniyette ifade işlemlerine başlanmasına kadar kişilerin hukuki yardıma erişimleri engellenmiş; üç avukat fiziksel şiddetle gözaltına alınmış, bazılarının ise baro kimliklerine rağmen emniyete girişleri keyfi biçimde engellenmiştir. 2015 yılından bu yana Onur Yürüyüşleri, yetkililer tarafından hukuka aykırı ve sistematik olarak engellenmektedir. Fakat ilk defa Onur Yürüyüşleri sonrasında gözaltına alınan kişilerden üçünün tutuklanmasına karar verilmiştir. Gözlemci kurumlar, her iki onur yürüyüşüne yönelik başlatılan soruşturmalar kapsamında Temmuz ayı içerisinde hazırlanarak mahkemelere sunulan iddianameleri ve ifade sorgu zabıtlarını incelemiştir. LGBTİ+ kimliklerin ve barışçıl sloganların bu belgelerde suç delili olarak kullanılması ifade özgürlüğü ve barışçıl toplanma özgürlüğünün ihlalidir. Raporda belgelenen kolluk güçlerinin uygulamaları, uluslararası insan hakları hukuku ve standartların aykırı olarak, Onur Yürüyüşleri Haftaları sırasında LGBTİ+'ların ayrımcılığa, bazı durumlarda işkence ve diğer kötü muamele kapsamına girebilecek uygulamalara, ayrıca idari ve yargısal tacize

*maruz bırakıldığını ortaya koymaktadır.*¹⁶³

11. İstanbul Trans Onur Yürüyüşü, hafta boyunca düzenlenen Trans Onur Haftası etkinlikleri sonrası sosyal medyada açıkça duyurulmadan 22 Haziran Pazar günü Kadıköy, Acıbadem'de düzenlenmek istendi. Yürüyüş öncesi İstanbul Barosu İnsan Hakları Merkezi ve İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi LGBTİ+ Komisyonu tarafından hak ihlalleri için acil durum kriz numaraları paylaşıldı.¹⁶⁴ Yürüyüş günü, polislin LGBTİ+ aktivisti olduğunu bildikleri kişileri ikametlerinde, sokaklarda takip ettiği ve Genel Bilgi Tarama (GBT) bahanesiyle gözaltı işlemi uyguladığı görüldü. Bu yaklaşım, kolluk güçlerinin protesto esnasında katılımcıları engelleme pratiğini bir adım ileri taşıyarak, aktivistlerin etkinlikleri düzenlemelerini ve olası katılımlarını için hukuka aykırı şekilde 'önleyici gözaltı' işlemi yapmasına kadar vardı. Öyle ki, gözaltı işlemi ancak bir suç şüphesinin varlığında yapılması gerekirken, ceza hukukunun Roma'dan beri en temel ilkelerinin hiçe sayıldığı, ortada herhangi bir suç dahi yokken aktivistlerin gözaltına alındığı fiili bir durum yaratıldı. Gözaltına alınan kişilerin telefonlarına herhangi bir arama/el koyma kararı olmadan el konulduğu ve rızaları olmadan telefonları açılarak yürüyüşe dair bilgi toplanmaya çalışıldığı aktarıldı. Yürüyüş için toplanan kalabalık daha basın açıklamasını okuyamadan polis çemberine alındı, 2911 sayılı Kanuna aykırı olarak dağılmak için herhangi bir fırsat verilmeden aktivistler gözaltına alındı. Alanda bulunan milletvekilleri dahi engellendi. Aynı gün yürüyüşün ve basın açıklamasının yapılmak istendiği Acıbadem'den gözaltına alınanların yanı sıra, Kadıköy'den GBT bahanesiyle takip edilenler ve Beyoğlu'ndan yürüyüşle ilgisi dahi olmayan ancak kolluk tarafından 'LGBTİ+ olduğu saptanan' toplam 3'ü çocuk 46 kişi gözaltına alındı. 2015'ten itibaren İstanbul Onur Yürüyüşüne katılmaya çalışanlar gözaltına alınıp aynı gece serbest bırakılırken 2025'te -ilk defa-, çocuklar hariç 43 kişi savcılık tarafından mevcutlu olarak bir geceyi nezarethanede geçirdikten sonra adliye sevk edildi.¹⁶⁵ Günün başında GBT bahanesiyle gözaltına alınan 5 trans aktivist yurtdışına çıkış yasağı ve imza yükümlülüğü adli kontrol kararıyla, geri kalan herkes herhangi bir adli kontrol tedbiri olmaksızın serbest bırakıldı. Gün boyunca yaşanan hak ihlallerine dair İstanbul Trans Onur Haftası Komitesi'nin açıklaması şu şekildeydi:

¹⁶³ 17 Mayıs Derneği, Hakikat Adalet Hafıza Merkezi, İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi (İHD), Kaos GL, Sosyal Politika Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği (SPoD), Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV), Uluslararası Af Örgütü, "Sen de Rahat Dursaydın!: 2025 İstanbul Trans ve LGBTİ+ Onur Haftaları İzleme Raporu, 6 Ağustos 2025, <https://spod.org.tr/wp-content/uploads/2025/08/Pride-2025-Gozlem.pdf>.

¹⁶⁴ İstanbul Barosu (@istbarosu), 22 Haziran 2025, <https://x.com/istbarosu/status/1936745391669866686>; İHD İstanbul Şubesi LGBTİ+ Komisyonu (@ihdistanbul), 22 Haziran 2025, <https://x.com/ihdistanbul/status/1936732910695915748>.

¹⁶⁵ İstanbul Barosu (@istbarosu), 23 Haziran 2025, <https://x.com/istbarosu/status/1937044564033822922>.

“Bütün mekanizmalarını lubunyalari sindirmek üzerine kuran devlet ve onun bütün çarklarına, her zamanki coşkumuzla hatırlatmak istiyoruz: Bu keyfi uygulamalarla bizi sindiremezsiniz! Çatlaklardan sızmaya, sizleri kudurtmaya devam edeceğiz. Faşizminizden beslenen uydurma kutsal aile ideolojinizi empoze etmek için kılıf bulmaya çalıştığınız yasalarınıza rağmen hiçbir baskı ve sindirme politikasına karşı yılmayacağımızı tekrar duyuruyoruz.”¹⁶⁶

Gözüaltına alınanlardan 36 kişi hakkında “2911 sayılı Kanuna muhalefet” iddiasıyla açılan ceza davasının ilk duruşması 10 Mart 2026 günü İstanbul Anadolu Adliyesi’nde görülecek.¹⁶⁷ İddianame savcısı, kolluk görevlileri tarafından gözüaltına alınan 3 avukatın dosyasının ise ayrılmasına ve soruşturmanın ayrı bir şekilde devam ettirilmesine karar verdi. Gözüaltına alınan 3 çocuk hakkında ise yine aynı suçlamadan iddianame düzenlenmiş olup yargılamaları çocuklara ilişkin ceza hukuku hükümlerine göre yürütülecek. Beyazıt’ta yalnızca renkli kıyafet giydikleri için gözüaltına alınan 4 kişi hakkındaki soruşturmada ise savcılık anılan kişilerin hukuka aykırı toplantı veya gösteriye katıldığına dair yeterli delil olmadığını belirterek takipsizlik kararı verdi.¹⁶⁸

28 Haziran günü TİP tarafından Kadıköy Yoğurtçu Parkı’nda düzenlenmek istenen LGBTİ+ temalı etkinlik sırasında polisin saldırısı sonrası aralarında gazeteci İrfan Değirmenci ve TİP Parti Meclisi üyelerinin de bulunduğu 42 kişi gözüaltına alındı. Bir siyasi partinin kendi parti programına ve tüzüğüne de aldığı şekliyle LGBTİ+ haklarına dair Onur Ayı’nda bir etkinlik düzenlemesinin kaymakamlık eliyle yasaklanması ve partililer dahil katılımcıların gözüaltına alınması, siyasi partilerin Anayasa ve Siyasi Partiler Kanunu’yla belirlenmiş haklarının ellerinden alınmasına yol açıcı niteliktedir. Nitekim, gözüaltına alınan 42 kişiden 13’ü, tıpkı bir önceki hafta Trans Onur Yürüyüşü’nde olduğu gibi, bir gece gözüaltında ‘mevcutlu’ tutularak adliyeye sevk edildi ve ardından serbest bırakıldı.¹⁶⁹

2025 Onur Ayı’nın kapanışını yapan 23. İstanbul LGBTİ+ Onur Yürüyüşü, 29 Haziran Pazar günü açık bir sosyal medya çağrısı olmadan Beşiktaş, Ortaköy’de düzenlenmek istendi. Yürüyüş öncesi İstanbul Valisi Davut Gül X’te yaptığı paylaşımda “Toplumun

¹⁶⁶ İstanbul Trans Onur Haftası (@transonurhaftasi), 23 Haziran 2025, <https://www.instagram.com/transonurhaftasi/p/DLP6B7Uoknq/>.

¹⁶⁷ “11. Trans Onur Yürüyüşü’ne Katılan 36 Kişiye Dava Açıldı”, *Pembe Hayat*, 25 Temmuz 2025, <https://www.pembehayat.org/haberler/11-trans-onur-yuruyusu-ne-katilan-36-kisiye-dava-acildi-3645>.

¹⁶⁸ “Trans Onur Yürüyüşü’nde ‘renkli kıyafet’ gerekçeli soruşturmaya takipsizlik kararı”, *Kaos GL*, 9 Eylül 2025, <https://kaosgl1.org/haber/trans-onur-yuruyusu-nde-renkli-kiyafet-gerekceli-sorusturmaya-takipsizlik-karari>.

¹⁶⁹ “Gazeteci İrfan Değirmenci ve 12 TİP’li serbest bırakıldı”, *Bianet*, 28 Haziran 2025, <https://bianet.org/haber/gazeteci-irfan-degirmenci-ve-12-tip-li-serbest-birakildi-308938>.

huzurunu, aile yapısını ve ahlaki değerlerini hedef alan bu çağrılara izin verilmemiştir” dedi.¹⁷⁰ Yürüyüş öncesi 5 LGBTİ+ aktivisti yürüyüşün yapılacağı yerden yaklaşık 11 km uzakta, Fatih'te yemek yerken gözaltına alındı. Bu uygulama, tıpkı bir önceki hafta yaşanan aşırı polis gözetlemesi ve LGBTİ+ aktivistlerinin kişisel olarak takip edilip hukuka aykırı şekilde adeta sokak ortasından kaçırılması ile birlikte polislerin kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçunu da gündeme getirdi. Yürüyüş günü Ortaköy'de toplanmaya çalışan LGBTİ+ aktivistleri ara sokaklarda basın açıklaması okunamadan gözaltına alındı. Yine Ortaköy'de kafelerde oturan ve İstanbul Barosu İnsan Hakları Merkezi tarafından gözlemci sıfatıyla alanda bulunan 4 avukat ve aynı kafede oturan 'eylemci olduğu düşünülen' kişiler gözaltına alındı. 2 avukat, alana daha sonra gelen İstanbul Barosu Avukat Hakları Merkezi üyesi avukatlar tarafından gözaltı aracından alındı. Yine gün içerisinde Beşiktaş Emniyet Müdürlüğü'ne müvekkillerini görmeye giden 2 avukat da yolda polisler tarafından gözaltına alındı.¹⁷¹ Yine yürüyüşü takip etmek için alanda bulunan 4 gazeteci de gözaltına alındı. Alanda LGBTİ+ aktivistlerine destek için bulunan İstanbul Milletvekili Kezban Konukçu'ya ise polis tarafından milletvekilliği dokunulmazlığına aykırı şekilde müdahalede bulunuldu.¹⁷² Gün boyunca toplam 53 kişi, basın açıklaması okunamamasına ve yürüyüş yapılamamasına rağmen kötü muamele ve işkenceyle gözaltına alındı. Savcılık, gözaltına alınan herkesin bir geceyi 'mevcutlu' olarak nezarethanede geçirmesine karar verdi. Gözaltındakiler ertesi gün adliyeye sevk edildi. 50 kişi hakkında yurtdışına çıkış yasağı ve imza yoluyla adli kontrol kararı verilirken 3 kişi hakkında tutuklama kararı verildi, ki bu 2015'ten bu yana LGBTİ+ Onur Yürüyüşleri ve etkinliklerinde yaşanan gözaltılarda bir ilkti. Tutuklama kararı verilen 3 kişi de Ortaköy'de değil Beşiktaş'ta "Onur Yürüyüşü'ne katılma ihtimalleri" bulunduğu gerekçesiyle GBT yapılarak gözaltına alındı. İstanbul 5. Sulh Ceza Hakimliği tarafından 3 kişi hakkında 2911 sayılı Kanuna aykırılık sebebiyle yürütülen başka soruşturma ve kovuşturmalar gerekçe gösterilerek tutuklama kararı verildi.¹⁷³ Yine bu 3 kişinin aynı zamanda sosyalist parti ve oluşumlarda örgütleniyor olması gözaltı ve tutuklama kararına gerekçe yapılmış gibi görünüyor. Masumiyet karinesine açıkça aykırı bu karar, Onur Yürüyüşleri'nin kriminalize eden ve toplumsal muhalefetin LGBTİ+ hareketiyle birlikte Onur Yürüyüşleri'ni sahiplenmesinin önüne geçmeyi amaçlayan bir araç olarak kullanılıyor. Yürütülen soruşturma kapsamında kabul edilen iddianamenin ardından, yalnızca tutuklu bulunan ve haklarında adli kontrol

¹⁷⁰ Davut Gül (@gul_davut), 28 Haziran 2025, https://x.com/gul_davut/status/1939030294092292406.

¹⁷¹ İstanbul Barosu Avukat Hakları Merkezi (@istanbulbaroahm), 30 Haziran 2025, <https://x.com/istanbulbaroAhm/status/1939702807239549179>.

¹⁷² "23. İstanbul Onur Yürüyüşü'ne polis müdahalesi: En az 40 gözaltı", *Bianet*, 29 Haziran 2025, <https://bianet.org/haber/23-istanbul-onur-yuruyusu-ne-polis-mudahalesi-en-az-40-gozalti-308944>.

¹⁷³ Ezilenlerin Hukuku (@EzilenlerinHB), 30 Haziran 2025, <https://x.com/EzilenlerinHB/status/1939705114987815277>.

kararı verilen sanıkların dinlendiği ilk duruşma 8 Ağustos 2025'te İstanbul Adliyesi'nde görüldü. Tutuklanan 1 kişi 30 Temmuz günü,¹⁷⁴ diğer 2 kişi de ilk duruşmanın görüldüğü 8 Ağustos günü tahliye edildi.¹⁷⁵ Davanın bir sonraki duruşması 24 Aralık 2025 tarihinde görülecek.

Özetle, Haziran 2015 – Haziran 2025 arasındaki 10 yıllık süreç boyunca Onur Yürüyüşleri'ne ve çeşitli etkinliklere katılmak isteyen, İstanbul'da 787, Ankara'da 42, Eskişehir'de 48, İzmir'de 88 olmak üzere, toplamda en az 963 kişi Anayasal düzeyde korunan barışçıl toplanma ve gösteri yürüyüşü hakkını kullanırken gözaltına alındı; 3 kişi ise tutuklandı.

Aşağıdaki tablo, yıllar boyunca LGBTİ+ etkinliklerinden gözaltına alınan ve haklarında beraat ya da kovuşturmayla yer olmadığına kararı verilenlerin bir kısmını gösteriyor. Her yürüyüş her yıl düzenlenmediği için ancak düzenlenebilen yıllara dair veriler içeriliyor.

Yıllar	İstanbul LGBTİ+ Onur Yürüyüşü	İstanbul Trans Onur Yürüyüşü	İzmir Onur Yürüyüşü	ODTÜ/Ankara Onur Yürüyüşü	Eskişehir Onur Yürüyüşü
2016	-	Beraat – 11 kişi	-	-	-
2017	Beraat – 24 kişi	Beraat – 7 kişi	-	-	-
2018	Beraat – 4 kişi HAGB – 2 kişi	-	-	-	-
2019	KYOK – 5 kişi	-	Beraat – 16 kişi	Beraat – 19 kişi (ODTÜ)	-
2021	Beraat – 41 kişi	-			-
2022	KYOK – 373 kişi Beraat – 11 kişi	-	KYOK – 12 kişi	Beraat – 42 kişi (Ankara) Dava açıldı – 37 kişi (ODTÜ).	Beraat – 8 kişi
2023	KYOK – 46 kişi	KYOK – 9 kişi	Beraat – 53 kişi	-	Beraat – 18 kişi
2024	Beraat – 8 kişi	Beraat – 2 kişi	-	-	Ceza verildi – 10 kişi
2025	Dava devam ediyor – 53 kişi	Dava devam ediyor – 36 kişi	-	-	-

¹⁷⁴ “İstanbul Onur Yürüyüşü'nde tutuklanan Doğan Nur tahliye edildi”, *Sendika.org*, 30 Temmuz 2025, <https://www.sendika.org/2025/07/istanbul-onur-yuruyusunda-tutuklanan-dogan-nur-tahliye-edildi-730593>.

¹⁷⁵ “Onur Yürüyüşü davasında iki sanığa tahliye”, *DW*, 8 Ağustos 2025, <https://www.dw.com/tr/onur-y%C3%BCr%C3%BCy%C5%9F%C3%BC-davas%C4%B1nda-iki-san%C4%B1%C4%9Fa-tahliye/a-73572154>.

İnsan Hakları Mekanizmaları ve Savunuculuk

AİHM'in Türkiye'deki barışçıl toplanma ve gösteri yürüyüşü hakkına yönelik ihlal kararlarının icrasının Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından takip edildiği Oya Ataman grubu, mahkeme kararlarının icrası konusunda LGBTİ+ 'lara yeni bir savunuculuk yöntemi daha sundu. 2024 Eylül ayında yapılan Bakanlar Komitesi toplantısı öncesi SPoD ve Üniversiteli Kuir Araştırmaları ve LGBTİ+ Dayanışma Derneği (ÜniKuir) öncülüğünde Türkiye'deki LGBTİ+ etkinlik yasaklarına dair geniş çaplı bir Kural 9.2. bildirimi Komite'ye sunuldu.¹⁷⁶ Bu sayede, LGBTİ+ etkinlik yasaklarının uluslararası alanda da Türkiye makamlarına sorulması ve devam eden yasakların LGBTİ+ toplumu üzerindeki etkileri duyuruldu. Türkiye'de giderek kronik hale gelen AYM ve AİHM kararlarına uyulmaması hukukun üstünlüğü konusunda endişe verici olsa da, Kural 9.2. bildirimleri sivil toplum örgütlerinin Avrupa Konseyi nezdinde savunuculuk yapabilmesini ve Konsey'in karar organı olan Bakanlar Komitesi'nin Konsey'e üye devletleri bağlayıcı kararlar alabilmesini sağlıyor.¹⁷⁷

Bunun yanı sıra, 2016 ve 2017 yıllarında Ankara'daki etkinlik yasakları için KaosGL tarafından AİHM'e yapılan başvurular sonrası Mahkeme, Türkiye hükümetine bildirim yolladı.¹⁷⁸ Bu bildirimde Türkiye'de LGBTİ+ etkinliklerine yönelik barışçıl toplanma ve gösteri yürüyüşü hakkının özellikle de ayrımcılık yasağıyla birlikte kullanılmasına dair sorular sordu.¹⁷⁹ Hükümete yöneltilen bildirim sonrasında, Avrupa Konseyi nezdinde başka bir savunuculuk yöntemi olarak LGBTİ+ örgütleri de davaya üçüncü taraf görüşüyle müdahil olabildi. Bu sayede, Mahkeme'nin Türkiye'de 2015'ten bu yana yaşanan ayrımcı LGBTİ+ yasaklarına dair bağlamı anlayabilmesi kolaylaştı. SPoD ve ILGA-Europe tarafından gönderilen üçüncü taraf görüşü özellikle AİHM içtihatlarıyla Türkiye'deki güncel durumu kıyaslarken¹⁸⁰; Turkey Litigation Support Project (Türkiye İnsan Hakları

¹⁷⁶ Sosyal Politika, Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği (SPoD), Üniversite Queer Araştırmaları ve LGBTİ+ Dayanışma Derneği (ÜniKuir), HEVI LGBTİ+ Derneği, KaosGL Derneği, Özgür Renkler Derneği, Lambdaistanbul LGBTİ+ Dayanışma Derneği, 17 Mayıs Derneği, Genç LGBTİ+ Derneği, Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği, LGBTİ+ların Aileleri ve Arkadaşları Derneği, Muamma LGBTİ+ Eğitim Araştırma ve Dayanışma Derneği, Ankara Gökkuşluğu Aileler Derneği, Pembe Yaşam LGBTİ+ Dayanışma Derneği tarafından Oya Ataman v. Türkiye (Başvuru No. 74552/01) dava grubu hakkında Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Kararların ve Dostane Çözümlerin Uygulanmasının Denetlenmesine İlişkin Kuralları'nın 9.2. maddesi uyarınca gönderilen bildirim için bkz. [https://hudoc.exec.coe.int/?i=DH-DD\(2024\)893E](https://hudoc.exec.coe.int/?i=DH-DD(2024)893E).

¹⁷⁷ "Antalya Onur Yürüyüşü davasında beraat kararı", *Kaos GL*, 10 Nisan 2025, <https://web.archive.org/web/20250427005948/https://kaosgl.org/haber/antalya-onur-yuruyusu-davasinda-beraat-karari>.

¹⁷⁸ Bkz. <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-234812>.

¹⁷⁹ "Türkiye, LGBTİ+ yasakları davasında AİHM'e yanıtlarında polisin saldırdığı etkinliğin yapılabildiğini iddia etti", *Kaos GL*, 9 Ocak 2025, <https://web.archive.org/web/20250811102134/https://kaosgl.org/haber/turkiye-lgbti-yasaklari-davasinda-aihm-e-yanitlarinda-polisin-saldiridigi-etkinligin-yapilabildigini-iddia-etti>.

¹⁸⁰ SPoD ve ILGA-Europe, Üçüncü Taraf Görüşü, <https://spod.org.tr/download/12310/?tmstv=1748380193>.

Davalarına Destek Projesi), Eşit Haklar İçin İzleme Derneği, Hakikat Adalet Hafıza Merkezi, Kadının İnsan Hakları Derneği ve ÜniKuir Derneği tarafından gönderilen üçüncü taraf görüşü ise 2015'ten bu yana Türkiye'de yaşanan yasaklamaları ulusal düzeyde detaylı şekilde aktarıyor.¹⁸¹

Sonuç

2015'ten itibaren Türkiye'de LGBTİ+ Onur Yürüyüşleri'ne yönelik getirilen yasaklar, münferit idari kararların ötesinde, sistematik bir devlet politikasına dönüştü. Bu süreç, LGBTİ+ varoluşunu doğrudan hedef haline getiren, özellikle 'aile' ve 'ahlak' temelli söylemler üzerinden meşrulaştırılmaya çalışılan bir kamusal baskı rejiminin parçası. Onur Yürüyüşleri'nin yasaklanması, yalnızca bir ifade özgürlüğü sorunu değil. Aynı zamanda LGBTİ+'ların kamuya açık alandaki görünürlüğünün engellenmesi ve varoluşlarının kriminalize edilmesi anlamına geliyor.

Rapor boyunca belgelenen yargı süreçleri, idari yargının LGBTİ+'ların hak arayışında etkili bir yol olmaktan çıktığını ortaya koyuyor. İlk derece mahkemelerinin sistematik biçimde yürütmeyi durdurma taleplerini reddetmesi, Anayasa Mahkemesi'nin kendi içtihatlarına aykırı şekilde ihlal kararları vermemesi ve AİHM standartlarının yerel düzeyde uygulanmamasıyla birlikte bir bütün olarak insan hakları ve hukukun üstünlüğü ilkelerinin LGBTİ+'lar için yok sayılması sonucunu doğuruyor. Bu durum, devletin LGBTİ+ hak mücadelesini doğrudan hukukun ihlaline yol açacak şekilde araçsallaştırdığı bir zemin olarak kullanılmasına örnek teşkil ediyor. LGBTİ+ hak savunucularının yasaklama kararlarına karşı kazandıkları olumlu yargı kararları ancak yasakların üzerinden yıllar geçtikten sonra verilebildiği için kamu otoriteleri nezdinde geçmiş ya da gelecek ihlalleri önleyici bir etki yaratmıyor.

Keza ceza soruşturmalarının kovuşturmaya dönmemesi veya kovuşturmalarının en nihayetinde beraatle sonuçlanması da kişilerin cezalandırılma tehdidi altında geçirdiği uzun süreçler sonucu hakkın kullanımına gölge düşürüyor.

LGBTİ+ etkinliklerine yönelik yasaklama kararlarının gerekçeleri, genellikle soyut ve keyfi biçimde "toplumun hassasiyetleri", "kamu güvenliği" veya "genel ahlak" gibi esnetilebilir kavramlara dayandırılıyor. Oysa barışçıl toplanma ve gösteri yürüyüşü

¹⁸¹ Türkiye İnsan Hakları Davalarına Destek Projesi, Eşit Haklar İçin İzleme Derneği, Hakikat Adalet Hafıza Merkezi, Kadının İnsan Hakları Derneği, Türkiye İnsan Hakları Vakfı ve Üniversiteli Kuir Araştırmaları ve LGBTİ+ Dayanışma Derneği, *Kaos GL / Türkiye* (Başvuru no. 27507/23 ve 5797/22) Üçüncü Taraf Görüşü, <https://www.unikuir.org/haberler/insan-haklari-orgutleri-aihm-39-e-kaos-gl-turkiye-basvuru-no-27507-23-ve-5797-22-davasina-iliskin-ortak-bir-ucuncu-araf-gorusu-sundu-18-12-2024>.

hakkı, yalnızca çoğunluğun kabul ettiği görüşleri değil, azınlık ya da rahatsız edici bulunan fikirlerin de ifade edilmesini güvence altına almak için var. Türkiye'de bu hakkın LGBTİ+'lar için fiilen askıya alınmış olması, devletin negatif ve pozitif yükümlülüklerini ihlal ettiğini açıkça gösteriyor.

Tüm baskılara, şiddet, yasaklama ve gözaltı tehdidine rağmen LGBTİ+ hareketi sokaktan, görünürlükten ve mücadeleden vazgeçmedi. Özellikle 2023 ve 2024 yıllarında geliştirilen taktiksel çeşitlilik —önceden açıklanmayan yürüyüş güzergahları, merkezi olmayan basın açıklamaları, kültürel etkinlikler üzerinden kamusal alanı geri alma stratejileri— direnişin yalnızca sürdüğünü değil, aynı zamanda dönüşerek güçlendiğini gösteriyor.

Raporda aktarılan içtihatlar ve Avrupa Konseyi/AİHM kararları, Türkiye'deki uygulamaların açık bir uluslararası hukuk ihlali olduğunu ortaya koyuyor. Bu bağlamda, LGBTİ+ hareketinin yalnızca yerel değil, aynı zamanda uluslararası mekanizmalar üzerinden de hak arayışını sürdürmesi, önemli bir stratejik kazanım ve baskı aracı.

LGBTİ+ Onur Yürüyüşlerine Elverişli Ortam İçin Yasal, Politik ve Uygulama Tavsiyeleri

Türkiye'de 2000'lerden itibaren düzenlenmeye başlanan LGBTİ+ Onur Yürüyüşleri, Anayasa'nın 34. maddesi, AİHS'in 14. maddesi, BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 20. maddesi ile korunan barışçıl toplanma ve gösteri yürüyüşü hakkı kapsamında koruma altındadır. Bu hak ancak belirli koşullar altında sınırlamalara tabii tutulabilir. LGBTİ+'ların her türlü çeşitlilikle insan olmanın onurunu kutladıkları, hukuki tanıma, koruma ve politik taleplerini gündeme getirdikleri yürüyüşlerin ve her türlü etkinliğin yapılabilmesi demokratik toplum olmanın ölçütlerinden biridir. Devletler, barışçıl toplanma ve gösteri yürüyüşü hakkının kullanılması için gerekli tedbirleri almaya pozitif olarak yükümlüdür. Bu bağlamda, Türkiye'de 2015'ten bu yana sistematik ve ayrımcı saiklerle yasaklanan LGBTİ+ Onur Yürüyüşleri ve diğer her türlü etkinliğin devlet kaynaklı baskı ve saldırılar olmadan yapılabilmesi için tavsiyeler verildi.

Yasa koyuculara yönelik tavsiyeler:

- 1) Anayasa'nın 10. maddesi olan "kanun önünde eşitlik" düzenlemesine "cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, cinsiyet karakteristiği" eklenerek LGBTİ+'lara karşı ayrımcılık Anayasal düzeyde yasaklanmalı,
- 2) LGBTİ+ etkinliklerine karşı 2015'ten bu yana başlatılan ayrımcı yasaklama pratiğine son verilmeli, LGBTİ+'ların Anayasa, AİHS ve BM düzeyinde korunan

barışçıl toplanma ve gösteri yürüyüşü hakkına dair pozitif yükümlülükler çerçevesinde hareket edilmeli,

- 3) LGBTİ+'lar barışçıl toplanma ve gösteri yürüyüşü hakkını kullanırken kolluk tarafından ayrımcı saiklerle, orantısız güç kullanımına maruz kalmamalı ve kötü muamele görmemeli,
- 4) LGBTİ+ etkinlikleri "genel ahlak, kamu sağlığı, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, terör örgütlerinin saldırı ihtimallerine yönelik istihbari bilgiler" gibi soyut gerekçelerle yasaklanmamalı, etkinlik yasakları son çare olarak düşünülmeli, yasak kararı verilmeden etkinliğin yapılabilmesi için kolluk tarafından gerekli önlemler alınmalı,
- 5) LGBTİ+'lara dönük nefret söylemi Türk Ceza Kanunu kapsamında suç olarak düzenlenmeli, LGBTİ+'lara ayrımcılık temelli suç işlenmesi ağırlaştırıcı bir sebep olarak kanuna eklenmeli,
- 6) 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Kanunu ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu başta olmak üzere, barışçıl toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının kullanımını kısıtlayan, hakkın kullanımını usuli yöntemlerle zorlaştıran düzenlemeler AİHM içtihadıyla uyumlu şekilde değiştirilmeli,
- 7) 2577 sayılı İdari Yargılama Usul Kanunu, barışçıl toplanma ve gösteri yürüyüşü hakkına yönelik getirilen yasaklama kararları için idari yargı makamlarını etkili bir başvuru yolu haline getirecek ivedi yargılama usulleri getirmeli.

Yasa uygulayıcılarına ve denetim makamlarına yönelik tavsiyeler:

- 1) İdari makamlar, başta Türkiye'nin taraf olduğu AİHS ve BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ne dair denetim organlarının LGBTİ+ etkinlik ve yürüyüşlerine yönelik içtihatlarını ve Türkiye Cumhuriyeti mahkemelerinin kararlarını göz önüne alarak LGBTİ+ etkinliklerine yönelik sistematik yasaklama kararları almaktan vazgeçmeli,
- 2) Barışçıl toplanma ve gösteri yürüyüşü hakkını kullanan LGBTİ+'lar, kötü muamele, işkence, uzun süren soruşturma ve kovuşturma süreçleriyle cezalandırılma tehdidi altında tutulmamalı,
- 3) Barışçıl gösterilere müdahalede bulunan kolluk kuvvetleri hakkında yapılan suç duyuruları işleme konulmalı, kolluk kuvvetlerine LGBTİ+'lara yönelik AGİT ve BM standartlarına uygun eğitimler verilmeli,
- 4) Protestolara katılan öğrencilere burs, kredi, yurt cezaları verilerek baskı yapılmamalı, rektörler LGBTİ+ etkinlikleri sırasında üniversite kampüsünde ifade özgürlüğüne yönelik tehdit ve ihlallere yol açacak şekilde kolluk güçlerini çağırılmamalı, üniversiteli LGBTİ+'lar, kampüslerinde LGBTİ+ kulüp ve

- topluluklar çevresinde örgütlenebilmeli,
- 5) LGBTİ+ haklarını savunan örgütler idari pratiklerle örgütlenme hakkına zarar verecek şekilde denetimler ve yasaklarla karşı karşıya bırakılmamalı.

Uluslararası Standartlar

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin üye devletlere gönderdiği, cinsel yönelim veya toplumsal cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılıkla mücadeleye ilişkin tedbirlerle ilgili CM/Rec(2010)5 sayılı Tavsiye Kararı'na göre:

"III. İfade ve barışçıl toplanma özgürlüğü

13. Üye Devletler, Sözleşmenin 10. maddesi uyarınca, cinsel yönelimle veya toplumsal cinsiyet kimliğiyle ilgili bilgi alma ve verme özgürlüğü de dâhil olmak üzere, ifade özgürlüğü hakkının cinsel yönelim veya toplumsal cinsiyet kimliği temel alınarak ayrımcılık yapılmaksızın etkili bir biçimde kullanılması için uygun tedbirleri almalıdır.

14. Üye Devletler ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde, barışçıl toplanma özgürlüğünün, Sözleşmenin 11. maddesinde yer aldığı şekilde, cinsel yönelim veya toplumsal cinsiyet kimliği temel alınarak ayrımcılık yapılmaksızın etkili bir biçimde kullanılması için uygun tedbirleri almalıdır.

15. Üye Devletler, kolluk kuvvetleri yetkililerinin lezbiyen, homoseksüel (gey), biseksüel ve transgender bireylerin yararına yapılan barışçıl gösterilere katılanları yasalara aykırı bir biçimde önlemeye çalışma girişimlerine veya ifade özgürlüğü ve barışçıl toplanma haklarını etkili bir biçimde kullanmalarını engellemeye çalışanlara karşı korumak üzere uygun tedbirler almalarını sağlamalıdır.

16. Üye Devletler örneğin kamu sağlığı, kamu ahlakı ve kamu düzeni gibi gerekçelerle, yasal veya idari kuralların suiistimalinden kaynaklanan, ifade özgürlüğü ve barışçıl toplanma haklarının etkili bir biçimde kullanılmasının önündeki kısıtlamaları engellemek üzere uygun tedbirleri almalıdır.

17. Her kademedeki kamu yetkilileri, dikkati çekecek biçimde lezbiyen, homoseksüel (gey), biseksüel ve transgender bireylerin insan haklarıyla ilgili olduğu durumlarda, bireylerin ve grupların ifade özgürlüklerini ve barışçıl toplanma özgürlüklerini kullanmalarına yasalara aykırı olarak müdahale edilmesini özellikle medyada, alenen kınamaya teşvik

edilmelidirler.¹⁸²

Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi 2417 sayılı LGBTİ kişilere karşı yükselen nefretle mücadele kararına göre;

Parlamenterler Meclisi tüm üye devletlere,

"16.1 LGBTİ eşitliğini korumak ve teşvik etmek için, eşitliğin sağlanması için gerekli mevzuat, politika veya uygulama değişikliklerinin uygulanmasına yönelik açık ve ölçülebilir hedefler ve zaman çizelgeleri ile etkili hesap verebilirlik mekanizmalarını içeren bir strateji ve eylem planı da dâhil olmak üzere açık bir insan hakları politikası oluşturma;
16.2 LGBTİ kişilerin haklarını tüm kilit mevzuat, politika ve diğer tedbirlerde anaakımlaştırma;
16.3 ulusal mevzuatlarını ve uygulamalarını Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin geliştirmekte olan içtihadıyla uyumlu hale getirmek için proaktif bir şekilde çalışma;
16.4 çocuklara cinsel yönelim, cinsiyet kimliği ve cinsiyet özellikleri hakkında objektif, damgalayıcı olmayan bilgiler verilmesini sağlama;
16.5 LGBTİ kişilerin insan haklarını inkar eden yerel, bölgesel veya ulusal makamlara veya diğer Devlet veya devlet dışı aktörlere fon sağlamayı reddetmek ve bu tür bir fon sağlanmışsa geri çekme,"¹⁸³

çağrısında bulunmuştur.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin LGBTİ+ haklarına dair içtihat rehberine göre:

"Toplanma ve örgütlenme özgürlüğü, LGBTİ+ bireylerin haklarını kolektif olarak ifade etmeleri ve hak savunusu gerçekleştirmeleri açısından yaşamsal önemdedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), bu hakkın yalnızca bireysel değil, kolektif hareketi de kapsadığını ve kamuoyuna görüş açıklamak amacıyla düzenlenen barışçıl toplantıların korunması gerektiğini birçok kararında vurgulamaktadır. Örneğin, Zhdanov ve Diğerleri / Rusya davasında Mahkeme, LGBTİ+ örgütlerin kayıt başvurularının reddedilmesini Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 11. maddesinin ihlali olarak değerlendirmiş; bu kararında, "geleneksel aile yapısının korunması" gibi gerekçelerin LGBTİ+ örgütlerin

¹⁸² AK Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere gönderdiği, cinsel yönelim veya toplumsal cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılıkla mücadeleye ilişkin tedbirlerle ilgili CM/Rec(2010)5 sayılı Tavsiye Kararı, <https://search.coe.int/cm?i=09000016805cf424>.

¹⁸³ Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi, Karar 2417 (2022, 25 Ocak 2022, <https://pace.coe.int/en/files/29712/pdf>).

varlığını reddetmek için yeterli olmadığını belirtmiştir. Alekseyev / Rusya, Bączkowski ve Diğerleri / Polonya ve Identoba ve Diğerleri / Gürcistan davalarında AİHM, yetkililerin LGBTİ+ yürüyüşlerine yönelik yasaklamalarını, barışçıl toplantı hakkına açık bir müdahale olarak değerlendirmiştir. Lashmankin ve Diğerleri / Rusya kararında ise, idarenin toplantı yer ve zamanını değiştirme veya toplantıyı engelleme yönündeki uygulamalarının keyfi nitelikte olduğu ve 11. maddenin ihlali anlamına geldiği belirtilmiştir. Mahkeme, yalnızca potansiyel karşı gösterilerden kaynaklanabilecek tehditlerin, toplantı yasağı için meşru bir gerekçe oluşturmayacağını, aksine yetkililerin toplantının güvenli şekilde yapılabilmesi için gerekli önlemleri alma yükümlülüğü bulunduğunu açıkça ifade etmektedir. Genderdoc-M / Moldova kararında ise kolluk kuvvetlerinin yetersiz müdahalesi, LGBTİ+ yürüyüşü sırasında yaşanan saldırılardan devletin sorumluluğunu doğurmuştur. Tüm bu kararlar ışığında, devletlerin barışçıl toplantı hakkını yalnızca müdahaleden kaçınarak değil, bu hakkın fiilen kullanılabilmesini sağlamak üzere pozitif yükümlülüklerini yerine getirerek korumaları gerektiği ortaya konmaktadır. LGBTİ+ etkinliklerin keyfi biçimde yasaklanması, hedef gösterilmesi veya karşıt grupların tehdidi gerekçe gösterilerek engellenmesi, AİHS'nin 11. maddesi kapsamında ihlal teşkil etmektedir. Bu nedenle, LGBTİ+ bireylerin ve örgütlerin barışçıl biçimde bir araya gelme hakkı, demokratik toplumun çoğulculuk, hoşgörü ve kapsayıcılık ilkeleri gereği güvence altına alınmalıdır.¹⁸⁴

Avrupa Konseyi Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi (Venedik) Komisyonu ve Avrupa Güvenlik İşbirliği Teşkilatı'nın Barışçıl Gösteri Yürüyüşü Rehberi'ne göre:

"Toplantıları ve diğer kamusal ifade biçimlerini sırf LGBTİ bireylerin haklarını destekledikleri veya bu konuda farkındalık yarattıkları için yasaklayan mevzuat, tedbirler ve ayrımcı kısıtlamalar yürürlükten kaldırılmalıdır. Ayrıca, LGBTİ gösterileri veya yürüyüşleri sırasında sıklıkla ortaya çıkan karşı gösteri olasılığı, bu tür toplantılara yönelik aşırı yasakları veya kısıtlamaları hiçbir şekilde haklı çıkarmaz."¹⁸⁵

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi 37 sayılı Madde 21 (Barışçıl Toplanma Hakkı) Hakkında Genel Yorumu'na göre:

"Devletler, yasaların ve bunların yorumlanması ve uygulanmasının barışçıl toplanma

¹⁸⁴ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi İçtihadına Dair Rehber - LGBTİ bireylerin hakları, https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_lgbti_rights_tur.

¹⁸⁵ AGİT ve Venedik Komisyonu, Barışçıl Toplanma Rehberi (CDL-AD(2019)017rev), 15 Temmuz 2020, [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2019\)017rev-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2019)017rev-e).

hakkının kullanılmasında, örneğin ırk, renk, etnik köken, yaş, cinsiyet, dil, mülkiyet, din veya inanç, siyasi veya diğer görüşler, ulusal veya sosyal köken, doğum, azınlık, yerli veya diğer statüler, engellilik, cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği veya diğer statüler temelinde ayrımcılığa yol açmamasını sağlamalıdır. Ayrımcılığa uğrayan veya uğramış olan grupların üyesi olan veya toplantılara katılmakta özel zorluklarla karşılaşabilecek bireylerin barışçıl toplanma hakkının eşit ve etkili bir şekilde kolaylaştırılması ve korunmasını sağlamak için özel çaba gösterilmelidir. Ayrıca, Devletler katılımcıları her türlü ayrımcı istismar ve saldırıdan korumakla yükümlüdür.”¹⁸⁶

¹⁸⁶ Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi, Barışçıl Toplanma Hakkına Dair 37 Numaralı Genel Yorum (Madde 21), 17 Eylül 2020, <https://docs.un.org/en/CCPR/C/GC/37>.

